Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rok 1880. Wydano i rozesłano dnia 30. Października 1880. **Część XIII.**

Nr. 27.

Obwieszczenie

c. k. Namiestnictwa z dnia 22 Sierpnia 1880 l. 43099, dotyczące Ustawy o zapobieganiu chorobom zwierzęcym zaraźliwym i o tępieniu tychże.

Ustawa z dnia 29 lutego 1880,

o zapobieganiu chorobom zwierzęcym zaraźliwym i o tępieniu tychże.

Za zgodą obu Izb Rady Państwa postanowiłem i stanowię we względzie zapobiegania chorobom zwierzęcym zaraźliwym i tępienia tychże, co następuje:

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

§. 1.

Przedmiot ustawy

Przepisy ustawy niniejszej tyczą się ochrony zwierząt domowych krajowych od chorób zaraźliwych w ogólności, mianowicie zaś zapobiegania następującym chorobom zwierzęcym i tępienia tychże:

a) zarazy pyskowej i racicowej bydła rogatego, owiec, kóz i świń;

b) zarazy śledzionowej (czyli wąglikowej, *Anthrax*) zwierząt domowych w gospodarstwie wiejskiem używanych;

c) zarazy płucnej bydła rogatego;

d) nosacizny i tylczaka u koni, osłów i mułów;

e) ospy u owiec;
f) zarazy stadniczej i otrętu na częściach płciowych u koni i rogacizny;
g) parchów u koni i owiec;
h) wścieklizny psów i innych zwierząt domowych.

Rozporządzenia szczególne, tyczące się zapobiegania księgosuszowi i tępienia tej zarazy, zawarte są w ustawie z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 37).

Gdyby wybuchła jakaś inna choroba zwierzęca zaraźliwa powyżej nie wymieniona, ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwami handlu i rolnictwa zarządzi odpowiednie środki, uwzględniając przepisy ustawy niniejszej.

§. 2.

Wykonywanie ustawy

Wykonywanie niniejszych przepisów ustawowych o chorobach zaraźliwych zwierzęcych, o ile w tychże przepisach co innego nie jest postanowione, należy do Władz administracyjnych, a mianowicie w pierwszej instancyi do Władz administracyjnych powiatowych, z któremi wspólnie, stósownie do ustaw, działać mają gminy, jakoteż do urzędów administracyi zdrowotnej morskiej, o ile to wchodzi w ich zakres działania oznaczony ustawami, kieruje zaś wykonaniem i dogląda go ministerstwo spraw wewnętrznych, a względnie ministerstwo handlu.

Do wykonania przepisów niniejszych używać należy pomocy weterynarzy urzędowych; gdyby u weterynarzy urzędowych zaszła przeszkoda lub gdyby ich nie było, Władza administracyjna używać może do takich czynności urzędowych, które sprawować mają weterynarze urzędowi, innych upoważnionych weterynarzy, a gdyby i takich nie było, lekarzy powiatowych, dając im prawa i nakładając na nich obowiązki weterynarzy urzędowych.

Co się tyczy koni, zwierząt jucznych i prowiantowych, należących do zarządu wojskowego, postępowanie mające na celu wykrywanie i tępienie chorób zaraźliwych pomiędzy niemi, o ile te dotyczą tylko własności skarbu wojskowego, zostawia się Władzom wojskowym.

Podobnież postępowanie mające na celu wykrywanie i tępienie chorób zaraźliwych zwierzęcych w c. k. rządowych zakładach ogierów i w c. k. stadninach rządowych, zostawia się głównie komendom rządowych zakładów ogierów i dyrekcyom stadnin.

Władze wojskowe, jakoteż komendy zakładów i dyrekcye stadnin są jednak obowiązane uwiadomić niezwłocznie interesowaną Władzę administracyjną powiatową o każdym przypadku zarazy i o poczynionych środkach, udzielać jej wiadomości o przebiegu zarazy i przyczyniać się do wykonania tych środków, które Władza administracyjna w duchu ustawy niniejszej

uzna za potrzebne ze względu na niebezpieczeństwo dalszego rozszerzenia się zarazy. Z drugiej strony Władza administracyjna, jak tylko się dowie, że ogiery skarbowe, znajdujące się w stacyach do stanowienia lub wynajęte osobom prywatnym, albo pielęgnowane przez osoby prywatne, okażą się podejrzanemi o zarazę, obowiązana jest uwiadomić o tem komendę zakładu, aby wydała odpowiednie rozporządzenia.

§. 3.

Gdy w razie wybuchu choroby zaraźliwej pomiędzy zwierzętami zajdą okoliczności, wymagające bezpośredniego wdania się Władz administracyjnych krajowych lub ministerstw, albo rozszerzenia zarządzeń przez niższe Władze poczynionych, Władze krajowe lub ministerstwa zarządzić mają co potrzeba.

W szczególności ministerstwa starać się winny, aby zarządzenia, mające zapobiegać szerzeniu się chorób zaraźliwych zwierzęcych, tyczących się dobra powszechnego, dochodziły do powszechnej wiadomości.

Ministerstwom zostawia się także wydawanie rozporządzeń, które będą potrzebne ze względu na szczególne stosunki międzynarodowe.

Rozdział II.

Środki zapobiegające przywleczeniu chorób zwierzęcych zaraźliwych do krajów, w których ustawa niniejsza obowiązuje.

§. 4.

Zwierzęta domowe, podlegające chorobom w §. 1. wymienionym, wprowadzane być mogą tylko za paszportami, w których potwierdzone być powinno, że opuszczając miejsce stałego pobytu nie były podejrzane. a) Stałe.

Zwierząt domowych tego rodzaju nie należy wpuszczać, jeżeli nie będą opatrzone takiemi legitymacyami, lub jeżeli wbrew takim legitymacyom okaże się, że są dotknięte chorobą zaraźliwą, lub o nią podejrzane.

§. 5.

Gdy w kraju sąsiednim wybuchnie zaraźliwa choroba zwierząt w takich rozmiarach, iż zagraża bydłu krajowemu i obawiać się należy przywleczenia jej do tutecznego okręgu, Władza administracyjna krajowa albo zabronić może wprowadzania z okręgu zapowietrzonego zwierząt żywych lub nieżywych, z któremi zarodki zarazy mogłyby dostać się tutaj: b) Czasowe.

1. wzdłuż granicy całego okręgu administracyjnego lub przez pewne części granicy; albo
2. pozwolić wprowadzać je tylko przez pewne miejsca i z ograniczeniami wykluczającemi niebezpieczeństwo przywleczenia zarazy.

Ograniczenia te rozciągnięte być mogą w miarę potrzeby także do przywozu mięsa surowego i wszelkich innych płodów zwierzęcych surowych, nawozu, paszy suchej, podściółki i wszelkich takich przedmiotów, z któremi zarodki zarazy mogłyby być przyniesione.

Stósownie do okoliczności zarządzić można zamknięcie granicy w razie potrzeby wojskiem.

§. 6.

Przegląd bydła.

Gdy zaraza rozszerzy się groźnie w kraju sąsiednim na odległość 20 kilometrów od granicy, Władza administracyjna krajowa zarządzić może w zagrożonych powiatach pogranicznych tutejszych, przegląd znajdującego się tam bydła i zapisywanie stanu zdrowia, jakoteż przybytku i ubytku rodzajów zwierząt, zagrożonych zarazą.

Rozdział III.

Środki ku powstrzymaniu dalszego szerzenia się chorób zaraźliwych zwierzęcych i ku tępieniu tychże w krajach, w których ustawa niniejsza obowiązuje.

§. 7.

Środki ogólne
Zakaz przeprowadzania.

Nie wolno w obrót wprowadzać zwierząt domowych, dotkniętych chorobą udzielającą się łatwo, lub które są o nią podejrzane, chociażby tylko dla tego, że stały razem z takiemi zwierzętami lub były wspólnie pielęgnowane.

§. 8.

Legitymowanie bydła paszportami.

Nawet w obrocie wewnętrznym legitymować należy paszportami:

a) zwierzęta przeżuwające, konie i świnie przyprowadzane na wystawy bydła;

b) rogaciznę wszelkiego wieku przyprowadzaną na targi bydła lub licytacye, tudzież rogaciznę (wyjąwszy cielęta mniej niż 6 miesięcy liczące, na rzeź przeznaczone), którą z powodu zmiany siedziby pędzi się do miejsca oddalonego o więcej niż dziesięć kilometrów;

c) stada przeżuwaczów i świń pędzonych przez większe przestrzenie kraju;

d) zwierzęta przeżuwające, przewożone kolejami żelaznemi i statkami.

Gdyby choroby zaraźliwe pojawiły się także u innych zwierząt domowych, nie będących przeżuwaczami, lub gdyby się obawiać należało, aby zarodki zarazy nie rozniosły się za pośrednictwem tych zwierząt, Władza administracyjna krajowa upoważniona jest zarządzić, aby i takie zwierzęta pędzone były na targi i licytacye, tudzież przewożone kolejami żelaznemi i statkami za paszportami dla bydła przepisanemi.

§. 9.

Dozór nad targami i wystawami bydła itd.

Wszelkie targi na bydło, jakoteż licytacye bydła i publiczne wystawy tegoż, podlegać mają dozorowi znawców. Znaczniejsze targi na bydło wywozowe poddać może administracya państwa dozorowi weterynarzy przez Rząd ustanowionych.

Dla zapobieżenia udzielaniu się zarazy zarządzić należy na wszystkich targach odpowiednie oddzielenie i osobne ustawienie bydła przypędzonego.

Znawca wyznaczony do sprawowania nadzoru obowiązany jest obejrzeć dokładnie każdą sztukę bydła na targ przyprowadzoną, a jeżeliby spostrzegł, że bydlę podlega chorobie zaraźliwej, lub je o to podejrzywał, zarządzić natychmiast, aby chore i podejrzane zwierzęta odprowadzono i strzeżono na odleglejszem stanowisku, żadnej styczności z innemi zarazić się mogącemi zwierzętami, nie dopuszczającem i donieść o tem niezwłocznie Władzy.

Bydło wątpliwego pochodzenia zabić należy w miejscu targu.

Porządki targowe dla mniejszych targowic wyda Władza administracyjna krajowa, dla wielkich wydadzą je Ministrowie spraw wewnętrznych, handlu i rolnictwa po wysłuchaniu gmin, których się to tyczy.

§. 10.

Przepisy tyczące się przewozu kolejami i statkami.

Przewóz zwierząt przeżuwających kolejami żelaznemi i statkami podlega następującym przepisom:

1. Weterynarze lub inni znawcy obejrzeć mają bydło, gdy się je wsadza do wagonów i wysadza w stacyach do tego wyznaczonych.
2. Z wyjątkiem przypadków koniecznych, zwierzęta wyprowadzane być powinny z wagonów tylko w miejscu przeznaczenia.

3. Bydła rzeźnego nie wolno przyprowadzać razem z bydłem do chowu lub roboczem, ani też umieszczać go w tym samym wagonie lub tym samym statku.
4. Bydła rzeźnego, z obcego kraju przyprowadzonego, nie wolno wsadzać ani na ten sam pociąg, ani na ten sam statek, co zwierzęta przeżuwające.

§. 11.

Przegląd stad pędzonych.

Stada pędzone oglądać ma w drodze najmniej co pięć dni weterynarz upoważniony.

Tylko zdrowe stado, którego stan zdrowia potwierdzić należy w paszporcie wolno pędzić dalej; w razie przeciwnym, postąpi się na podstawie opinii weterynarza podług przepisów ustawowych.

§. 12.

Oglądanie bydła rzeźnego i trzody chlewnej.

Co się tyczy bydła rzeźnego, to oględziny tegoż, tudzież jego mięsa mają powszechnie być przedsiębrane.

W rzeźniach utrzymywanych sposobem zarobkowym, oglądać należy także, trzodę chlewną; w gminnych, jakoteż we wszystkich większych, oglądanie bydła i mięsa poruczone być ma weterynarzom upoważnionym.

Oglądać należy zawsze, nawet gdy rzeź odbywa się z konieczności.

§. 13.

Dozór nad oprawiskami.

Oprawiska i miejsca do zagrzebywania (padliny) zostawać powinny pod dozorem weterynarskim i sanitarno-policyjnym.

§. 14.

Ostrożności względem pewnych osób.

Celem zapobieżenia roznoszeniu zarodków zarazy, osoby mające do czynienia z cudzem bydłem, padliną i odpadkami zwierzęcemi, zachowywać powinny odpowiednie ostrożności pod względem oczyszczania się i wchodzenia do zagród i stajni.

W zagrodach zapowietrzonych, tudzież w miejscach, których zamknięcie (§. 20) zostało zarządzone, nie wolno osobom obcym nocować w stajniach.

§. 15.

Obowiązek donoszenia.

Kto u swego własnego zwierzęcia lub u takiego, którego ma oglądać, odkryje jedne z chorób zaraźliwych w §. 1 wymienionych, lub spostrzeże objawy, wzniecające według instrukcyi, którą ministerstwo spraw wewnętrznych ma wydać, podejrzenie takiej choroby, obowiązany jest uwiadomić o tem niezwłocznie przełożonego gminy, a zwierzę to trzymać zdala od

miejsc, gdzieby niebezpieczeństwo zarażenia się innym zwierzętom zagrażało.

Drogą rozporządzenia przepisać można, aby w większych gminach uwiadamiano urzędników zwierzchności gminnej, przeznaczonych do sprawowania czynności policyi miejscowej, celem niezwłocznego donoszenia przełożonemu gminy (zwierzchności gminnej).

Jeżeli w obrębie obszaru dworskiego, wyłączonego ze związku gminnego, zachoruje zwierzę właściciela, dzierżawcy, rządcy lub pełnomocnika, bądź własne bądź powierzone, uwiadomić trzeba niezwłocznie Władzę administracyjną powiatową; jeżeli zaś pokaże się choroba u zwierzęcia, znajdującego się z jakiejkolwiek innej przyczyny na obszarze dworskim, przełożonego obszaru dworskiego (pełnomocnika).

Prowadząc bydło lądem, uwiadomić należy przełożonego najbliższej gminy, przewożąc je morzem, urząd portowy miejsca wylądowania.

Obowiązkiem jest uwiadomić niezwłocznie i trzymać zwierzęta z dala od miejsc, gdzie niebezpieczeństwo zarażenia się innym zwierzętom zagraża, także wtedy, gdy w przeciągu dni ośmiu drugie zwierzę na stajni lub w stadzie zapadnie na chorobę wewnętrzną, której towarzyszą takie same objawy.

Przełożony gminy (obszaru dworskiego), jak tylko jakimkolwiek sposobem dowie się o wybuchu choroby zaraźliwej albo o podejrzanej chorobie lub padnięciu zwierzęcia, obowiązany jest uwiadomić niezwłocznie Władzę administracyjną powiatową, wyjąwszy, gdyby w tym ostatnim przypadku weterynarz upoważniony przekonał się, że podejrzenie było bezzasadne.

§. 16.

Także weterynarze, oglądacze bydła i mięsa, jakoteż oprawcy, gdy wykonywając czynności zawodu swego, dowiedzą się o chorobach zaraźliwych pomiędzy zwierzętami lub o objawach, wzniecających podejrzenie wybuchu zarazy, obowiązani są donieść o tem niezwłocznie. Weterynarze uwiadamiać mają Władzę administracyjną powiatową i przełożonego gminy, oglądacze zaś bydła i mięsa, jakoteż oprawcy, przełożonego gminy.

Zresztą żandarmerya obowiązana jest uwiadamiać i czynić to może każdy, kto się dowie o wybuchu chorób.

§. 17.

Środki w razie wybuchu zarazy. Tymczasowe zarządzenia przełożonego gminy.

Przełożony gminy (obszaru dworskiego), przesyłając uwiadomienie do Władzy administracyjnej powiatowej, zarządzić ma jednocześnie tymczasowo, jeżeli można przy pomocy upoważnionego weterynarza, co uzna za potrzebne pod względem odosobnienia zwierząt i nakazać zamknięcie stajni (§. 20*b*).

§. 18.

Komisya pomorowa.

Po otrzymaniu uwiadomienia, że między zwierzętami wybuchła choroba zaraźliwa, lub że są zwierzęta o nią podejrzane, Władza administracyjna powiatowa wysłać ma niezwłocznie na miejsce weterynarza urzędowego. Tworzy on z przełożonym gminy (obszaru dworskiego) komisyą pomorową i ma zbadać rodzaj, rozszerzenie się i przyczynę choroby, zarządzić środki w ustawie niniejszej i przepisie wykonawczym wskazane i takowe wprowadzić w wykonanie.

W razie potrzeby Władza administracyjna powiatowa może wydelegować oprócz weterynarza urzędowego jeszcze kogoś innego do przewodniczenia komisyi pomorowej i zarządzenia odpowiednich środków.

Właścicielowi zwierzęcia podejrzanego o zarazę, nie wzbrania się przysłać także ze swojej strony weterynarza upoważnionego do udziału w komisyi pomorowej. Gdyby na słusznych podstawach zarzucano, że weterynarz urzędowy komisyi pomorowej zbadał rzecz mylnie, uwiadomić o tem trzeba najkrótszą drogą Władzę administracyjną krajową, która wydać ma natychmiast odpowiednie dalsze rozporządzenia.

Okoliczność ta jednak nie powinna tamować zastosowania środków zaradczych, jakich wymagają stosunki.

§. 19.

Środki w razie podejrzenia o zarazę.

Jeżeli dochodzenia okażą, iż słusznie podejrzywano zwierzęta o chorobę zaraźliwą, zarządzić należy środki ochronne miejscowe, uznane za potrzebne.

Najpóźniej w przeciągu dni ośmiu ponowić należy rewizyą weterynarską.

Jeżeli wtedy podejrzenie zniknie, ustać mają zarządzone środki ochronne.

Jeżeli weterynarz urzędowy uzna, że o istnieniu choroby zaraźliwej możnaby przekonać się tylko za pomocą sekcyi podejrzanego zwierzęcia a padliny niema, zarządzić można zabicie zwierzęcia podejrzanego, uzyskawszy upoważnienie od Władzy administracyjnej powiatowej.

§. 20.

Środki ochronne i tępiące zarazę.

Oprócz tego, co względem każdej z osobna zarazy na bydło w ustawie niniejszej jest przepisane, zarządzić można w razie niebezpieczeństwa zarazy i na czas tegoż, stosownie do jakości przypadku i wielkości niebezpieczeństwa ze względem na interesa obrotu, których się to tyczyć może, następujące środki:

1. Odosobnienie, strzeżenie lub obserwacya policyjna zwierząt, które zachorowały na zarazę, lub są o nią podejrzane.

Za podejrzane uważane będą wszystkie te zwierzęta, które mogły się zarazić przez styczność z choremi zwierzętami lub z zarodkami zarazy, chociażby nie pokazywały się u nich objawy choroby.

2. Ograniczenia styczności ze zwierzętami choremi i podejrzanemi, tudzież zagrożonemi chorobą lub z takiemi, które mogą roznosić zarodki zarazy i ograniczenia w sposobie używania i pozbywania zwierząt chorych i podejrzanych, płodów surowych z nich otrzymywanych i przedmiotów używanych do obsługi tych zwierząt, mianowicie zaś:

a) wstrzymanie dalszego transportu, jakoteż zamknięcie zwierząt, które w drodze zachorowały i okazały się podejrzanemi.

b) Zamknięcie stajni. Z tegoż wynika, że zwierząt nie wolno wypuszczać z wyznaczonego im miejsca (stajni, stanowiska, dziedzińca, zagrody, oddzielnego pastwiska itd). i w ogóle, aby nie mogły stykać się z innemi zwierzętami zagrożonemi chorobą.

Zamknięcie stajni pociąga za sobą w miarę potrzeby także oddzielenie wszystkich przedmiotów, sprzętów stajennych, paszy, gnoju itp., z któremi stykały się chore zwierzęta.

c) Zamknięcie pastwiska. Uskuteczniając je, zabrania się albo w ogólności wypędzania na pastwisko, albo, jeżeli wypędzanie na pastwisko byłoby konieczne, wspólnego pędzenia zwierząt z rozmaitych stajni, jakoteż wspólnego używania dróg i ulic tamże prowadzących.

d) Zakaz wspólnego używania studzien, tudzież miejsc do pojenia, pławienia itp.

e) Zakaz swobodnego wałęsania się psów i pomniejszych zwierząt domowych.

f) Zamknięcie miejscowości i łanów.

Skutkiem zamknięcia miejscowości bez szczególnego pozwolenia Władzy administracyjnej powiatowej, żadne zwierzę tego rodzaju, który jest chorobą zagrożony, z osady wyprowadzone być nie może i w ogóle zwierzęta miejscowe żadnej styczności mieć nie mogą z zamiejscowemi, chorobą zagrożonemi.

Nadto zakazany być może wywóz takich przedmiotów, które zdolne są zawlec chorobę, jakoto: włosów, skór, kopyt, paszy, nawozu itd.

Zamknięcie miejscowości dozwolone jest tylko wtedy, gdy z zarazą, stosownie do jej jakości, połączone jest większe, powszechne niebezpieczeństwo i gdy zwierzęta nią dotknięte znajdują się w znaczniejszej ilości stajen.

W większych miejscowościach poprzestać można na zamknięciu zapowietrzonych ulic lub dzielnic tejże.

Jeżeli stosunki nie pozwalają trzymać w stajniach zwierząt chorych i podejrzanych, zarządzić można zamiast zamknięcia miejscowości, zamknięcie całego obszaru pól lub szczególnych części tychże (zamknięcie łanów),

zaprowadzając takie same ograniczenia styczności jak w razie zamknięcia miejscowości.

Zamknięcie miejscowości i łanów, jakoteż uwolnienie od niego nastąpić może tylko za zezwoleniem Władzy administracyjnej.

3. Zakaz odbywania targów na bydło i konie, licytacyj i wystaw bydła w miejscu zapowietrzonem i w jego najbliższej okolicy lub wykluczenia pewnych rodzajów zwierząt od przystępu na targi, licytacye i wystawy bydła.

4. Szczepienie zwierząt na zarażenie się wystawionych.

Zarządzić je wolno tylko w przypadkach w ustawie niniejszej wskazanych, odbywać się zaś powinno pod dozorem weterynarza urzędowego.

5. Wybijanie zwierząt chorujących na zarazę i podejrzanych.

Nakaz wydany być może tylko w przypadkach, które w ustawie niniejszej wyraźnie są wzmiankowane a nie może być stosowany do tych zwierząt, które znajdują się w stajni chorych zwierząt jednej z c. k. szkół weterynarskich lub jednego z wyższych zakładów naukowych pod dozorem rządowym zostających i służą do celów naukowych.

6. Nieszkodliwe usuwanie padliny zwierząt, które uległy zarazie lub w skutek niej zostały zabite, jakoteż części zwierzęcych, zdolnych, do przenoszenia zarodków zarazy, tudzież nawozu, podściółki, wytworów i odpadków ze zwierząt zarażonych i podejrzanych.

Padlinę niszczyć można sposobem termicznym lub chemicznym, albo też zakopywać je w dostatecznej głębokości, trzymając się właściwych przepisów ustawowych

7. Uczynienie nieszkodliwemi (odwietrzenie) stajen i stanowisk, w których przebywały zwierzęta dotknięte zarazą i podejrzane, sprzętów, z któremi się zwierzęta stykały, lub do których zarodki zarazy przylgnąć mogły i wszelkich innych przedmiotów, mianowicie zaś odzieży osób, które stykały się z choremi zwierzętami.

Odwietrzanie stajen i stanowisk, tudzież sprzętów i przedmiotów, z któremi się zwierzęta stykały, odbywać się powinno pod dozorem i kierunkiem wydelegowanego weterynarza.

W razie potrzeby zarządzić można także odwietrzanie osób, które zostawały w bliskiej styczności ze zwierzętami dotkniętemi zarazą.

Bliższe przepisy, tyczące się stosowania i wykonania środków ochronnych i tępiących, pod 1 aż do 7 przytoczonych, podane będą w rozporządzeniu wykonawczem.

§. 21.

Odpowiedzialność Władzy gminnej.

Władza gminna miejscowości zapowietrzonej (zwierzchność obszaru dworskiego) odpowiedzialna jest za ścisłe wykonanie zarządzonych środ-

ków miejscowych a Władza administracyjna powiatowa doglądać jej w tem powinna.

§. 22.

Ogłoszenie wybuchu zarazy.

Gdy wybuch choroby zaraźliwej zostanie stwierdzony, Władza administracyjna powiatowa uwiadomić ma o tem niezwłocznie gminy graniczące z miejscowością zapowietrzoną i najbliższe władze administracyjne powiatowe, w krajach nadbrzeżnych także Władze zdrowotne morskie, a nadto przesłać raport Władzy administracyjnej krajowej.

Ta ostatnia, w miarę wielkości niebezpieczeństwa, uwiadomić ma ościenne okręgi administracyjne, w krajach nadbrzeżnych także Władzę morską w Tryeście o wybuchu zarazy i o zarządzonych środkach, tyczących się zamknięcia i donieść o tem ministerstwu spraw wewnętrznych.

§. 23.

Peryodyczne zwiedzanie.

Dopóki trwa choroba zaraźliwa między zwierzętami, Władza administracyjna powiatowa wysyłać ma weterynarza urzędowego w stosownych odstępach czasu do miejsca zapowietrzonego.

§. 24.

Leczenie.

O ile leczenie weterynarskie w ogólności jest dozwolone, zastosowanie tegoż do chorych zwierząt zostawia się uznaniu ich właściciela.

W tych przypadkach, w których stosownie do przepisów ustawy niniejszej leczenie weterynarskie chorych zwierząt nastąpić powinno, a właściciel to zaniedbuje lub wcale nie spełnia, zkąd wyniknąćby mogło niebezpieczeństwo dla bydła innych właścicieli, Władza administracyjna powiatowa zarządzić ma leczenie chorych zwierząt na koszt właściciela. Weterynarz urzędowy doglądać ma leczenia.

§. 25.

Koniec zarazy.

Użycie środków weterynarsko-policyjnych, zarządzonych w celu wytępienia choroby zaraźliwej między zwierzętami ustaje wtedy, gdy będzie urzędownie uznane, że zaraza minęła.

Nastąpić to może dopiero wtedy, gdy w zapowietrzonej zagrodzie lub miejscowości nie będzie już ani jednego zwierzęcia chorego na zarazę, gdy odwietrzenie będzie wykonane i gdy od ostatniego przypadku wyzdrowienia zabicia lub padnięcia zwierzęcia upłynie przepisany okres.

Rozdział IV.

Przepisy szczególne, tyczące się każdej z osobna choroby zaraźliwej zwierząt.

a) Zaraza pyskowa i racicowa u rogacizny, owiec, kóz i świń.

§. 26.

Gdy zaraza pyskowa i racicowa rozszerzy się na znaczniejszej przestrzeni kraju, Władza administracyjna krajowa zabronić może wyprowadzania z obszaru zapowietrzonego, jakoteż wprowadzania do tegoż rogacizny, owiec, kóz i świń, dozwalając obrotu w obrębie tego obszaru.

Użytkowanie, jakoteż sprzedaż mleka nieprzegotowanego chorych zwierząt jest zabroniona.

Czy chore zwierzęta mogą być zabijane dla spożycia mięsa, zależy od opinii weterynarza.

b) Zaraza śledzionowa (czyli wąglikowa, *Anthrax*) zwierząt domowych używanych w gospodarstwie wiejskiem.

§. 27.

Zwierząt, które według zdania wydelegowanego weterynarza uważać należy za chore lub podejrzane o zarazę, nie wolno zabijać dla spożycia mięsa i pozbycia innych części składowych.

Użytkowanie i sprzedaż części osobnych, mleka lub jakichkolwiek innych wytworów ze zwierząt chorych na zarazę śledzionową (czyli wąglikową), lub podejrzanych jest zabroniona.

Operacye krwawe na takich zwierzętach uskuteczniać, jakoteż zwłoki otwierać wolno tylko weterynarzom uprawnionym.

Nie wolno ściągać skóry z zwierząt, które padły na zarazę śledzionową (czyli wąglikową), lub zostały dobite, lecz usunąć je należy jak najprędzej w sposób nieszkodliwy (§. 20, Nr. 6).

Zwierzęta z zagrody zapowietrzonej zdrowo jeszcze wyglądające i niepodejrzane, wolno zabijać dla spożycia mięsa tylko za zezwoleniem i pod dozorem weterynarza upoważnionego i tylko w miejscu zapowietrzonem.

c) Zaraza płucna u rogacizny.

§. 28.

Na podstawie uznania weterynarza urzędowego i z zachowaniem odpowiednich ostrożności, Władza administracyjna powiatowa pozwolić może, aby ze stajen miejscowości zamkniętych brano na rzeź rogaciznę całkiem zdrową.

Mięso z rogacizny chorej i zabitej spożywane być może tylko w miejscowości zapowietrzonej na zasadzie uznania weterynarza, płuca jednak ze zwierząt chorych zabitych, których spożyć pozwolono, jakoteż zwłoki tych, które padły na zarazę płucną, tudzież dobitych, które uznano za niezdatne do spożycia, usunąć należy w sposób nieszkodliwy.

Mięso jednak zwierząt zabitych z powodu podejrzenia o zarazę płucną, które po zabiciu okazały się zdrowemi, dowożone być może do miejsc większej konsumcyi tylko kolejami żelaznemi i statkami, z zachowaniem należytych ostrożności.

Skóry ze zwierząt rogatych chorych, które padły lub zostały dobite, należy odwietrzyć.

Gdyby zwierzęta podejrzane o zarazę płucną używane były pomimo zakazu lub napotkane zostały po za obrębem zabudowań dla nich wyznaczonych lub w miejscach, do których przystęp jest im zabroniony, natenczas, jeżeliby obawiać się należało, aby zwierzę napotkane nie zaniosło dalej zarazy, Władza administracyjna powiatowa, w razie zaś większego niebezpieczeństwa, Władza miejscowa zarządzić może zabicie go natychmiast.

d) Nosacizna (i tylczak) u koni, osłów i mułów.

§. 29.

Zwierzęta dotknięte nosacizną (tylczakiem) zabić należy niezwłocznie.

Zwierzęta tylko podejrzane o nosaciznę (tylczak) należy odosobnić, trzymać w stajni zamkniętej i pod dozorem urzędowym a leczyć je wolno tylko upoważnionemu weterynarzowi; jeżeli stan podejrzany trwa dłużej niż sześć tygodni, dalsze koszta dozoru urzędowego ponosić ma właściciel zwierzęcia; jeżeli zaś nie może lub nie chce wziąć ich na siebie, zarządzone będzie zabicie zwierzęcia.

Zwierzęta, które stały w tej samej stajni co dotknięte nosacizną (tylczakiem) lub o nią podejrzane, lub które w ogóle stykały się z niemi tak, że przez to mogły się zarazić, trzymać należy przez dwa miesiące w osobnych zabudowaniach pod dozorem weterynarza i dopiero po upływie tego czasu, jeżeli okażą się całkiem niepodejrzanemi, przypuszczone być mogą do wolnego obrotu.

Władza administracyjna powiatowa dozwolić może używania takich zwierząt, dopóki są zdrowe, w obrębie granic miejscowości, z zachowaniem odpowiednich ostrożności.

Władza administracyjna powiatowa zarządzić może także zabicie zwierząt, u których pewne objawy uzasadniają podejrzenie nosacizny:

a) gdy weterynarz urzędowy na zasadzie zbadanych okoliczności i obecnych oznak orzecze, iż zwierzę jest prawdopodobnie chore; lub

b) gdy wobec zachodzących okoliczności zapomocą innych środków ustawie niniejszej odpowiednich, nie można skutecznie zapobiedz rozszerzaniu się zarazy.

Gdyby dostrzeżono, że zwierzęta dotknięte nosacizną (tylczakiem), które powinny być zamknięte, są w sposób zakazany używane, lub gdyby je napotkano po za obrębem zabudowań dla nich wyznaczonych, albo w miejscach, do których przystęp jest im wzbroniony, Władza miejscowa zarządzić może zabicie ich natychmiast.

Zwłoki zwierząt, które chorowały na nosaciznę (tylczak) i padły lub zostały dobite, usunąć należy ze skórą i włosami w sposób nieszkodliwy (§. 20, Nr. 6).

e) Ospa owcza.

§. 30.

Jeżeli po stwierdzeniu ospy owczej chorych zwierząt nie można oddzielić od zdrowych i osobno zamknąć, albo jeżeli choroba rozszerzy się znacznie w trzodzie, szczepienie owiec jeszcze nie dotkniętych zarazą, powinno z konieczności być przeprowadzone.

Gdy zagraża niebezpieczeństwo dostania się zarodków zarazy do stad sąsiednich, Władza administracyjna powiatowa zarządzić może szczepienie trzód zagrożonych zarazą.

Właściciel stada owiec może zarządzić szczepienie ochronne tychże tylko po uzyskaniu pozwolenia od Władzy administracyjnej powiatowej.

Do owiec szczepionych zastosowane być mają te same środki weterynarsko-policyjne co i do chorych na ospę.

Oddawanie owiec ospą dotkniętych na rzeź, celem użycia ich mięsa jest zakazane.

f) Zaraza stadnicza; otręt na częściach płciowych u koni stadniczych i rogacizny.

§. 31.

Koni dotkniętych zarazą stadniczą nie wolno przypuszczać do stanowienia.

Klacze, tą zarazą dotknięte, nawet choćby się zdawało, że są wyleczone, mają być wykluczone na zawsze od stanowienia, na znak czego wypalić im należy na lewej stronie szyi głoski B. K.

Stadniki, od których niewątpliwie klacze zaraziły się, albo które z pewnością są dotknięte zarazą stadniczą, lub które parzyły się z klaczami, chorobą tą dotkniętemi już w czasie stanowienia, należy wytrzebić.

Gdy zaraza stadnicza rozszerzy się znaczniej, Władza administracyjna krajowa stosownie do okoliczności ma albo zabronić stanowienia ogierów krajowych lub prywatnych, albo położyć za warunek, aby przed stanowieniem weterynarz urzędowy rewidował konie, które mają być stanowione.

W powiatach, w których panowała zaraza stadnicza, zarządzić należy przed nadejściem czasu stanowienia przyszłorocznego rewizyą weterynarską stanu zdrowia wszystkich koni stadnych, i do stanowienia przypuszczone być mogą tylko te konie, które okażą się całkiem zdrowemi

§. 32.

Konie i zwierzęta rogate dotknięte otrętem na częściach płciowych wykluczyć należy, dopóki są chore, od stanowienia.

g) Parchy u koni i owiec.

§. 33.

Konie dotknięte parchami poddać należy kuracyi weterynarskiej.

Konie w wysokim stopniu parszywe, które weterynarz uzna za nieuleczalne, należy zabić.

Konie, które stykały się z parszywemi w taki sposób, że przez to choroba mogła się im udzielić, trzymać należy przez czterytygodnie pod obserwacyą weterynarską, zachowując ograniczenia przepisane w §. 29, ustęp 3.

§. 34.

Owce dotknięte parchami poddać należy kuracyi weterynarskiej, jeżeli właściciel nie woli raczej ich pozabijać.

h) Wścieklizna zwierząt domowych.

§. 35.

Każdy, kto u swojego własnego lub o powierzonego sobie zwierzęcia postrzeże oznaki wścieklizny lub nawet tylko takie, które wścieklizny obawiać się każą, obowiązany jest zabić je natychmiast lub przez odosobnienie uczynić nieszkodliwem a zarazem uwiadomić o tem upoważnionego weterynarza lub Władzę miejscową, w miejscach zaś, gdzie jest policya rządowa, jej o tem donieść.

Zwierzęta, u których dostrzegać się dają objawy zapowiadające wściekliznę, jeżeli mogą być całkiem bezpiecznie zamknięte, a właściciel nie woli raczej ich zabić, obserwowane być mają przez weterynarza.

Zwierzęta te o rodzaju wałęsające się, lub które nie mogą być całkiem bezpiecznie zamknięte, należy zabić.

Bez wyjątku zabijać także należy zwierzęta, u których wścieklizna wybuchła, jak niemniej wszystkie psy i koty, które stykały się z wściekłemi zwierzętami.

Inne zwierzęta domowe, pokąsane przez zwierzę wściekłe, jeżeli właściciel nie woli raczej zabić ich odrazu, należy odosobnić, doglądać i jak tylko okażą się u nich ślady wścieklizny, natychmiast zabić.

Odosobnienie i dozór pokąsanych zwierząt rogatych i koni trwać ma cztery miesiące, owiec, kóz i świń trzy miesiące po pokąsaniu.

Jak tylko Władza miejscowa dowie się, że się wałęsa zwierzę wściekłe lub podejrzane o wściekliznę, zarządzić ma natychmiast, aby je zabito lub złapano i uwiadomić o tem sąsiednie Władze miejscowe, jakoteż Władzę administracyjną powiatową a względnie policyjną.

W okolicach, w których pojawiają się psy wściekłe lub podejrzane o wściekliznę, albo w których wścieklizna się rozszerza, zarządzić można, aby psy trzymano na łańcuchu, aby zakłano im niezawodnie kagańce, prowadzono je na sznurze i aby w razie niezachowywania tych przepisów, zabijano psy wałęsające się samopas.

Celem wytępienia pewnych rodzajów zwierząt (psów, lisów, wilków itp.), pomiędzy któremi panuje wścieklizna, Władza administracyjna powiatowa zarządzić może polowania i obławy.

Zakazuje się zabijania na konsumcye zwierząt wściekłych, tudzież wszelkiego używania lub przedaży osobnych ich części lub wytworów.

Nie wolno ściągać skóry ze zwłok tych zwierząt, które chorowały na wściekliznę lub były o nią podejrzane i padły lub zostały dobite, przeto usuwać je należy w sposób nieszkodliwy razem ze skórą i sierścią.

Tylko weterynarzom upoważnionym, a gdy ich niema, lekarzom wolno otwierać zwłoki.

Rozdział V.

Przepisy szczególne, tyczące się targów na bydło rzeźne i rzezni publicznych.

§. 36.

Powyższe przepisy ustawy niniejszej odnoszą się także do targów na bydło rzeźne i do rzeźni publicznych, jakoteż do bydła rzeźnego, znajdującego się tamże.

Czynności urzędowe poruczone Władzy miejscowej a względnie komisyi pomorowej, sprawować mają na targach zostających pod uregulowanym dozorem policyjno weterynarskim, jakoteż w rzeźniach publicznych, głównie te osoby, które przeznaczone są do wykonywania bezpośredniego nadzoru weterynarsko-policyjnego nad targiem na bydło rzeźne lub rzeźnią.

Właściciela bydła rzeźnego, które jest chore lub podejrzane, lub jego zastępcę zniewolić można, aby je natychmiast oddał na rzeź pod dozorem weterynarza urzędowego, o ile rodzaj choroby na to pozwala (§§. 27, 29, 30, 35).

Stosownie do okoliczności nakazać można oddanie na rzeź także wszelkiego bydła rzeźnego, zarazić się mogącego a należącego do oddziału zarazą dotkniętego.

Po stwierdzeniu wybuchu zarazy i dopóki to niebezpieczeństwo zagraża, rzeźnie i ich zagrody mogą być zamknięte, aby z nich nie wyprowadzano zwierząt, którym zaraza udzielić się może.

Do surowszych środków odgraniczenia, potrzebne jest pozwolenie Władzy administracyjnej krajowej.

Rozdział VI.

Wynagrodzenie za zwierzęta zabite w porządku policyjnym.

§. 37.

Przypadki, w których należy się wynagrodzenie.

Za te zwierzęta, które zabite zostaną z polecenia Władzy dla stwierdzenia choroby zaraźliwej, z wyjątkiem wścieklizny (§. 19), tudzież za zabite z powodu podejrzenia o nosaciznę (§. 29, ustęp 5) i okazujące się wolnemi od nosacizny, płaci skarb państwa wynagrodzenie, zwracając pospolitą ich wartość.

§. 38.

Komisya szacunkowa.

Wartość tę ocenić należy przed zabiciem.

Komisya szacunkowa składać się ma z trzech taksatorów, to jest z dwóch doradców poufnych, którzy do tego wykonali przysięgę i z osoby, którą wyznaczy Władza administracyjna lub jej delegat.

Jeżeli członkowie komisyi szacunkowej oznaczą wartość zgodnie, wymierzyć należy wynagrodzenie podług ich decyzyi.

Gdy się różnią w zdaniach, średnia kwot, które taksatorowie podadzą, stanowić ma wartość szacunkową.

Z wartości szacunkowej potrąca się wartość tych części, któremi właścicielowi, stosownie do orzeczenia Władzy, wolno będzie rozrządzić.

§. 39.

Podejrzenie o nosaciznę.

Jeżeli zabicie zarządzono w skutek podejrzenia o nosaciznę na zasadzie §. 29go, ustępu 5, wynagrodzenie przyznane będzie na podstawie wywodu oględzin, spisanego przez weterynarza.

Właściciel zabitego zwierzęcia ma jednak prawo żądać, aby do otwarcia zwłok i spisania wywodu przypuszczono weterynarza upoważnionego, którego on wybierze i aby zarzuty, gdyby je też czynił, wciągnięto do protokołu.

§. 40.

Przyznanie wynagrodzenia.

O wynagrodzeniu, które ma być zapłacone na zasadzie powyższych przepisów, orzeka Władza administracyjna krajowa, zostawiając wolność odwołania się do ministerstwa spraw wewnętrznych.

§. 41.

Wynagrodzenie z funduszów krajowych lub przez Spółki ubezpieczeń.

Ustawodawstwu krajowemu pozostawia się przyznawanie wynagrodzeń za te zwierzęta, za które skarb państwa nie płaci wynagrodzenia, z funduszów krajowych, powiatowych lub od spółek asekuracyjnych, któreby się zawiązały.

Rozdział VII.

Pokrywanie wydatków na środki przeciw zarazom zwierzęcym.

§. 42.

Ze skarbu państwa,

Skarb państwa ponosi następujące wydatki, o ile nie tyczą się czynności urzędowych, do załatwiania których gminy (obszary dworskie) są obowiązane:

a) na pilnowanie lub zamknięcie granicy od strony państw sąsiednich i krajów korony węgierskiej, z wyjątkiem podwyższenia należytości za kwaterunek i podwody dla transportów wojskowych, płaconego stosownie do istniejących urządzeń z funduszów krajowych,

b) na badanie celem stwierdzenia chorób zaraźliwych zwierzęcych,

c) na koszta wdania się urzędowego podczas trwania tychże,

d) na rewizye bydła w okręgach pogranicznych, gdy zaraza zagraża,

e) na wynagrodzenia za zwierzęta powybijane.

z funduszów gminnych,

Wydatki na skuteczne wykonanie środków miejscowych, mających na celu ochronę i zamknięcie, jakoteż na wywożenie padliny i odpadków, na zagrzebywanie i na utrzymywanie grzebowisk ponosić mają gminy (obszary dworskie).

Jeżeli gmina (obszar dworski) nie wystara się o odpowiednie grzebowisko, natenczas należy, w razie potrzeby zarządzając przymusowe wywła-

szczenie, wyszukać na koszt gminy (obszaru dworskiego) odpowiednie miejsce i nakazać aby tam natychmiast zagrzebywano.

Jeżeli w obrębie gminy nie można znaleść miejsca stosownego na ścierwisko, dozwolić należy, aby wywożono ścierwo z zachowaniem ostrożności, które przepisze Władza administracyjna powiatowa, do najbliższego oprawiska lub, gdyby to były niemożebne, do ścierwiska, które indziej wyszukać należy.

Ustawodawstwu krajowemu pozostawia się obmyślanie ulgi z funduszów krajowych lub powiatowych dla gmin ze względu na obowiązki, które na nie wkładają przepisy powyższe.

Koszta dozoru, odosobnienia, pielęgnowania i leczenia zwierząt chorych, zabijania ich, jakoteż koszta odwietrzenia ponosi właściciel. przez właścicieli,

§. 43.

Wydatki, które pociąga za sobą dozór nad targami na bydło i konie, nad licytacyami i wystawami zwierząt, ponosić mają uprawnieni do odbywania targu, a względnie przedsiębiorcy. na dozór nad targami bydła itd.

Rozdział VIII.

Przepisy tyczące się kar i rekursów.

§. 44.

Kto zaniedba uczynić doniesienie, będąc do tego na zasadzie przepisów ustawy niniejszej (§§. 15, 16 i 35), obowiązanym, karany będzie za przekroczenie tego przepisu aresztem aż do 2 miesięcy lub grzywną aż do 300 zł. Kary.

Tej samej karze podlega w szczególności także przełożony gminy (obszaru dworskiego) lub ktokolwiek go zastępuje, jeżeli zaniedba dopełnić ciążącego na nim obowiązku doniesienia o chorobie podejrzanej, albo jeżeli w paszportach bydła lub w świadectwach pochodzenia poświadczy nieprawdę, chociażby tylko przez niedbałość.

§. 45.

Kto działa przeciw jakimkolwiek innym zarządzeniom, wydanym celem zapobiegania chorobom zaraźliwym pomiędzy zwierzętami i tępienia tychże, staje się winnym występku i jeżeli czyn popełniony był z zamysłem, karany będzie aresztem aż do jednego roku lub grzywną aż do 1000 zł.

Jeżeli w skutek tego występku dotknęła bydło zaraza, winny skazany będzie na ksrę aresztu aż do trzech lat lub na grzywnę aż do 2000 zł.

Za opieszałość winny skazany będzie na grzywnę aż do 100 zł., a jeżeli czyn stał się przyczyną szkody na areszt aż do jednego roku, lub na grzywnę aż do 1000 zł., jeżeli zaś stał się przyczyną śmierci człowieka, na areszt od jednego miesiąca aż do trzech lat.

§. 46.

Przepadek zwierząt i płodów surowych.

Zwierzęta i płody zwierzęce surowe, których właściciel ominął zakaz wprowadzania, wzmiankowany w §. 5. uznać ma Władza karna za przepadłe.

Na wniosek prokuratoryi rządowej zawyrokować można przepadek nawet wtedy, gdy skazanie nie następuje, lub gdy się nie wytacza dochodzenia przeciw jakiejś osobie.

Jeżeli orzeczenie, tyczące się przepadku, nie może być połączone z wyrokiem na winnego, Izba radna trybunału pierwszej instancyi wydać ma w tej mierze osobną uchwałę, a przeciwko jej decyzyi interesowani podać mogą do Sądu krajowego wyższego zażalenie, do którego odnoszą się przepisy §. 114 ustawy o postępowaniu karnem. Uchwalenie przepadku należy do Trybunału, w którego okręgu przedmioty zostały przytrzymane, o ile już inny Sąd nie uprzedził.

Władza administracyjna postarać się ma o odpowiednie pomieszczenie i zachowanie przedmiotów przepadkowi podlegających, o ile na zasadzie przepisów istniejących nie mają być zniszczone i ma prawo, chociażby orzeczenie, tyczące się przepadku nie było jeszcze wydane, sprzedać je za przychyleniem się prokuratoryi rządowej przez publiczną licytacyę, jeżeli tego wymagają względy publiczne, lub jeżeli utrzymanie połączone jest z kosztami stosunkowo zbyt wielkiemi.

§. 47.

Grzywny, jakoteż czysty dochód z sprzedaży zwierząt i przedmiotów uznanych za przepadłe, wpływają do skarbu państwa.

§. 48.

Postępowanie i wydawanie wyroków z powodu czynów karygodnych, wzmiankowanych w §. 44 należy do Władzy administracyjnej powiatowej, co się zaś tyczy transportów morskich, do Władzy zdrowia morskiej pierwszej instancyi a z powodu czynów karygodnych, wzmiankowanych w §. 45, należy do Sądów.

§. 49.

W orzeczeniu naznaczyć należy prócz kary także wynagrodzenie szkody, jeżeli potrzeba dalszego wywodu nie wymaga niezbędnie odesłania z roszczeniem do wynagrodzenia przed Sądy cywilne.

Gdy w wyroku Władzy administracyjnej lub Władzy morskiej zdrowia, skazującym na karę, przyznane lub odmówione będzie wynagrodzenie szkody, natenczas temu, który się orzeczeniem tem nie zadawalnia, wolno udać się na zwykłą drogę prawa dla popierania swoich roszczeń.

§. 50.

Odwołanie się przeciwko zarządzeniom Władz administracyjnych, wydanym na zasadzie ustawy niniejszej, albo przepisów, tyczących się jej wykonania, nie mają skutku odwłocznego. O odwoływaniu się.

Wyjmuje się tylko ten przypadek, gdy chodzi o wykonanie orzeczeń skazujących na karę, albo gdy wykonanie rozporządzenia, będącego przedmiotem odwołania się, może być według zdania Władzy wykonawczej, bez jakiegokolwiek niebezpieczeństwa odwleczone.

Rozdział IX.

Przepisy końcowe.

§. 51.

Od dnia zaprowadzenia ustawy niniejszej tracą moc obowiązującą §§. 387, 400 aż do 402 powszechnej ustawy karnej z d. 27 maja 1852 (Dz. u. p. Nr. 117), tudzież przepisy z dnia 6 grudnia 1859, l. 32,592 o postępowaniu w razie chorób zaraźliwych u zwierząt.

§. 52.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrom spraw wewnętrznych, handlu i rolnictwa.

Wiedeń, dnia 29 lutego 1880.

Franciszek Józef r. w.

Taaffe r. w. **Stremayr** r. w. **Korb** r. w. **Falkenhayn** r. w.

Nr. 28.

Rozporządzenie ministerstw spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, rolnictwa i handlu z dnia 12 kwietnia 1880.

zawierające przepisy wykonawcze do ustawy z dnia 29 lutego 1880 (D. u. p. Nr. 35) o tępieniu chorób zwierzęcych zaraźliwych.

We względzie wykonania ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 35) o środkach zapobiegających chorobom zwierzęcym zaraźliwym i tępiących te choroby, postanawia się co następuje:

Do §fu 1go.

Gdy wybuchnie choroba zwierzęca zaraźliwa, której nazwa nie jest przytoczona w ustawie, Władze administracyjne powiatowe mając zarządzić na razie pierwsze środki tymczasowe, zastosować winny w podobny sposób przepisy tejże ustawy i niniejszego rozporządzenia wykonawczego i uwiadomić Władzę krajową o stanie i istocie zarazy, tudzież o wydanych zarządzeniach. Władza krajowa wysłać ma w razie potrzeby do miejsca zapowietrzonego weterynarza krajowego dla zbadania przypadku, wydać w miarę nagłości zaraz dalsze potrzebne zarządzenia i uwiadomić ministerstwo spraw wewnętrznych, iżby zaleciło szczególne środki, jeżeli byłyby potrzebne,

Do §fu 2go.

(Ustęp ostatni). Gdy w miejscach, w których stoją korpusy wojska, zaopatrzone w konie służbowe skarbowe, albo w okolicy tychże miejsc wybuchnie choroba zwierzęca zaraźliwa, mogąca udzielić się koniom, Władza administracyjna powiatowa uwiadomić ma o tem komendy tych korpusów i donieść im zarazem, jakie środki weterynarsko-policyjne zostały zarządzone.

Takież uwiadomienia przesłać należy interesowanym komendom zakładów ogierów rządowych i dyrekcyom stadnin.

Do §fu 4go.

Paszporty bydlęce dla bydła, wprowadzić się mającego do krajów, w których ustawa ta obowiązuje, wydane być powinny urzędownie, wymieniać zaś mają ilość sztuk zwierząt, bliższe ich oznaczenie, tudzież znaki szczególne tych sztuk, któreby je miały, jakoteż potwierdzenie, że zwierzęta były zdrowe, gdy odchodziły i że pochodziły z miejsca, w którem, ani też w jego okolicy, w chwili gdy zwierzęta odchodziły, nie panowała choroba, mogąca się udzielić zwierzętom tego rodzaju.

Władza celna nie przepuści zwierząt, na które nie wydano paszportów podług przepisów, jakoteż, których ilość i jakość nie zgadza się z paszportem, jeżeli przyczyna tej różnicy nie będzie zasadnie wyjaśniona.

Do §fu 5go.

Władze administracyjne obowiązane są zwracać ustawicznie szczególną uwagę na stan zdrowia zwierząt w kraju ościennym za granicą.

Jak tylko w kraju ościennym wybuchnie zaraza, zaprowadzone być mają w miarę stopnia i rozciągłości, tudzież w miarę grożącego niebezpieczeństwa, ograniczenia obrotu, w § 5 wskazane, co do tych zwierząt i przedmiotów, które uzasadnioną wzniecają obawę, iż zarazę mogłyby przywlec.

Zarządzając ograniczenia te, baczyć należy, aby obrotu nie tamowały bardziej, niż to w ogóle istota zarazy i stosunki zachodzące usprawiedliwiają.

Ze względu na to postanowić także należy, czy mają być wymagane świadectwa pochodzenia płodów surowych i innych przedmiotów, tudzież czy co do zwierząt i przedmiotów wymagać należy osobnego dowodu, jako nie były przesyłane przez okolice, w których panuje choroba zwierzęca zaraźliwa, o którą się rozchodzi.

Co się tyczy tego ostatniego dowodu, zwracać należy uwagę według okoliczności na sposób transportowania.

Zarządzone ograniczenia obrotu z oznaczeniem przestrzeni pogranicza, w której mają być zaprowadzone, ogłosić powinna Władza administracyjna krajowa, a o ile chodzi o obrót na morzu, Władza morska w porozumieniu z Władzą administracyjną krajową i donieść o nich interesowanym Władzom skarbowym, jakoteż zarządom kolejowym, tudzież ministerstwu spraw wewnętrznych i ministerstwu handlu.

Wyznaczając miejsca wchodu, przez które zwierzęta i przedmioty mają być wprowadzane, mieć należy głównie na oku koleje żelazne i drogi wodne.

W wyznaczonem miejscu wchodu ustanowić należy na czas potrzeby weterynarza, którego zadaniem będzie sprawdzanie przepisanych dowodów pochodzenia (paszportów, świadectw pochodzenia) zwierząt i płodów surowych, stwierdzanie jako stan zwierząt i płodów surowych nie jest podejrzany i który celem jak najszybszego załatwiania tych czynności porozumieć się ma z odpowiednią Władzą cłową i zarządem ruchu kolei.

Gdy do miejsc wchodu nadejdą transporty zwierząt i płodów surowych bez przepisanych świadectw urzędowych, albo gdy świadectwa są niezupełne, lub gdy ilość sztuk zwierząt nie zgadza się z ilością podaną w paszporcie, a przybytek lub ubytek nie da się w sposób zadowalniający urzędowo wykazać, albo jeżeli stan zdrowia zwierząt lub ich tożsamość okaże się

w skutek zbadania wątpliwym, transportu wcale przepuścić nie należy i w przypadku takim weterynarz uwiadomić ma odpowiednie Władze kolejowe i cłowe, że transport nie może być dalej posłany a zarazem donieść o tem także Władzy administracyjnej powiatowej miejsca wchodu.

Jeżeli niema żadnej przeszkody do wpuszczenia transportu, weterynarz potwierdzić ma w świadectwie, że względy policyjno-weterynarskie pozwalają na wprowadzenie do kraju, położyć datę i podpisać.

Potwierdzenie to, zamieszczone na paszporcie bydlęcym zagranicznym, ma przez dni 10, licząc od daty potwierdzenia, takie samo znaczenie jak paszport bydlęcy krajowy.

Weterynarz utrzymywać ma protokół wzmiankowanej czynności urzędowej a to podług instrukcyi, która osobno będzie wydana.

Do §fu 6go.

W obszarze pogranicznym, który Władza krajowa wyznaczy, przełożony gminy (obszaru dworskiego) spisać ma bydło zagrożone zarazą i utrzymywać jego regestr. Należyte utrzymywanie regestru kontrolować ma Władza administracyjna powiatowa przy pomocy weterynarzy urzędownie ustanowionych i żandarmeryi. Weterynarz czuwać powinien nad stanem zdrowia zwierząt zagrożonych zarazą. Na właścicieli zwierząt włożyć należy obowiązek, aby donosili o wszelkim przybytku i ubytku zapisanych zwierząt. Donosić o tem trzeba przełożonemu gminy (obszaru dworskiego) lub, jeżeli Władza krajowa tak postanowi Władzom wzmiankowanym w ustępie 2 §. 15. Pod względem donoszenia o zachorowaniu obowiązują przepisy §§. 15 i 16.

W Galicyi i na Bukowinie regestr znajdującego się tam bydła utrzymywać mają tylko rewizorowie, jak skoro w myśl §. 9 ustawy o księgosuszu będą ustanowieni.

We względzie targów na bydło w powiatach pogranicznych, dopóki trwa niebezpieczeństwo, stosować się należy do ustępu 3 §. 20

Jak tylko ustaną okoliczności, które wymagały ograniczenia obrotu w myśl §§. 5 i 6, zarządzić należy i ogłosić uchylenie zarządzeń wydanych na czas niebezpieczeństwa.

Do §fu 7go.

Celem zapobieżenia niebezpieczeństwom wyniknąć mogącym w skutek stykania się bydła w tem samem stanowisku, zarządza się co następuje:

Pasterzom nie wolno przyjmować do trzody gromadzkiej bez pozwolenia przełożonego gminy bydła nowo wprowadzonego do tej miejscowości,

Rzeźnicy trzymać mają bydło rzeźne i własne bydło użytkowe oddzielnie i nie wolno im posyłać pierwszego na wspólne pastwisko.

Właściciele gospod obowiązani są trzymać zwierzęta cudze u nich stawiane zdala od własnego bydła i mieć o to pieczę, aby stajnie, jakoteż sprzęty do paszy, których cudze zwierzęta używały, zostały za każdym razem wyczyszczone.

Do §fu 8go.

Paszporty bydlęce wydawać powinna zwyczajnie zwierzchność gminna (obszaru dworskiego) tego miejsca, z którego bydło pochodzi.

Władza administracyjna krajowa postanowić może, czy i z jakiemi ograniczeniami w gminach rozległych wydawanie paszportów bydlęcych zostawione być może urzędnikom wzmiankowanym w ustępie 2 §. 15.

W okręgu pogranicznym Galicyi i Bukowiny, wzmiankowanym w §. 9 ustawy o księgosuszu, paszporty bydlęce dla rogacizny wydawać mają rewizorowie.

Paszportu bydlęcego wydać nie należy, dopóki znawca nie obejrzy bydła.

Osoby, wydające paszporty bydlęce, pobierać będą druki do tego potrzebne od władzy administracyjnej krajowej. Ta ostatnia kazać ma zrobić te druki w formie zeszytów sznurowych podług załączonego wzoru I i wydawać je będzie zwierzchnościom gminnym (obszarów dworskich) za zwrotem kosztów wyrobu, rewizorom zaś bezpłatnie. Załączka I.

Paszporty bydlęce opatrywać należy liczbami bieżącemi, i wzory obok siebie w księdze sznurowej będące wypełniać jednobrzmiąco; wzór z lewej strony pozostaje w zeszycie, ten zaś, który jest z prawej strony, odcina się po linii wężykowatej ciągnącej się przez słowo zarysowane „Paszport bydlęcy" i wycisnąwszy na nim pieczęć gminy a względnie rewizora bydła, wydaje się stronie.

Osoby przeznaczone do wydawania paszportów bydlęcych obowiązane są zachowywać należycie zeszyty paszportowe i są odpowiedzialne za wszelkie nadużycie i za wszelkie niedbalstwo w zarządzaniu temi książkami.

Zużyte zeszyty sznurowe zachowywane być mają u przełożonego gminy (obszaru dworskiego) a względnie u rewizora bydła przez rok od ostatniego wpisania.

Paszporty bydlęce ważne są przez dni 10, licząc od daty wydania. Gdyby potrzebne było przedłużenie, podawać o to należy do urzędów upoważnionych do wydawania paszportów bydlęcych w okolicy, w której się bydło znajduje.

Przedłużenia paszportów bydlęcych uwidoczniać należy w samymże paszporcie bydlęcym, a osoby do przedłużania upoważnione zapisywać je mają w osobnym protokole pod liczbami bieżącemi. Załączka II.

Paszport bydlęcy przedłużyć wolno tylko wtedy, gdy stan zdrowia zwierząt jest zadowalniający i tylko na dni 10.

Gdyby podczas transportowania nieco bydła sprzedano i w ogóle gdyby się zmieniła ilość zwierząt, przełożony gminy tego miejsca, w którem nastąpiła zmiana a względnie urzędnicy, przeznaczeni do zastępowania przełożonego gminy w rzeczach policyi miejscowej, zanotować to mają w paszporcie bydlęcym z wyłuszczeniem przyczyny.

Dla każdego z zwierząt sprzedanych, które ma być dalej pędzone, wydać należy osobny paszport bydlęcy.

Gdy transport bydła, objęty jednym paszportem, ma być podzielony na kilka części, odebrać należy dawny paszport i każdej części wydać osobny paszport.

W obudwu przypadkach odwołać się należy w nowym paszporcie bydlęcym do dawnego, przytaczając jego liczbę, miejsce wydania i datę.

Brak paszportu bydlęcego, jakoteż niedokładności w nim, mianowicie zaś niezgodność w ilości sztuk i oznakach zwierząt, pociąga za sobą natychmiastowe wykluczenie takich zwierząt od targów na bydło, wystaw bydła i od przewozu kolejami żelaznemi lub parowcami. Gdziekolwiek zwierzęta takie będą napotkane, poddać je należy na koszt właściciela oględzinom weterynarskim, i tylko w tym razie, gdy się okażą zdrowemi i ze względu na pochodzenie, niepodejrzanemi, przypuścić je można do dalszego wolnego obrotu, wydając dla nich nowy paszport bydlęcy, w którym zapisać należy to, co zaszło. W razie przeciwnym zastosować się należy do okoliczności.

Do §fu 9go.

Dozór znawców na wszystkich większych targach na bydło sprawować mają weterynarze, gdzie tylko jest to możebne.

Władze administracyjne powinny mieć ciągłą wiadomość o zarządzeniach, tyczących się ustawiania bydła na targach i w miarę dostrzeżonych niedostatków wydawać odpowiednie rozporządzenia.

Do §fu 10go.

Ustęp I. Stacye kolejowe do ładowania i wyładowywania przeżuwaczów wyznaczyć ma Władza administracyjna krajowa w porozumieniu z inspekcyą naczelną kolei austryackich. Taż Władza mianować ma osoby do oglądania bydła.

Zwierzęta pojedyncze, przepisanemi paszportami bydlęcemi zabezpieczone, przyjmowane być mogą i wydawane w którejkolwiek stacyi.

Ze stacyj do ładowania i wyładowywania wolno przesyłać dalej bydło tylko wtedy, gdy nie zachodzi żadna przeszkoda pod względem paszportów bydlęcych ani pod względem stanu zdrowia.

W tym ostatnim przypadku znawca ustanowiony napisać ma w paszporcie bydlęcym „nie znaleziono przeszkody“ z dołożeniem liczby protokołu oględzin, daty i podpisać.

Protokół oględzin utrzymywać należy podług instrukcyi w tej mierze wydanej.

Władza administracyjna krajowa oznaczy opłaty za oględziny przypadające skarbowi państwa; opłaty te składać ma posyłający albo prowadzący zwierzęta, przed oględzinami.

Zapobiedz należy za pomocą odpowiednich zarządzeń, ażeby w miejscach ładowania i wyładowywania bydła, podczas gdy znawca odbywa oględziny, jakoteż gdyby potrzebne było przeładowanie do innego wagonu i na przystankach, bydło przewożone nie stykało się i nie mieszało z innemi zwierzętami tego samego rodzaju.

Jeżeli które ze zwierząt przeżuwających, przewożonych koleją żelazną, zachoruje lub padnie z przyczyny, nie dającej się niewątpliwie odnieść do wpływu zewnętrznego, uwiadomić o tem należy telegraficznie tę stacyą kolei, z której najkrótszą drogą postarać się można o pośrednictwo Władzy administracyjnej powiatowej, a to celem pozyskania tego pośrednictwa.

Władza administracyjna powiatowa zarządzić ma niezwłocznie co potrzeba, aby znawca wykonał oględziny, a od wyniku oględzin zależeć będzie, czy dalszy przewóz transportu do miejsca przeznaczenia ma być całkiem lub częściowo wstrzymany i w ogóle, co uczynić należy pod względem policyjno-weterynarskim.

Jeżeli zostanie uznane, że cały transport lub jego część można puścić w dalszą drogę, uwiadomić należy telegraficznie Władzę miejsca przeznaczenia o tem co zaszło i co z oględzin się okazało, celem zarządzenia odpowiednich środków policyjno-weterynarskich.

W podobny sposób postępować należy z przeżuwaczami, przewożonemi na okrętach. Opłaty wzmiankowane w ustępie 6, o ile tyczą się obrotu morskiego, wyznacza Władza morska.

Do §fu 11go.

Weterynarz badający, przekonawszy się, że w stadzie pędzonem niema choroby zaraźliwej, napisać ma w paszporcie bydlęcym uwagę „uznano za niepodejrzane“ z dołożeniem daty i podpisu.

W przeciwnym razie uczynić ma doniesienie stosowne do §. 16. ustawy, a na podstawie tego upoważnieni urzędnicy zarządzą dalsze środki; gdy zaś przeszkoda zostanie usunięta, zapisać to należy w paszporcie bydlęcym.

Władze administracyjne, przełożeni gmin (obszarów dworskich) i żandarmerya czuwać mają nad tem, aby osoby, pędzące stada bydła, czyniły zadość włożonemu na nie w ustępie 1. §. 11. obowiązkowi, poddawania stad co pięć dni rewizyi weterynarskiej.

W miejscach, przez które przechodzą cudze stada bydła, przełożony gminy zapobiedz powinien za pomocą odpowiednich środków, aby bydło miejscowe nie mięszało się ze stadami przechodzącemi.

Do §fu 12go.

Przepisy paragrafu tego nie naruszają idących dalej rozporządzeń, tyczących się oględzin bydła i mięsa, wydanych ze względów policyjno-lekarskich.

Do §fu 14go.

Zbieraczom odpadków zwierzęcych nie wolno wchodzić do stajen.

Oprawców wolno wpuszczać do stajen tylko wtedy, gdy mają tam wykonać swoje rzemiosło.

W czasach, gdy zagraża wybuch zarazy, Władza administracyjna powiatowa nakazać może odpowiednie ostrożności co do wchodzenia do zagród i stajen także innych osób, które z zawodu mają do czynienia z cudzem bydłem, jak: handlarze bydła, rzeźnicy itd.

Dalsze w tym względzie przepisy podają rozporządzenia wykonawcze do rozdziału IV ustawy.

Do §fu 15go.

Wzmiankowana w tym paragrafie nauka o objawach, wzniecających podejrzenie jednej z chorób zwierzęcych, w §. 1. wymienionych, zawarta jest
Załączka III. w załączce III.

Do §fu 18go.

Sposób przedstawiania Władzy administracyjnej wyniku czynności urzędowych komisyi pomorowej a względnie weterynarza urzędowego przepisany jest osobną instrukcyą.

Do §fu 19go.

Gdy zachodzą okoliczności wymagające szybkiego działania i nie pozwalające porozumieć się z Władzą administracyjną powiatową w dość krótkim czasie, Władza ta wyjątkowo dać może z góry upoważnienie do zabicia zwierzęcia podejrzanego.

Do §fu 20go.

Do ustępu 1. Jeżeli zwierzęta chore, tudzież zdrowe, zdolne do zarażenia się, stoją w tem samem miejscu (stajni, stanowisku, pastwisku), odosobnić je należy, o ile stosunki pozwalają w ten sposób, że albo chore albo zdrowe zwierzęta trzeba z tego miejsca oddalić i jak jedne tak drugie trzymać z dala od zwierząt zdolnych do zarażenia się a obsługiwać je oddzielnie.

Do ustępu 2, b). Z nakazem zamknięcia stajni łączy się także, dopóki trwa choroba zaraźliwa, zakaz wprowadzania do zamkniętego lokalu nowego bydła wraźliwego na zarazę.

Zagrody, których stajnie zostały zamknięte, oznaczyć należy tablicami z wypisaną nazwą choroby lub w inny odpowiedni sposób.

Do ustępu 2. c). Jeżeli trzoda, w której wybuchła choroba zaraźliwa, musi z konieczności chodzić na pastwisko, komisya pomorowa wyznaczyć ma dla takich zwierząt oddzielne odpowiednie pastwiska, zarządzić ich ograniczenie, tudzież wybrać i oznaczyć drogi, któremi zwierzęta te pędzić wolno na pastwisko. Pastwiska takie opatrzyć należy znakami ostrzegającemi i oddać je pod dozór.

Do ustępu 2, *f*.) Miejscowości, których zamknięcie nakazano, oznaczyć należy w miejscach wchodu i wychodu tablicami ostrzegawczemi, na których wypisane być ma nazwisko choroby zwierzęcej. Jeżeli tylko część miejscowości lub pojedyncze jej drogi mają być zamknięte, oznaczenie zamknięcia ograniczyć należy do tych pojedyńczych części.

Gdy zarządzone zostanie zamknięcie łanów, wystawić należy w odpowiednich miejscach granicy łanów, tablice ostrzegawcze z odpowiednim napisem.

Zwierząt obcych, do zarażenia się zdolnych, nie należy wpuszczać w granicę łanu. Drogi zamknąć należy ile możności dla obrotu zewnętrznego w razie potrzeby rozstawić strażników do ich pilnowania.

Do ustępu 4. Jakikolwiek byłby rodzaj szczepienia, zastosować należy te same środki ochronne, co podczas choroby naturalnej a Władza administracyjna powiatowa ma nad tem czuwać.

Do ustępu 5. Zabijanie zwierząt chorych na zarazę i podejrzanych odbywać się powinno pod dozorem.

Do ustępu 6. Usuwanie w sposób szkodliwy padliny zwierząt, które chorowały na chorobę zaraźliwą, uskuteczniać można ogniem albo drogą chemiczną lub też przez zakopanie w dostatecznej głębokości.

Padlinę, którą celem usunięcia jej w sposób nieszkodliwy trzeba wywieźć dalej, polać należy wprzód wapnem rozrobionem w wodzie lub rozczynem kwasu karbolowego i wieźć nakrytą. Wozy użyte trzeba odwietrzyć.

Niszczenie padliny ogniem odbywać się powinno albo w zakładach do tego urządzonych, urzędownie potwierdzonych lub na stosie drzewa przez zwęglenie padliny pociętej na kawałki i obficie naftą lub smołą polanej. Niszczenie ogniem zaleca się szczególnie względem padliny zwierząt, dotkniętych zarazą wąglikową a nakazane być powinno wtedy, gdy niema odpowiednich miejsc na grzebowiska. Unikać przytem należy niebezpieczeństwa pożaru.

Chemicznej zaprawie poddawać padlinę zwierząt, które były dotknięte chorobami zaraźliwemi, wolno tylko w zakładach do tego urządzonych, przez Władzę potwierdzonych, a poddanych pod stały dozór i pieczę znawców.

W razie zaprawiania chemicznego padliny takiej i jej części, zastosować należy takie postępowanie, któreby z pewnością zniszczyło zarodki zarazy, jakoteż pasożyty zwierzęce i roślinne i któreby zapobiegało, aby części zwierzęcych i płodów z nich wyrobionych nie użyto na pokarm.

G r z e b o w i s k a (§. 4?.) wyznaczać należy ze ścisłem zachowaniem względów policyjno-lekarskich.

Doły na zakopywanie padliny powinny być tak głębokie, aby warstwa ziemi, leżąca na wrzuconej padlinie, miała jeszcze dwa metry grubości.

Z dołów na ścierwo wydobywać wolno tylko za zezwoleniem Władzy administracyjnej powiatowej. Pozwolenia tego nie należy dawać przed upływem 8 lat od czasu zakopania i w ogóle udzielać je wolno tylko wtedy, gdy części miękkie całkiem zgniją i gdy będzie zapewnione bezpośrednie przerobienie kości.

Podobnież na ponowne użycie dołów na ten sam cel pozwolić może Władza administracyjna powiatowa dopiero po upływie takiego czasu, w ciągu którego padlina całkiem zgniła.

Zresztą co się tyczy stosowania środków, wzmiankowanych w §fie 20, do szczególnych chorób zwierzęcych, odsyła się do rozdziału IV. ustawy i przepisów wykonawczych, tyczących się tejże.

Do ustępu 7. W przypadkach, w których stosownie do przepisów ustawy niniejszej zalecone będzie odwietrzenie, używać należy środków następujących:

1. Ługi alkaliczne. Przyrządzać je należy z potażu lub sody, rozpuszczając przetwory rzeczone w 12 do 15 razy większej ilości wody wrzącej i dodając równą im co do wagi ilość wapna świeżo wypalonego, które rozsypało się w skutek polania wodą.

Mieszaniny tej używa się stosownie do jakości przedmiotów, które mają być odwietrzone albo tak jak jest, albo aż się podstoi i wyklaruje, poczem odlewa się od osadu czysty rozczyn i tenże stosuje, albo nierozcieńczony albo po dodaniu odpowiedniej ilości wody.

Przez dodanie wody, skuteczna ilość potażu lub sody nie powinna być sprowadzoną niżej 2 części na sto.

Do przedmiotów, które psują się od takiego ługu, stosowniej będzie używać rozczynu z popiołu drzewnego.

Silniejszemi ługami alkalicznemi odwietrzają się najlepiej przedmioty drewniane, posadzka kamienna, mury.

Ługi słabsze używane być mogą do odwietrzania materyj lnianych i bawełnianych.

Skóry i wełna znoszą tylko ług słaby.

2. Wapno gryzące zamieniać się daje przez częstsze polewanie wodą w proszek suchy pylasty, którego używać można szczególnie do posypywania padliny. Zarobiony z większą ilością wody w masę papkowatą, służy do powlekania ścian, do zwilżania i zamiatania podług, do polewania gnoju, ścieków gnojówki itd.

Skóry i odpadki zwierzęce odwietrzają się przez namoczenie w rzadkim rozczynie wapna, przyrządzonym z 1 części wapna gryzącego na 60—100 części wody.

3. Saletra i sól kuchenna służą same lub razem zmięszane do zachowywania wytworów zwierzęcych surowych świeżych, a rozpuszczone w wodzie do odwietrzania skór, jelit, racic, rogów itd.

4. Chlorek wapna służy do wywięzywania pary chlorowej albo sam przez się, albo jeżeli potrzebne jest szybsze i silniejsze wywięzywanie się chloru, za dodaniem kwasów, najlepiej kwasu solnego.

Zarobiony z dziesięciokrotną ilością wody, służy chlorek wapna do odwietrzania podług, ścian drewnianych i murowanych, które się nim powleka. Rozcieńczony 20 częściami wody używany być może także do smarowania skór, do odwietrzania wytworów zwierzęcych surowych. Chlorek wapna niszczy skórę i wszelkie wytwory zwierzęce, gdy na nie działa przez czas dłuższy. Przedmioty te trzeba więc zaraz opłukać dobrze wodą

a skórę, gdy wyschnie, posmarować mięszaniną z oleju karbolowego (kwasu karbolowego surowego) i tłuszczu.

Chlorek wapna w ciągu przechowania zmienia swój skład i przez utratę chloru staje się zwolna bezskutecznym; zarazem przyciąga wilgoć, która jeszcze bardziej przyspiesza jego rozkład. Do odwietrzania więc używać należy tylko suchego chlorku wapna, który mocno czuć chlorem.

5. Nadmanganian potażowy albo sodowy (kameleon mineralny) w roztworze 5procentowym służy do odwietrzania narzędzi, rąk i gołych części ciała.

6. Witryol żelazny, ługi macieczne z rozczynem ałunowych pozostałości po otrzymaniu chloru, używane być mogą do polewania i odwietrzania gnoju.

Z witryolu żelaznego sporządza się rozczyny 2—5 procentowe.

7. Kwas karbolowy (olej kreozotowy surowy olej karbolowy) w rozczynie 5 do 10procentowym nadaje się do odwietrzania największej części przedmiotów i tylko dla tego, że pozostawia przedmiotom woń długo nie wietrzejącą, unikać należy używania go tam, gdzie znajdują się zwierzęta rzeźne, ponieważ i mięso z nich przyjmuje woń kwasu karbolowego. Do smarowania używa się go albo samego, albo z dodatkiem wapna lub zmięszanego z olejem.

Ponieważ rozczyny kwasu karbolowego nie działają szkodliwie na przedmioty, owszem kwas karbolowy służy do uchronienia wielu z nich od gnicia, pleśnienia i owadów, przeto nadaje się jako środek odwietrzający do najpowszechniejszego użycia.

W wielu przypadkach zastąpić go można smołą z węgla kamiennego lub drzewną.

8. Gazy i pary kwasów mineralnych nadają się szczególnie do odwietrzania przestrzeni mieszczących powietrze, jakoteż przedmiotów, których się zarodki zarazy chwytają i odzieży, włosów, wełny itp.

Używane bywają:

a) Gaz chlorowy. Otrzymuje się go albo z chlorku wapna, mięszając tenże z jakimkolwiek kwasem, albo z mieszaniny soli kuchennej (3 części), braunsztynu sproszkowanego (1 część) i witryolu (2 części), którą wprzód rozcieńczyć należy równą ilością wody. Zamiast tej mięszaniny używać także można do tego samego celu mięszaniny z braunsztynu grubo potłuczonego i kwasu solnego.

Jak w jednym tak i w drugim przypadku naczynie, w którem się mięszanina znajduje, ogrzać należy przez wstawienie do ciepłej wody lub lepiej za pomocą łagodnego ognia węgli, bo przy zwykłej ciepłocie i gdy się używa braunsztynu, chlor wywięzuje się tylko w bardzo małej ilości.

b) Kwas siarkawy wywięzuje się przez palenie siarki albo kawałków płótna lnianego, zamaczanego w roztopionej siarce, albo nici nasiarkowanych. Kwas ten skuteczniejszy jest do odwietrzania istót wilgotnych, aniżeli całkiem suchych.

c) Pary saletrzane (nakadzania Smitha) otrzymuje się przez ogrzewanie mięszaniny równych części saletry i witryolu.

Lokale, w których nakadzania tego rodzaju używa się jako środka odwietrzającego, powinny być podczas nakadzania całkiem zamknięte.

Działanie wywięzujących się gazów trwać powinno najmniej 12 godzin. Podczas nakadzania zwierzęta i ludzie nie powinni znajdować się w lokalu; gdy się zaś działanie skończy, pootwierać należy w lokalu drzwi i okna i wietrzyć go najmniej przez 12 godzin, zanim ludziom lub zwierzętom dozwoli się wejść.

Nakadzanie chlorem wymaga szczególnej ostrożności.

Wszystkie te nakadzania wolno przyrządzać i wykonywać tylko pod dozorem znawców.

9. Wyższa ciepłota. Nie wiele jest takich zarodków zarazy, które przez gorąco wynoszące mniej niż 100^0 możnaby niewątpliwie wytępić, jeżeli zarazem nie używa się wody lub innych środków odwietrzających. Natomiast para wodna, mająca 100^0 ciepłoty, sama przez się odejmuje skuteczność wszelkim zarodkom zarazy, a w czasie tem krótszym, jeżeli jednocześnie używa się kwasu karbolowego.

Ciepłocie żaru nie oprze się żaden zarodek zarazy, przeto przedmioty, które znoszą działanie płomienia lub żaru, tym sposobem odwietrzone być mogą najprędzej.

10. Powietrze atmosferyczne działa jako środek odwietrzający tylko o tyle, że rozdziela nieskończenie zarodki zarazy, wskutek czego znajdując się w lokalu w małej ilości, nie mogą już szkodzić organizmowi.

Osiąga się to przez silny przeciąg powietrza i szybkie odnawianie tegoż w lokalach zapowietrzonych, co wspiera wielce działanie skuteczne innych środków odwietrzających.

11. Do trwałego odwietrzenia tylko wtedy dojść można, jeżeli się z tem łączy jak najtroskliwsze przestrzeganie czystości. Zwyczajnie oczyszczać należy przed właściwem odwietrzaniem, jeżeli się nie oczyszcza za pomocą środków, które oraz są także odwietrzającemi jak ługi, mydło używane z roztworem karbolowym zamiast wody, mleko wapienne itd.

Gdy się ma wybierać środek odwietrzający do zniszczenia zarodków zarazy, zważać należy na istotę i odporność zarodka zarazy, jakoteż na jakość przedmiotów, które mają być odwietrzone i trzymać się tej zasady, aby zarodkowi zarazy trwale odjąć skuteczność, a przedmiotu nim zakażanego nie uszkodzić bardziej, niż tego cel pierwszy wymaga.

Do wytępienia zarodków zarazy bardzo odpornych, używać należy stosownie do jakości przedmiotów i stopnia ich zakażenia, systematycznie kilku środków odwietrzających, a to w postaci bardziej stężonej.

Co się tyczy odwietrzania stajen zapowietrzonych i przedmiotów w nich się znajdujących, przestrzegać należy tego, co następuje:

W stajniach zapowietrzonych, w których zwierzęta chore jeszcze stoją, zaprowadzić należy dostateczne wietrzenie, częste wyrzucanie gnoju i czyszczenie podłogi, tudzież rynien do gnojówki przez spłukiwanie wodą i polewanie rozcieńczonym surowym kwasem karbolowym lub rozczynem witryolu żelaznego (ustęp 6) itd. W przypadkach, w których cuchnące wyziewy z chorych zwierząt rozszerzają się w powietrzu stajni, słabe wywięzywanie się gazu chlorowego jest korzystne.

Stajnie zapowietrzone, po ich opróżnieniu, odwietrzać należy w sposób następujący:

Najprzód wyrzucić należy gnój i podściółkę, wywieźć na rolę i rozorać lub spalić. Do wywiezienia i rozorania gnoju, nie wolno używać zwierząt, któreby zarazić się mogły; jeżeli gnój spadnie z wozu, trzeba zebrać go napowrót razem z wierzchnią warstwą ziemi, nim zanieczyszczoną.

Po wyrzuceniu gnoju zamieść należy czysto podłogę stajni. Mury stajni trzeba obmieść.

Właściwe odwietrzanie zaczyna się od podłogi. W tym celu posadzkę nie przepuszczającą, twardą (cementową, cegłaną na cemencie itp.) wymyć należy ługiem gorącym, a następnie posmarować mlekiem wapiennem. W podobny sposób postąpić należy ze zwykłą dobrą, gęstą posadzką kamienną. Złą posadzkę, jakoteż podłogi drewniane już uszkodzone i w skutek tego przepuszczające, należy wyjąć i po wyrzuceniu ziemi wilgotnej, na nowo ułożyć. Kamieni dających się użyć, jakoteż zdrowego drzewa podłóg użyć wolno napowrót, oczyściwszy je poprzednio i obmywszy mlekiem wapiennem, lub posmarowawszy surowym kwasem karbolowym. W stajniach bez podłogi i nie brukowanych skopać należy ziemię, najmniej na 20 centymetrów w głąb i zastąpić ją nową ziemią.

Ściany murowane stajni trzeba oskrobać i posmarować mlekiem wapiennem.

Gdy ściany są gliniane, zeskrobać należy w miarę potrzeby warstwę, zastąpić ją nową a następnie tę ostatnią otynkować.

Ściany drewniane i przepierzenia z tarcic wymyć należy ługiem gorącym a następnie posmarować chlorkiem wapna w wodzie rozrobionym, lub mięszaniną oleju karbolowego z mlekiem wapiennem.

Powłoki olejne wymyć należy starannie ciepłą wodą, uszkodzone zaś, jeżeli nie mają być odnowione, posmarować rozczynem karbolowym po poprzedniem ich wymyciu.

Stropy, belki, słupy, przegrody, drzwi, ramy okien, kobylice i t. d. w stajni, odwietrzać należy według tego, z jakiego są materyału, tak jak ściany. Sprzęty drewniane, jak żłoby, drabiny, wiadra itd., jeżeli nie mają wartości lub są już uszkodzone, należy spalić; w przeciwnym razie, wyszorować gorącym ługiem, potem obmyć i nakoniec posmarować jeszcze jednym z płynów odwietrzających.

Sprzęty żelazne wypalić należy, lub jeżeli są przymocowane (jak żłoby, drabiny), oczyścić gorącą wodą z mydłem, potem opłukać wodą i posmarować mięszaniną, zrobioną z 1 części kwasu karbolowego surowego z 4 do 6 częściami oleju lnianego.

Skóry (uździenice, trenzle, szory i t. d.) natrzeć należy słabym zimnym ługiem lub gorącą wodą z mydłem, potem opłukać wodą i zanim całkiem wyschną, dobrze natłuścić.

Poduszki włosiowe szorów i siodeł, jeżeli są uszkodzone, powyjmować należy i spalić.

Wozy, któremi gnój, ziemię z podłogi stajennej i padlinę wywożono, odwietrzyć należy tak jak sprzęty stajenne.

Paszę suchą i słomę, która złożona była po nad stropem nie zamkniętym szczelnie, jeżeli nie może być dostatecznie wywietrzona, dawać wolno tylko zwierzętom, nie mogącym się zarazić.

Odwietrzenie stajni kończy się według potrzeby wykadzeniem, poczem stajnią należy jeszcze mocno wywietrzyć.

Stajnie wyplecione z pręcia, nie wylepione gliną lub nie otynkowane, należy zburzyć i spalić.

Przepisy powyższe, tyczące się odwietrzania stajen i przedmiotów, które się w nich znajdują, stosują się także do wszelkich podobnych lokali, w których stały zwierzęta chore na zarazę.

Pastwisk, na których pasły się zwierzęta chore na zarazę, używać wolno znowu dla innych zwierząt dopiero po sprzątnięciu odchodów, z któremi postąpić należy jak z gnojem ze stajen zapowietrzonych, i gdy najmniej przez 4tygodnie po oddaleniu chorych zwierząt, wystawione były na wpływ powietrza atmosferycznego.

O ile w razie poszczególnych chorób zwierzęcych zaraźliwych zachowywane być mają przy odwietrzaniu osobne rozporządzenia, postanowione będzie w przepisie wykonawczym do rozdziału IV.

Do §fu 25go.

Władza administracyjna powiatowa uwiadomić ma o ustaniu zarazy wszystkie te gminy i Władze, którym doniosła o jej wybuchu (paragraf 22 ustawy).

Do §fu 26go.

a) Zaraza pyskowa i racicowa u rogacizny, owiec, kóz i świń.

1. Gdy w pewnem miejscu stwierdzona będzie urzędownie zaraza pyskowa i racicowa, Władza gminna, otrzymawszy doniesienie o nowych wybuchach zarazy w stajniach, w których jej dotąd nie było, zarządzić ma przepisane we względzie zamknięcia środki, nie czekając, aż weterynarz urzędowy zbada osobno i tutaj stan rzeczy.

2. Zwierzęta dotknięte zarazą i podejrzane należy odosobnić a stajnią zamknąć.

 Wyjątkowo można pozwolić na wyprowadzenie zwierząt ze stajen zapowietrzonych, jeżeli przeznaczone są na zabicie natychmiastowe i jeżeli mogą tam być zaprowadzone z ostrożnościami przeciw rozniesieniu zarodków zarazy.

3. Pędzenia na pastwisko zwierząt, pozostających pod zamknięciem, należy zakazać, jeżeli położenie pastwiska obawiać się każe, aby zarodki zarazy nie zostały rozniesione.

4. Gdy choroba wybuchnie pomiędzy bydłem, które stale trzymane jest na pastwisku, zamknąć należy przestrzeń pastwiska, aby ztamtąd bydło nie spędzano, przeżuwaczów i świń nie przypędzano i aby tam nie wchodziły osoby niepowołane. Zamkniętą przestrzeń pastwiska oznaczyć należy znakiem ostrzegawczym.

5. O ile niebezpieczeństwu rozniesienia zarazy nie można zapobiedz za pomocą innych środków, zabronić należy wywożenia gnoju z zagrody zapowietrzonej, dopóki trwa zaraza, drogami, któremi chodzą przeżuwacze i świnie innych zagród.

6. Paszy suchej, złożonej w stajni zapowietrzonej, nie wolno wynosić z zagrody zapowietrzonej.

7. Osobom obcym, mianowicie zaś handlarzom bydła i rzeźnikom, wstęp do stajen zapowietrzonych nie powinien być dozwolony. Osobom, które wykonywały jakąś czynność w stajni zapowietrzonej lub koło chorych zwierząt, nie wolno opuścić zagrody zapowietrzonej, aż dopiero po oczyszczeniu nagich części ciała, obuwia i odzieży.

8. Komisya pomorowa zwrócić powinna uwagę osób interesowanych, że surowe, nieprzegotowane mleko z zwierząt chorych na zarazę jest niezdrowe i przestrzedz je, aby go nie używały za pokarm.

Używanie i przedaż takiego mleka nieprzegotowanego jest zakazana (§. 26 ustawy).

9. Gdy będzie dozwolone zabicie zwierząt chorych dla spożycia mięsa, w każdym razie części chorobowo zmienione usunąć należy i zniszczyć.

10. Gdy zaraza powszechniej się rozszerzy w jakiejś miejscowości, zabronić należy odbywania targów na bydło, z wyjątkiem targów na konie, w miejscu zapowietrzonem a w razie potrzeby, także w miejscowościach sąsiednich. W przypadku takim wystawić należy na granicach i w głównych ulicach miejscowości zapowietrzonych, tablice ostrzegawcze z napisem: „Zaraza pyskowa i racicowa“ i miejscowość taką, jakoteż jej granicę zamknąć można dla przeżuwaczów i świń przechodnich, a nawet zabronić wyprowadzania zdrowych zwierząt ze stajen niezapowietrzonych do innych miejsc. Tego ostatniego nie należy jednak wzbraniać, jeżeli będzie udowodnione, że zwierzęta przeznaczone są na zabicie natychmiastowe.

W większych miejscowościach zamknięcie ograniczyć można do pojedyńczych części lub dróg miejscowości [§. 20 *f)* ustawy.]

11. W celu zastosowania §. 26 ustęp 1, przestrzeń kraju o którą chodzi, należy dokładnie oznaczyć i podać do powszechnej wiadomości.

Władza administracyjna krajowa poczynić ma odpowiednie zarządzenia, aby wskutek dozwolonego obrotu w obrębie zapowietrzonej przestrzeni kraju zaraza nie została zaniesiona do miejscowości i zagród, które aż dotąd były od niej wolne.

12. Gdy swierdzona będzie zaraza pomiędzy zwierzętami będącemi w drodze, Władza gminna wzbronić ma pędzenia ich dalej i zarządzić zamknięcie zwierząt.

13. Skóry pochodzące ze zwierząt chorych należy odwietrzyć. Stajnie i wszelkie inne miejsca, w których zwierzęta takie stały, jakoteż sprzęty, których używały, oczyścić należy gruntownie.

14. Że zaraza przestała gresować w pewnem miejscu zapowietrzonem, orzeka się o tem wtedy, gdy chorych zwierząt wcale już niema i gdy w ciągu 14 dni od czasu, gdy ostatnie zwierzę wyzdrowiało, lub padło, żadne już zwierzę potem nie chorowało, a stajnie i stanowiska zapowietrzone tudzież sprzęty oczyszczone zostały podług przepisu.

15. W przypadku wzmiankowanym w ustępie 1 §. 26 przestrzeń kraju uznaną za zapowietrzoną ścieśniać należy, o ile ustawanie zarazy na to pozwoli. Miejsca w obrębie tej przestrzeni leżące, uznane za

wolne od zarazy, poddać może Władza administracyjna krajowa na czas potrzeby odpowiednim ostrożnościom.

Środek wzmiankowany w ustępie 1 §. 26 należy uchylić, gdy przestaną zachodzić okoliczności, które go wywołały.

Do §fu 27go.

b) Zaraza śledzionowa (czyli wąglikowa, Anthrax) u zwierząt używanych w gospodarstwie wiejskiem,

1. Po stwierdzeniu urzędowem zarazy, gdy w miejscu pojawią się nowe przypadki zarazy, Władza gminna obowiązana jest zarządzać przepisane środki policyjno-weterynarskie, nie czekając, aż weterynarz urzędowy zbada osobno i tutaj stan rzeczy.

2. Zwierzęta chore na zarazę wąglikową odłączyć należy od zdrowych a stajnie i stanowiska zapowietrzone pozamykać. Zapobiedz trzeba, aby zwierzęta wszelkiego rodzaju, jakoteż osoby, niepowołane nie wchodziły do takich stajen i stanowisk.

3. Gdy zaraza wąglikowa pojawi się pomiędzy zwierzętami, trzymanemi stale na pastwisku, pastwisko to po odłączeniu zwierząt chorych należy zamknąć.

4. Gdy zaraza wąglikowa rozszerza się w pewnem miejscu sposobem pomoru (epizootycznie), zarządzone być może zamknięcie miejscowości lub pojedyńczych części tejże.

5. Do chorych zwierząt wyznaczyć należy osobnych dozorców, którym nie wolno stykać się z bydłem zdrowem, jakoteż używać należy dla nich osobnych naczyń na paszę, wodę i osobnych sprzętów. Naczyń tych i sprzętów nie wolno używać gdzieindziej, dopóki wprzód nie ulegną odwietrzeniu, uskutecznionemu bądź w stajni zapowietrzonej, bądź też po za jej obrębem.

6. Właścicieli zwierząt, chorych na zarazę wąglikową, jakoteż osoby, mające do czynienia z choremi zwierzętami lub ich padliną, oświecić należy odpowiednio, że choroba ta łatwo przenosi się na ludzi, jak wielkie wynika stąd niebezpieczeństwo, tudzież jakie ostrożności zachowywać potrzeba.

7. Osób, mających ręce lub inne części ciała, których odzież nie pokrywa, zranione, nie wolno używać do pielęgnowania zwierząt chorych, ani do sekcyj.

W stajniach na chore bydło mieć należy w zapasie środki do czyszczenia i odwietrzania (rozczyn 3 części kwasu karbolowego czystego w 100 częściach wody lub mięszaninę 6 części oleju karbolowego w 100 częściach wody).

8. W stajniach na chore bydło powinno być ile możności ciemno, aby tam muchy nie przelatywały i codziennie wykadzać je należy słabo gazem chlorowym.

9. Zabijanie zwierząt chorych na zarazę wąglikową i o nią podejrzanych, użytkowanie i sprzedaż ich części osobnych lub wytworów z tychże jest zakazane (§. 27 ustawy).

Za podejrzane uważać należy te zwierzęta, które w ciągu ostatnich czterech dni stykały się bezpośrednio z zwierzętami choremi na zarazę wąglikową.

10. Nie wolno ściągać skóry z zwierząt, które padły na zarazę wąglikową lub zostały dobite, lecz usuwać je należy w sposób nieszkodliwy jak najprędzej (§. 27 ustawy).

Dopóki nie zostaną usunięte w sposób nieszkodliwy, zachowywać je należy tak (nakryć ziemią, słomą, kocami itp.), aby inne zwierzęta — także muchy — ile możności nie stykały się z niemi.

11. Jeżeli padlina nie ma być usuniętą w sposób nieszkodliwy ogniem lub drogą chemiczną, lecz przez zakopanie, skórę wprzód ponacinać należy krzyżowo na małe kawałki. Wybierać należy doły głęboko, a wrzuconą padlinę posypać wapnem gryzącem, w braku tegoż, popiołem i polać smołą lub gnojówką.

Dołów na ścierwo strzedz należy w sposób odpowiedni; miejsc na których się znajdują, używać nie wolno najmniej przez trzy lata pod trawę lub zasiew.

W podobny sposób postąpić należy ze znalezioną padliną dzikich zwierząt, które padły z tej choroby.

12. Odpadki wszelkiego rodzaju, pochodzące z zwierząt, które chorowały na zarazę wąglikową, jakoteż gnój i podściółkę należy spalić lub zakopać głęboko, posypawszy wprzód wapnem gryzącem lub popiołem.

13. Stajnie i stanowiska zapowietrzone, tudzież sprzęty odwietrzać należy jak najgruntowniej, ponieważ jad zarazy wąglikowej trudny jest do wytępienia.

14. Gdy choroba wąglikowa pojawi się jako zaraza, polecić należy weterynarzowi urzędowemu, aby co cztery dni zaglądał do miejsca zarazy, jeżeli nie został tam wydelegowany.

W przypadkach rozprószonych, dość jest wysłać go, aby się przekonał o chorobie i aby kierował ostatecznem odwietrzeniem.

15. W rozprószonych przypadkach zarazy zarządzone środki policyjno-weterynarskie uchylić należy gdy niema już zwierząt chorych; jeżeli zaraza wąglikowa pojawia się epizootycznie, uczynić to można wtedy, gdy w ciągu ostatnich czternastu dni, odkąd ostatnie zwierzę wyzdrowiało lub padło, żadne już zwierzę nie zachorowało na zarazę wąglikową i gdy w obudwu przypadkach przepisane odwietrzanie stajen, stanowisk i sprzętów zostanie dokonane.

Do §fu 28go.

c) Zaraza płucna u rogacizny.

1. Jeżeli drogą dochodzeń, wykonanych na zwierzętach żywych, ktore zdają się być choremi, nie można stwierdzić niewątpliwie, że zaraza płucna istnieje, objawy jednak u tych zwierząt dostrzeżone wzniecają podejrzenie tej choroby, w takim razie, gdyby padliny nie było, można z upoważnienia Władzy administracyjnej powiatowej kazać zabić jedno z zwierząt podejrzanych po poprzedniem ocenieniu jego wartości (§. 19 ustawy).

2. Jeżeli i przez to rzecz się nie wyjaśni, a poszlaki istnienia choroby nie ustają, trzymać należy zwierzęta podejrzane w odosobnieniu a stajnią pod zamknięciem, dopóki podejrzenie nie zniknie lub istnienie choroby nie zostanie stwierdzone.

Gdy zaraza płucna stwierdzona zostanie w pewnej zagrodzie, zbadać należy, czy — a w razie potakującym, skąd zakupiono chore bydlę, i czy stykało się z bydłem innych stajen, tudzież, czy bydło z zagrody zapowietrzonej i dotąd sprzedano lub dano na rzeź. Władza administracyjna powiatowa zarządzić ma natychmiast na podstawie tych dochodzeń dalsze odpowiednie środki.

3. Stajnia zapowietrzona podlega zamknięciu i oznaczyć ją należy, że jest zamknięta; wywóz paszy suchej i podściółki z takiej stajni i z budynków, które łączą się z nią bezpośrednio, jest zakazany.

Dla bydła, przebywającego stale na pastwisku, zarządzić należy zamknięcie pastwiska. Pastwiska takie oznaczyć należy tablicami z napisem: „Zaraza płucna“.

4. Chore zwierzęta odłączyć należy od zdrowych i wyznaczyć osobnych dozorców do ich pielęgnowania.

Dozorcom tym wolno stykać się znowu ze zdrową rogacizną dopiero po należytem oczyszczeniu ciała i zmianie odzieży.

5. W razie większego rozszerzenia się zarazy w pewnej miejscowości, zamknąć należy miejscowość zapowietrzoną i jej granice dla zapobieżenia wyprowadzaniu i przeprowadzaniu rogacizny.

W miejscowościach w ten sposób zamkniętych, nie wolno odprawiać targów na bydło.

6. Wyjątki do przepisów, tyczących się zamknięcia, są dozwolone dla rogacizny zdrowej, która z zamkniętych stajen i miejscowości wyprowadzona być może do innych miejsc, celem natychmiastowego dania na rzeź (ustęp 1 §fu 28go ustawy).

Wyprowadzać należy pod dozorem pewnym i rzeź odbywać się powinna w miejscu przeznaczenia pod okiem weterynarza.

7. Używanie bydła roboczego ze stajen niezapowietrzonych miejsca zamkniętego w obrębie granic tego miejsca jest dozwolone

8. Aby się zaraza prędzej skończyła, jakoteż dla zapobieżenia ciężkim stratom właścicieli bydła, komisya pomorowa wpływać powinna ile możności, aby zwierzęta chore i podejrzane jak najprędzej pozabijano. Rzeź odbywać się powinna pod dozorem weterynarza, któremu służy prawo orzekania na podstawie naocznego przekonania się. czy mięso z zwierząt zabitych może być spożyte (§. 28, ustęp 2 ustawy),

Weterynarz wskazać powinien, co się ma stać z częściami, których spożyć nie pozwala.

Jeżeli z powodu niebezpieczeństwa rozniesienia zarazy nie można pozwolić, aby rzeź odbywała się w rzeźni miejscowej, zabijać należy w zagrodzie właściciela bydła.

Na przewóz mięsa, stosownie do ustępu 3 §. 28 dozwolony do miejsc większej konsumcyi, wydawać ma komisya pomorowa świadectwa podług wzoru dołączonego. Załączka IV.

O nadejściu posyłki uwiadomić należy wcześnie Władzę miejscową miejsca konsumcyi.

9. Paszy i słomy, która wystawiona była na wyziewy chorych zwierząt, używać wolno tylko dla zwierząt nie należących do rogacizny i dopiero wtedy, gdy zaraza ustanie.

10. Gdy stwierdzona zostanie zaraza w stadach, pędzonych w drogę lub u rogacizny, gdy jest w drodze, przełożony gminy wstrzymać ma transport i zarządzić zamknięcie zwierząt chorych i podejrzanych. Władza administracyjna powiatowa wpłynąć ma na to, aby jak najprędzej dano zwierzęta na rzeź (ustęp 8).

11. Padlinę zwierząt, które padły na zarazę płucną, tudzież takich, które na tę zarazę chorowały i zostały dobite, a które uznano za niezdatne do spożycia i części zwierzęce do spożycia niezdatne, jakoteż gnój ze stajen wywieźć należy, nie używając do tego zaprzęgów z rogacizny; pierwsze usunąć należy w sposób nieszkodliwy, gnój wywieźć na grunta odległe i przed rozoraniem pokryć dostatecznie ziemią.

Skóry z zwierząt, które padły lub po zachorowaniu zostały dobite, należy odwietrzyć (Przepis wykonawczy do ustępu 7, §fu 20go).

12. Stajnie i lokale, w których stały zwierzęta chore na zarazę płucną, sprzęty i naczynia stajenne należy odwietrzyć.

Stajnie poddać należy w końcu silnemu nakadzeniu siarką lub parą chlorową.

13. Szczepić wolno zarazę płucną tylko w stajniach już zapowietrzonych tą zarazą (szczepienie z konieczności) na żądanie właściciela bydła i

na jego odpowiedzialność; podejmować się tego może tylko weterynarz urzędowy. Zarządzenia, tyczące się zamknięcia, nie powinny przez to doznać uszczerbku.

14. Dopóki trwa zaraza płucna, wysyłać należy weterynarza na rewizyą do miejsca zapowietrzonego, stosownie do stopnia rozszerzenia się choroby co 8 aż do 14 dni.

15. Zarządzenia dotyczące zamknięcia, uchylić należy co do tych zagród zapowietrzonych, w których rogacizna pozostała, dopiero w 3 miesiące po ustaniu choroby i po oczyszczeniu i odwietrzeniu stanowisk i sprzętów.

Rogacizna, która stykała się z chorem bydłem, lecz się nie zaraziła, jeżeli nie ma być wzięta na rzeź, przypuszczona być może do obrotu dopiero po upływie następnych 2 miesięcy.

Do stajen, które były całkiem wypróżnione z rogacizny, wprowadzić wolno rogaciznę na nowo dopiero w 14 dni po skończeniu odwietrzenia.

Do §fu 29go.

d) Nosacizna (i tylczak) u koni, osłów i mułów.

1. Weterynarz uważać ma nietylko te zwierzęta za dotknięte nosacizną (lub tylczakiem), u których znajdują się guzki nosaciznowe lub nawet już wrzody nosaciznowe (tylczakowe) na błonie śluzowej nosa lub na skórze, lecz także te, u których dają się widzieć objawy ostrzegające znawcę o rozwijaniu się nosacizny (tylczaka), chociażby tylko dopiero w zawiązku. Konie takie należy niezwłocznie powybijać (§. 29 ustawy).

2. Jeżeli na podstawie objawów choroby, weterynarz urzędowy nie może stwierdzić z pewnością istnienia nosacizny (tylczaka), ale zwierzę wydaje się mu podejrzanem o nosaciznę (tylczak), należy je odosobnić, stajnią zamknąć i wziąć pod dozór urzędowy, dopóki przypadek się nie wyjaśni, a do pielęgnowania zwierzęcia wyznaczyć osobnego dozorcę.

Dla zwierząt takich używać należy osobnych przyborów stajennych. Gdyby dostrzeżono, że takie chore zwierzęta są wbrew zakazowi używane, zastosować do nich należy przepis ustępu 6go, §fu 29go.

3. Jak tylko objawy nosacizny (tylczaka) rozwiną się wyraźniej, zarządzić należy natychmiast, aby zwierzę zabito.

4. Zwierzę należy kazać zabić także wtedy, gdy stan podejrzany trwa dłużej niż 6 tygodni, właściciel zaś nie chce dłużej ponosić kosztów dozoru urzędowego (ustęp 2 §fu 29go ustawy).

5. Weterynarz urzędowy zaglądać powinien do zwierząt podejrzanych o nosaciznę (tylczak), pod obserwacyą wziętych, peryodycznie, najmniej co

14 dni. Podczas okresu obserwacyjnego nie wolno koni tych wyprowadzać bez pozwolenia Władzy administracyjnej powiatowej ze stajen i zagród lub stanowisk im wyznaczonych, do innych.

6. Władza administracyjna powiatowa pozwolić może, aby zwierząt pod obserwacyą wziętych, pozornie zdrowych, używano w granicach miejsca tylko pod warunkiem, że zwierzęta te nie będą stawiane w cudzych stajniach ani nawet chwilowo i że trzymane będą zdala od innych koni.

Jeżeliby właściciel nie czynił ściśle zadosyć wydanym rozporządzeniom, nakazać należy zamknięcie stajni z podejrzanemi zwierzętami.

7. Osoby, pielęgnujące zwierzęta podejrzane o nosaciznę (tylczak), oświecić należy, że choroba ta przenieść się może na ludzi i jakie stąd wynika niebezpieczeństwo.

Osób, mających zdartą lub popękaną skórę rany lub wrzody (zwłaszcza na rękach i na twarzy) nie wolno używać do pielęgnowania takich zwierząt.

Dozorcy strzedz się powinni zanieczyszczenia obnażonych części ciała swego wydzielinami chorych zwierząt, unikać wdychania w siebie bezpośrednio powietrza, które zwierzęta te wyziewają, nie powinni przebywać za długo w stajni chorych zwierząt, tem mniej spać w niej lub przykrywać się derkami takichże zwierząt.

Po każdej czynności, koło zwierzęcia podejrzanego spełnionej, oczyścić się powinni starannie, jakoteż odzież swoję a następnie umyć ręce rozczynem kwasu karbolowego.

W stajniach przeto tego rodzaju, rozczyn taki mieć należy w zapasie.

Dozorcy zwierząt uznanych za chore na nosaciznę (tylczak), odwietrzyć powinni swoją odzież.

8. Gdyby zwierzęta chore na nosaciznę (tylczak), lub zwierzęta, u których pokazują się objawy, uzasadniające podejrzenie nosacizny, spotkano po za obrębem ich zwykłego stanowiska, zarządzić należy względem nich w miejscu, gdzie je spotkano, przepisaną czynność urzędową.

Jeżeli zwykłe stanowisko znajduje się w innym powiecie administracyjnym, uwiadomić należy Władzę administracyjną owego powiatu, iżby zarządziła dalsze kroki.

9. Jeżeli w pewnej miejscowości, zdarzyło się kilka przypadków nosacizny (tylczaka), lub jeżeli okoliczności wzniecają obawę, że zarodek zarazy został dalej zawleczony, Władza administracyjna powiatowa zarządzić ma, aby weterynarz urzędowy zrewidował wszystkie koni w okolicznych miejscowościach lub w częściach tychże.

10. Padlinę zwierząt, które chorowały na nosaciznę (tylczak), uczynić należy nieszkodliwą sposobem termicznym lub chemicznym, żadnej

części nie odejmując i skórę na krzyż ponacinawszy, lub zakopać ją jak padlinę zwierząt, które chorowały na zarazę wąglikową.

11. Ponieważ jad nosacizny jest długotrwały i trudny do wytępienia, stajnie zapowietrzone, sprzęty, przybory robocze itd., odwietrzyć należy z jak największą starannością; sprzęty drewniane uszkodzone lub bez wartości, uzdzienice, powrozy, popręgi, derki, naczynia, najlepiej spalić.

Gdy w stajni, przeznaczonej na większą ilość zwierząt, znajdowało się tylko jedno zwierzę, dotknięte nosacizną (tylczakiem) i nie zmieniało swego stanowiska, poprzestać można na odwietrzeniu tego stanowiska i przylegających do niego z obu stron. W przeciwnym razie odwietrzyć należy w ogóle wszystkie części tak wielkich stajen jak i pomniejszych.

Odwietrzyć należy także dyszle, do których konie chore na nosaciznę (tylczak) były zaprzężone, powrozy, łańcuchy, tudzież wozy, któremi padlinę wywieziono; osoby które się tam zajmowały, także odwietrzyć się powinny.

12. Orzeka się, że zaraza ustała, wtedy, gdy wszystkie zwierzęta podejrzane o nosaciznę albo zostaną powybijane albo wyzdrowieją, gdy pomiędzy zwierzętami wziętemi pod obserwacyą, nie pokażą się przez czas obserwacyi żadne podejrzane objawy choroby i gdy odwietrzenie będzie przeprowadzone.

Do §fu 30go.

e) Ospa owcza.

1. Gdy w stadzie owiec ospa zostanie stwierdzona, zarządzić należy odosobnienie zwierząt chorych od zdrowych i jeżeli można, porozdzielanie tych ostatnich, tudzież zamknięcie stajen tak chorych jak i zdrowych zwierząt.

2. Można dozwolić pędzenia na pastwisko owiec, okazujących się jeszcze zdrowemi, a to pod warunkami wykluczającemi rozwleczenie zarodków zarazy.

3. Gnój owczy ze stajni zamkniętej wolno wywozić pod warunkiem zachowania wszelkich wskazanych ostrożności, tylko temi drogami i na te grunty, po których nie chodzą owce z zagród niezapowietrzonych.

4. Dopóki trwa zaraza nie wolno wynosić z zagrody paszy suchej ani podściółki, złożonej bądź w stajni, bądź tamże na strychu.

5. Wełnę owczą, znajdującą się w zagrodzie zapowietrzonej, wynieść wolno z zagrody tylko odwietrzoną i w wory zapakowaną, za zezwoleniem komisyi pomorowej lub Władzy administracyjnej powiatowej. Osobom, pielęgnującym owce chore na ospę lub stykającym się z niemi, nie wolno wcho-

dzić do innych owczarni. Zanim opuszczą zagrodę zapowietrzoną, oczyścić mają odzież swoję, a obuwie obmyć.

6. Osobom obcym, niepowołanym, wzbraniać należy wstępu do stajen zapowietrzonych.

7. Owiec, wziętych pod zamknięcie, nie wolno prowadzić do miejsc, w których odbywa się wspólne pojenie, pławienie, mycie.

8. Szczepienie z konieczności owiec, nie dotkniętych jeszcze zarazą, w razie niemożności odłączenia chorych od zdrowych lub w razie większego rozszerzenia się zarazy (ustęp 1 §fu 30go ustawy), odbywać się powinno zawsze pod dozorem weterynarza urzędowego.

9. W podobny sposób odbywać się ma szczepienie ochronne trzód dotychczas wolnych od zarazy ale na niebezpieczeństwo zarażenia się wystawionych, gdy Władza administracyjna powiatowa zarządzi takie szczepienie (ustęp 2 §fu 30go ustawy).

10. Materyę do szczepienia czy to koniecznego czy ochronnego, najlepiej brać z owiec, łagodną ospę mających (mierną wysypkę i mierną gorączkę), których krosty właśnie dojrzewają. Szczepić można na uchu lub na spodniej powierzchni ogona.

11. Gdy ospa rozszerzy się bardzo w pewnej miejscowości, lub jeżeli zaszczepiono wszystkie tamtejsze owce, zarządzić należy zamknięcie miejsca a względnie łanów. Miejscowość tę oznaczyć należy jako zamkniętą.

W przypadku tym zabrania się:

a) Wyprowadzania z miejsca zapowietrzonego owiec, wywozu paszy suchej i podściółki, która złożona była w stajniach zapowietrzonych, jakoteż gnoju owczego i

b) przyprowadzania owiec do miejsca zapowietrzonego i przeprowadzania ich przez to miejsce.

Władza administracyjna powiatowa dozwolić może wyjątków od przepisu pod *b)* tylko wtedy, gdy za pomocą dostatecznych środków ostrożności można będzie zapobiedz niebezpieczeństwu zarażenia.

c) Pędzenie owiec na pastwisko w obrębie granicy łanów, dozwolone być może pod warunkiem poczynienia kroków, celem zapobieżenia rozwleczeniu zarodka zarazy pomiędzy owce miejsc sąsiednich, jeszcze od niej wolne.

12. Gdy ta zaraza będzie stwierdzona pomiędzy owcami pędzonemi lub wiezionemi, wstrzymać je należy w drodze i kazać je zamknąć.

13. Owce, które pośrednio lub bezpośrednio stykały się z choremi na ospę, wziąć należy na 14 dni pod obserwacyą policyjną.

14 Z powodu niebezpieczeństwa rozwleczenia zarodków zarazy, pozwolenie do szczepienia ochronnego (ustęp 3 §fu 30go ustawy), dawać może Władza administracyjna powiatowa jedynie wyjątkowo, dla dworów odosobnionych. W dworach, w których zaszczepiono ospę ochronną, co odbywać się może tylko pod dozorem weterynarza urzędowego, przestrzegać należy jak najściślej wykonania środków mających na celu zamknięcie.

15. Owce ze stada będącego pod zamknięciem, nie dotknięte ospą, mogą być wzięte na rzeź pod dozorem weterynarza dla spożycia mięsa.

16. Padlinę owiec, które chorowały na ospę i padły lub zostały dobite, usunąć należy sposobem termicznym lub chemicznym, albo też zakopać głęboko

Skóry ściągnięte należy odwietrzyć i wywieźć je wolno dopiero wtedy gdy całkiem wyschną i gdy zaraza ustanie.

17. Owczarnie i stanowiska zapowietrzone, jakoteż sprzęty, których używano dla owiec chorych na ospę, należy odwietrzyć.

18. Dopóki trwa ospa, wysyłać należy weterynarza urzędowego do miejsca zapowietrzonego co ośm dni na rewizyą.

19. Orzeka się, że ospa ustała, wtedy, gdy owce chorobą tą dotknięte lub szczepione, ospę przebędą lub padną, gdy krosty całkiem się zgoją a owczarnie, stanowiska i trzody zostaną odwietrzone. Owce z trzód, które były zarażone, przypuszczone być mogą do wolnego obrotu dopiero w 6 tygodni po ustaniu zarazy.

Do §fu 31go.

f) Zaraza stadnicza, otręt na częściach płciowych u koni stadniczych i rogacizny.

Do ustępu 4. W powiatach zapowietrzonych weterynarz urzędowy zbadać ma stan zdrowa wszystkich koni stadniczych.

Klacze, chorobą tą dotknięte, należy odosobnić i nie wolno zmieniać ich stanowiska bez pozwolenia Władzy administracyjnej powiatowej.

Stajnie, w których stały konie dotknięte zarazą stadniczą, jakoteż przedmioty na ich potrzebę używane, poddać należy oczyszczeniu; skór z zwierząt, które na tę zarazę chorowały i padły lub zostały dobite, używać wolno po dokonanem odwietrzeniu i wysuszeniu.

Weterynarz urzędowy odwiedzać ma chore zwierzęta zwyczajnie co 14 dni.

Jeżeli zaraza nie bardzo była rozszerzona, orzec należy, iż ustała, wtedy, gdy chorych klaczy wcale już nie będzie, gdy stadniki chore lub podej-

rzane zostaną wytrzebione a stanowiska i sprzęty oczyszczone; jeżeli zaś rozszerzyła się znaczniej, dopiero wtedy, gdy rewizya weterynarska, odbywająca się przed czasem stanowienia roku następnego okaże, iż stan zdrowia wszystkich koni stadnych jest pomyślny.

Do §fu 32go.

Gdy otret na częściach płciowych koni stadniczych rozszerzy się znaczniej, Władza administracyjna zarządzić może rewizyą weterynarską wszystkich koni stadniczych okręgu zapowietrzonego.

Do §fu 33go.

g) Parchy u koni i owiec.

1. Konie dotknięte parchami, należy odosobnić i używać dla nich trzeba osobnych sprzętów stajennych i narzędzi do czyszczenia.

W większych miastach zarządzić należy zamknięcie stajni z takiemi końmi.

W pomniejszych miejscowościach, gdzie obrót koni jest mniejszy, wolno w obrębie granicy łanów używać do roboty koni dotkniętych parchami, lecz strzedz należy, aby się ze zdrowemi końmi nie stykały bezpośrednio i nie wolno wprowadzać ich do cudzych stajen, ani też puszczać na pastwiska, na których pasą się zdrowe konie lub owce.

2. Konie dotknięte parchami, poddać należy zaraz po stwierdzeniu choroby, leczeniu weterynarskiemu, nad którem czuwać ma weterynarz urzędowy.

3. Jednocześnie z leczeniem weterynarskiem zarządzić należy odwietrzenie stajni zapowietrzonej lub stanowiska, sprzętów stajennych i narzędzi do czyszczenia, derek i uprzęży, których używano u koni chorych.

4. Za nieuleczalne uważać i powybijać należy (ustęp 2 §fu 33 ustawy) te konie parchami dotknięte, u których nastąpi zgrubienie skóry w wysokim stopniu i ogólne wyniszczenie.

5. Pozwolenie do wzięcia na rzeź koni parszywych w celu spożycia ich mięsa, zależy od opinii weterynarza.

Jeżeli konie takie leczono środkami, mogącemi mięso uczynić niezdrowem, zabronić należy oddania na rzeź.

6. Gdy konie parszywe zostaną powybijane lub wzięte na rzeź, odwietrzyć należy stajnie zapowietrzone, tudzież sprzęty i przedmioty, z któremi stykały się te konie.

7. Skóry z koni, które chorowały na parchy i padły, zostały powybijane lub wzięte na rzeź, jeżeli nie mogą być oddane wprost do garbarni,

należy odwietrzyć; wywieźć zaś wolno je dopiero wtedy, gdy całkiem wyschną.

Padlinę ze skóry obłupioną ze zwierząt, które padły, zostały powybijane lub wzięte na rzeź, a których mięsa nie pozwolono spożyć, usunąć należy w sposób nieszkodliwy.

8. Koni wziętych pod obserwacyą, dopóki są zdrowe, wolno używać w obrębie granic miejsca, stosownie do ustępu 3 §fu 33go.

9. Do nadzoru nad leczeniem zwierząt i czyszczeniem stajen, Władza administracyjna powiatowa wysyłać ma weterynarza urzędowego do gospodarstw zapowietrzonych w stosownych odstępach czasu.

10. Orzec należy, iż zaraza ustała, wtedy, gdy w 6 tygodni po wyleczeniu koni chorych nie pokażą się nowe podejrzane objawy choroby, i odwietrzenie zostanie dokonane.

11. Przepisy, tyczące się koni, stosują się w taki sam sposób do osłów, mułów i mułoosłów.

Do §fu 34go.

1. Gdy stwierdzone zostaną parchy między owcami, zarządzić należy zamknięcie stajen a względnie pastwiska.

2. Gdy stwierdzona zostanie zaraza między trzodą w drodze będącą, zarządzić należy trzymanie jej pod zamknięciem aż do wyzdrowienia, jeżeli właściciel nie woli dać zwierząt na rzeź.

3. Zaraz po stwierdzeniu choroby zarządzić należy leczenie weterynarskie (kąpanie) owiec parszywych (§, 34 ustawy), nad którem czuwać ma weterynarz urzędowy.

4. Do trzód owczych, leczonych na parchy przez nacierania, zastosować należy takie środki odosobniające, jak gdyby wcale nie były leczone.

5. Z obrębu miejsca zapowietrzonego, wyprowadzać wolno owce parszywe tylko za upoważnieniem od Władzy administracyjnej powiatowej, z zachowaniem odpowiednich ostrożności i jedynie dla wzięcia ich na rzeź.

6. Wolno strzydz owce dotknięte parchami; wełnę wywozić wolno tylko w mocnych worach.

Osoby, użyte do strzyżenia owiec parszywych, odwietrzyć mają ciało swoje i odzież zanim zabiorą się do strzyżenia owiec zdrowych.

7. Ustępy 3, 4, 5, 6, 7 i 9 niniejszego rozporządzenia do §fu 33go ustawy, stosowane być mają odpowiednio do parchów owczych.

8. Środki mające na celu zamknięcie, uchylić należy wtedy, gdy weterynarz urzędowy, zrewidowawszy owce leczone kąpielami w 4 tygodnie po ostatniej kąpieli, uzna je za czyste i gdy owczarnie i sprzęty zostaną podług przepisów odwietrzone.

9. Gdy parchy pojawią się między kozami, stosować należy odpowiednio przepisy powyższe.

Do §fu 35go.

h) Wścieklizna zwierząt domowych.

Do ustępu 2. Gdyby zwierzę podejrzane o wściekliznę pokąsało ludzi lub zwierzęta, albo gdyby zetknęło się z niemi w taki sposób, iż mogło je zarazić, natenczas, jeżeli to stać się może bez niebezpieczeństwa, schwytać należy zwierzę podejrzane, zamknąć je dobrze, lecz nie należy zabijać go zaraz, aby przez obserwacyą znaw y dało się sprawdzić, czy istotnie jest dotknięte wścieklizną, czy nie.

Władza bezpieczeństwa zarządzić powinna niezwłocznie przeprowadzenie zwierzęcia takiego do bezpiecznego miejsca, weterynarskie zbadanie go i dalsze obserwowanie.

Gdy zwierzęta takie zostaną zabite, lub podczas pobytu w zamknięciu i obserwacyi weterynarskiej padną, w każdym razie zrobić należy ich sekcyą (§. 35, ustęp ostatni).

Do ustępu 6. Dopóki weterynarz badający zwierzęta, uznawać je będzie za zdrowe, a w zachowaniu się ich nie zajdzie żadne zboczenie, na którem możnaby oprzeć podejrzenie wścieklizny, dopóty wolno używać ich w obrębie granic miejsca.

Gdy zboczenia takie zajdą, uczynić należy natychmiast doniesienie i jeżeli właściciel nie chce ich zaraz powybijać, trzymać je w odosobnieniu i zamknięciu. Po stwierdzeniu wścieklizny należy je powybijać.

Dopóki zwierzęta takie są w obserwacyi, nie wolno zmieniać ich stanowiska.

Do ustępu 8. Jeżeli podejrzenie wścieklizny u psa wałęsającego się nie okaże się stanowczo płonnem, zarządzone środki ochronne rozciągnąć należy na wszystkie miejscowości, w których wałęsał się pies wściekły lub podejrzany o wściekliznę, jakoteż na miejscowości aż do 4 kilometrów od pierwszych oddalone. Zachowywane być mają najmniej przez 3 miesiące. Wyjątków dozwolić może tylko Władza administracyjna powiatowa jedynie co do psów pasterskich i myśliwskich tylko na czas i dla domu, w którym odpowiednio swemu przeznaczeniu są używane.

Lokale, w których pomieszczone były zwierzęta wściekłe, odwietrzyć należy jak najdokładniej. Przedmioty drewniane, które służyły psom i kotom wściekłym podczas ich choroby, jakoteż słomę, na której leżały, należy spalić, przedmioty zaś żelazne wypalić.

Z padliną zwierząt wściekłych postąpić należy tak, jak z padliną tych, które chorowały na zarazę węglikową.

Do §fu 36go.

Gdy pomiędzy przyprowadzonem bydłem rzeźnem stwierdzone zostanie podejrzenie lub wybuch choroby zaraźliwej, przedewszystkiem odłączyć należy zwierzęta chore i podejrzane od innych, zarazić się mogących.

Lokale, w których stały zwierzęta dotknięte chorobami zaraźliwemi, oczyścić i odwietrzyć należy podług przepisu.

Do §fu 38go.

Spisać należy protokół wyniku oszacowania, w którym zanotować należy nazwiska taksatorów, wartości, które oni podadzą, tudzież okoliczności, jako wykonali przysięgę.

Załączka V. Protokół i wykaz wartości szacunkowych, sporządzony podług załączki V podpisać mają członkowie komisyi pomorowej i szacunkowej, poczem odesłać go należy do Władzy administracyjnej powiatowej.

Do §fu 39go.

Sekcyą wykonywać należy z całą oględnością i ścisłością. Badać należy nie tylko nos i jamy poboczne, gruczoły skórne i limfatyczne, lecz także wszystkie jamy w ciele będące i narzędzia w nich zawarte.

Co do znalezionego stanu rzeczy spisać należy protokół sekcyjny, w którym pod osobnemi liczbami przytoczyć trzeba stan każdej pojedyńczej części krótko i stanowczo, unikając ogólnego oznaczania spraw patologicznych.

Gdy się sekcya skończy, weterynarz urzędowy podać ma do protokołu opinią co do badanego przypadku.

Jeżeli weterynarz urzędowy i weterynarz upoważniony przybrany na żądanie właściciela zabitego zwierzęcia, różnią się z sobą w zdaniach co do ocenienia danego przypadku, w takim razie rozstrzyga zdanie zasięgnięte od weterynarza krajowego.

Do rozdziału VIII.

Postępowanie karne rozpoczynać się ma i toczyć z należytym pospiechem.

Co się tyczy tych czynów karygodnych, które należą do Sądów, Władze administracyjne i zdrowotne morskie baczyć powinny na przepisy ustawy o postępowaniu karnem z dnia 23 maja 1873 (Dz. u. p. Nr. 119) i przepisu wykonawczego z dnia 19 listopada 1873 (Dz. u. p. Nr. 152).

Do §fu 46go.

Do ustępu 4. Zwierzęta, co do których ominięto zakaz wprowadzania w §. 5 wzmiankowany, trzymać należy najprzód w miejscu odosobnionem i poddać rewizyi weterynarskiej.

Gdyby się pokazało, że zwierzęta te podejrzane są o chorobę zaraźliwą, lub chorobą taką dotknięte, postąpić z niemi należy we względzie policyjno-weterynarskim podług przepisów. tyczących się tej choroby a obowiązujących w krajach, dla których ustawa została wydana.

Mięso, którego pochodzenie obawy najmniejszej nie wzniecające, będzie wiarogodnie udowodnione, i które uznane będzie za jadalne, ma być sprzedane natychmiast za zezwoleniem strony.

W każdym innym razie należy je zniszczyć.

Wszystkie inne wytwory zwierzęce surowe, dopóki o przepadku nie będzie orzeczenia, trzymać należy pod zamknięciem i odwietrzyć.

Jeżeliby jednak sprawdzono, że wytwory surowe pochodzą ze zwierząt, dotkniętych taką chorobą zaraźliwą, co do której w krajach, gdzie ustawa obowiązuje, istnieją szczególne rozporządzenia, tyczące się postępowania z wytworami surowemi ze zwierząt chorych pochodzącemi i dozwolonego ich używania, postąpić należy z wytworami surowemi, które uległy zarzutom, w sposób odpowiedni tymże rozporządzeniom.

Do §fu 49go.

We względzie wynagradzania szkody, Władze administracyjne i zdrowotne morskie baczyć mają mianowicie także na szkodę, wyrządzoną skarbowi państwa przez czyn karygodny, i to nietylko w orzeczeniach karnych, których wydanie do nich należy, lecz także w przypadkach karnych należących do Sądów i w tych ostatnich przypadkach poczynić kroki potrzebne do dochodzenia roszczeń do wynagrodzenia szkody przed sądem karnym lub na drodze cywilnej.

Taaffe r. w. **Stremayr** r. w. **Korb** r. w. **Falkenhayn** r. w.

Załączka I.

L. protokołu	Dzień wygotowania	Nazwisko i miejsce zamieszkania		
			Właściciela bydła	Adam Władyka, ze Wzdowa
			Pędzącego bydło	Wojciech Kalina, ze Wzdowa
Rok 1880		Ogólna ilość bydła		24 sztuk
98	20./3.	O p i s b y d ł a		8 wołów siwych podolskich 16 krów gniadych tatrzańskich
		Znaki szczególne (Cechy wypalone)		między niemi 6 wołów z cechą A. W.
		Miejsce przeznaczenia		Kraków

Wygotował przełożony gminy
(jego zastępca)
N. N.

PASZPORT DLA BYDŁA

L. protokołu 98.

Gmina: Wzdów
Powiat admin.: Brzozowski.
Kraj: Galicya.

Przepustka (paszport) dla bydła.

Nazwisko i miejsce zamieszkania		
	Właściciela bydła	Adam Władyka, ze Wzdowa
	Pędzącego bydło	Wojciech Kalina, ze Wzdowa
Ogólna ilość bydła		dwadzieścia cztery (24) sztuk
O p i s b y d ł a		Ośm wołów siwych podolskich szesnaście krów gniadych tatrzańskich
Znaki szczególne (Cechy wypalone)		między niemi 6 wołów z cechą A. W.
Miejsce przeznaczenia		Kraków

Potwierdza się niniejszem, że bydło powyższe, gdy stąd odchodziło, było zdrowe i że ani tu ani w okolicy nie panuje choroba zaraźliwa na bydło tego rodzaju, dla którego wydaje się paszport niniejszy.
Niniejszy paszport bydlęcy jest ważny na dni 10,

Zwierzchność gminy wzdowskiej dnia 20 marca 1880.

Przełożony gminy (zastępca):
(Pieczęć gminna). N. N.

U w a g a. Ubytek w bydle, jakoteż przedłużenia pasztortu i potwierdzenia stanu zdrowia stad w drodze będących. zapisywać należy na odwrotnej stronie paszportu.

Załączka II.

Liczba protokołu	Paszport pierwotny wydano				Przedłużono		Uwaga
	w gminie	dnia	dla	do	dnia	dla	
1	Wzdów	20/3 1880	8 wołów 16 krów	Krażowa	30/3 1880	2 woły 8 krów	6 wołów 8 krów sprzedano

Nauka

o objawach towarzyszących chorobom zaraźliwym zwierząt, wymienionym w §. 1. ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr 35), jakoteż księgosuszowi.

1. Zaraza pyskowa i racicowa u rogacizny, owiec, kóz i świń.

Choroba ta rozwijająca się tylko w skutek zarażenia się, poznać się daje przez tworzenie się pęcherzy i wrzodów na błonie śluzowej pyska i na skórze korony racic, jakoteż szpary racic.

U owiec, kóz, świń, choroba ta pojawia się głównie jako choroba racic. u rogacizny jako choroba pyska i racic.

Błona śluzowa pyska okazuje się nabrzmiała, okryta śluzem lipkim ciągnącym się w nitki; chęć do jadła i przeżuwanie po większej części ustaje, krowy dają mniej mleka. Na bezzębnym brzegu górnej szczęki, na końcu języka, na błonie śluzowej warg i na innych częściach pyska u przeżuwaczów, na ryju u świń tworzą się pęcherzyki i pęcherze napełnione płynem z początku przeźroczystym, później coraz mętniejszym. które następnie pękają i zostawiają zaczerwienione ranki; bydło z coraz większą trudnością przyjmuje paszę suchą i ją żuje.

U krów wysypka podobna jak w pysku pojawia się niekiedy także na wymieniu.

Ciepłota racic podwyższa się, czułość na koronie i w szparze racicowej wzrasta, na skórze części tych mocniej zaczerwienionej występują podobnie jak w pysku pęcherze, które pękają szybko i pozostawiają ranki. Zwierzęta chodzą sztywnie, często się pokładają, i jedynie z trudnością mogą się poruszyć z miejsca. U świń zapalenie rozszerza się od racicy niekiedy aż po nad pęcinę; nie rzadko, zwłaszcza u świń pędzonych racice odstają i spadają.

2. Zaraza wąglikowa czyli śledzionowa (Anthrax) u zwierząt domowych gospodarczych.

Zaraza wąglikowa czyli śledzionowa (Anthrax) jest chorobą zaraźliwą, pojawiającą się najczęściej u rogacizny i owiec, rzadziej u koni, kóz, i świń,

która rozwija się bardzo szybko i kończy najczęściej padnięciem zwierzęcia, panuje zaś szczególnie w ciągu miesięcy letnich, a w niektórych okolicach jest swojską.

Objawia się rozmaicie, stosownie do rodzaju zwierząt i części ciała, głównie dotkniętych. Wszystkim formom zarazy wąglikowej wspólną jest szybkość przebiegu choroby. Częstsze przypadki nagłego padnięcia pomiędzy zwierzętami domowemi tej samej trzody wzniecać powinny same przez się w okolicach, w których karbunkuł pojawia się częściej, podejrzenie tej zarazy.

W przypadkach tej choroby rozwijającej się najszybciej (rażenie wąglikowe czyli apopleksya karbunkułowa), którym ulegają najczęściej zwierzęta rogate i owce, zwierzęta, które aż dotąd były zdrowe, przewracają się nagle, jakby rażone apopleksyą i najczęściej w kilka minut zdechają.

W formach, których przebieg jest mniej szybki, a które pojawiają się szczególnie u rogacizny i koni (gorączka wąglikowa) zwierzęta przedtem zdrowe, tracą nagle chęć do jadła, u krów dojnych następuje ubytek lub całkowite wstrzymanie mleka, drżenie a nawet zimno trzęsące, niejednostajny rozdział i zmiany ciepłoty ciała, drgawki członków, podwyższenie tętna, wielkie odurzenie lub przeciwnie rozdrażnienie, błony śluzowe widzialne stają się ciemno-czerwonemi, niekiedy pokazuje się krwawa biegunka; u koni przytem bywają zazwyczaj morzyska, u owiec moczenie krwawe.

Choroba ta, najczęściej zabójcza, trwa kilka godzin aż do kilku dni.

Nie rzadko pokazują się u chorych zwierząt, obok objawów gorączki wąglikowej, rozszerzone na rozmaitych częściach ciała obrzmienia skóry (róża wąglikowa), albo określone obrzmienia guzowate (wąglik) w skórze i na błonach śluzowych, które niekiedy posoczeją lub przechodzą w zgorzelinę (gangrenę), niekiedy zaś nikną nagle, podczas gdy cierpienie ogólne wzrasta. Zależnie od siedliska tych obrzmień, następują zboczenia rozmaitego rodzaju, utrudniony oddech, niemożność oddawania moczu lub kału i t. d.

Ta forma zarazy wąglikowej pociąga za sobą pomór, aczkolwiek jeszcze bardzo częsty, to przecież rzadszy niż rażenie (apopleksya) i gorączka wąglikowa.

3. Zaraza płucna u rogacizny.

Zaraza płucna jest to zapalenie płuc, właściwe bydłu rogatemu, rozwijające się zwolna, zaraźliwe, które pojawia się zazwyczaj epizootycznie

(stadnie) i w stajniach, do których się dostało, przyprawia o wielkie straty w bydle.

Choroba ta zaczyna się nieznacznie, dopiero po niejakim czasie powstaje krótki, suchy kaszel, który następnie staje się coraz częstszym, stłumionym, chrypliwym i boleśnym. Towarzyszy mu przyspieszony i ciężki oddech, zmniejszenie się chęci do jadła i zmniejszenie wydzieliny mleka.

Objawy te łącznie są same przez się dostateczne do wzniecenia podejrzenia zarazy płucnej, zwłaszcza gdy się je dostrzeże u rogacizny nowo wprowadzonej do stajni, lub w niejaki czas po jej wprowadzeniu, u rogacizny, która tam zdawna stała.

Po krótszym lub dłuższym czasie przyłącza się gorączka; tętno staje się przyspieszone, natężone, serce bije nieznacznie lub nader silnie, warga górna wysycha, chęć do jadła odpada, przeżuwanie ustaje, oddech staje się coraz cięższym; ściana piersiowa coraz czulszą na ciśnienie; zwierzęta stoją z wyciągniętą głową, otwartemi nozdrzami, szeroko rozkraczonemi przedniemi nogami, i albo nie kładą się wcale, albo tylko na krótki czas, z nogami pod siebie lub naprzód wyciągniętemi; oddechając jęczą i stękają a gdy kaszlą, wyrzucają niekiedy masy śluzu lipkiego. Krowy cielne, na zlężeniu, zazwyczaj ronią. W przypadkach ciężkich, jakoteż padnięciem kończącej się choroby następuje znaczne schudnięcie i osłabienie; pod koniec życia zjawia się często silna biegunka.

Choroba ta, póki zwierzę całkiem lub po części nie wyzdrowieje, albo nie padnie, trwa od 5 do 12 tygodni.

4. Nosacizna (tylczak) u koni, osłów i mułów.

Choroba ta właściwa jest rodzajowi końskiemu i powstaje tylko wskutek zarażenia się. Jeżeli zmiany właściwe tej chorobie występują na błonie śluzowej narzędzi oddechania, zwłaszcza jam nosowych, nazywa się nosacizną, jeżeli zaś na skórze, tylczakiem. Nie rzadko obie formy choroby pojawiają się u tego samego zwierzęcia. Przebieg choroby bywa zwyczajnie powolny, rzadko szybki.

a) Nosacizna. Choroba ta powstaje najczęściej na błonie śluzowej nosa i nazywa się wtedy nosacizną.

Objawy jej są następujące:

1. Wyciek z nosa, z początku rzadki, śluzowaty, zielonawo-żółty lub szary, później kleisty, gęsty, gruzłowaty i przybierający brudną barwę, zwyczajnie z jednego nozdrza płynący;

2. guzy gruzłowate w sankach (między odnogami szczęki dolnej), wielkości orzecha laskowego aż do jaja kurzego i większe, twarde, niebolesne, małe ruchome i usadowione po tej stronie, po której ciecz z nosa odpływa.

3. pojawianie się małych twardych gruczołków na błonie śluzowej jam nosowych, zwłaszcza przegrody, z których rozwijają się wrzodziki okrągłe, z początku płaskie, które wkrótce zagłębiają się, okazują wtedy brzeg wywrócony, jakby nadgryziony i dno brudne szaro-żółtawe, a stykając się gęściej brzegami, zlewają się z sobą i tworzą wtedy większe, nieregularne wrzody zatokowe. Zmiany te, gdy się tworzą niedaleko brzegu jamy nosowej, dostrzedz można okiem, gdy zaś mają wyżej siedlisko, dają się namacać palcem.

Już jeden lub drugi objaw wznieca podejrzenie, że zwierzę dotknięte jest nosacizną; jeżeli jednocześnie pokaże się ich więcej, nosacizna jest niewątpliwa.

Nosacizna rozwija się niekiedy najprzód w płucach, w tchawicy i w krtani, a wtedy nazywa się nosacizną płucową. U zwierząt takich powstaje zwolna wzrastająca trudność oddechania z suchym dychawicznym kaszlem i chudnięciem. Często dopiero po kilku miesiącach przyłączają się do tych objawów objawy nosacizny lub tylczaka. Zwierzęta takie, napozór dychawiczne, jeżeli stykały się wprzód z zwierzętami dotkniętemi nosacizną (tylczakiem), uważać należy za podejrzane o nosaciznę.

b) T y l c z a k. W chorobie tej tworzą się na rozmaitych częściach ciała małe, okrągłe, nie bolesne guzy, dochodzące wielkości orzecha laskowego lub włoskiego, które wkrótce przebijają skórę, poczem wylewa się z nich płyn ciągnący się, żółtawy lub ropiasty i wrzody z brzegami zgrubiałemi, wywróconemi i dnem nieczystem (słoninowatem), które powiększają się i wydzielają płyn ciągnący się, brudny, zlepiający włosy. Pomiędzy guzami i wrzodami tworzą się niekiedy pręgowate obrzmienia, często też guzowate obrzmienia gruczołów na piersiach i w okolicy pachwiny.

W niektórych przypadkach powstaje na jednej lub na drugiej nodze, zwłaszcza na tylnych członkach, rozległe tęgie obrzmienie, na którem tworzą się później guzki lub guziczki, z których później tworzą się wrzody tylczakowe.

W późniejszym okresie nosacizny następuje schudnienie, krótki oddech, urywany, suchy kaszel; zwierzęta wyglądają źle; włos traci tęgość i połysk na członkach, podpiersiu i brzuchu tworzą się obrzmienia ciastowate i zwierzęta giną w końcu z wycieńczenia.

W niektórych przypadkach objawom nosacizny towarzyszy gwałtowna gorączka, a w takim razie zwierzęta giną już po 8 lub 14dniowej chorobie.

5. Ospa u owiec.

Ospa u owiec jest chorobą wysypkową, gorączkową, bardzo niebezpieczną, która powstaje tylko przez zarażenie się i występuje jako choroba stadna.

W kilka dni po zarażeniu się, owce stają się ociężałe i smutne, tracą ochotę do jadła i przeżuwania, płyną im łzy, z nosa wyciek śluzowaty, oddech i bicie serca stają się przyspieszone, ciepłota ciała wzrasta. Za dzień lub dwa pokazują się w miejscach rzadziej wełną okrytych, zwłaszcza na głowie, koło oczów i pyska, na wewnętrznej powierzchni nóg przednich i tylnych, na piersiach i na brzuchu małe czerwone plamy, podobne do ukąszenia pchły, które w następnych dwóch lub trzech dniach zamieniają się w guzki wielkości grochu lub bobu, napełniające się w ciągu kilku dni płynem lipkim, tworząc pęcherzyki. Po kilku dniach napełniają się one ropą i w końcu przysychają, tworząc żółtawe strupy, które następnie stają się czarno-brunatne, a po upływie 8 aż do 14 dni odpadają, zostawiając nieco zagłębioną bliznę.

Choroba aż do odpadnięcia strupa trwa 3 aż do 4 tygodni.

U niektórych zwierząt ospa wysypuje się bardzo obficie wśród gwałtownej gorączki przy silnem zapaleniu skóry; krosty leżą wtedy gęsto jedna przy drugiej, w końcu tworzą powierzchnie owrzodziałe, a niekiedy występują nawet na błonie śluzowej gardła i tchawicy.

6. *a)* Zaraza stadnicza u koni stadnych.

Zaraza stadnicza pojawia się tylko u koni stadnych i udziela się tylko przez stanowienie.

Pierwsze zboczenia okazują się na częściach płciowych. U klaczy dostrzegać się daje ciągłe bicie się do ogierów, śluzowe lub śluzowo-ropiaste wydzieliny odchodzą z zaczerwienionej pochwy; wnet potem następuje miękkie, ciastowate obrzmienie sromu; na brzegu pochwy występują pęcherzyki, z których potem tworzą się wrzodki, albo małe plamy; klacze stają często do moczenia i przy tem poruszają żywo sromem.

Ogiery okazują silny popęd płciowy, chęć do oddawania moczu, który jednak odchodzi tylko w małej ilości; ujście cewki moczowej jest mocniej zaczerwienione i nabrzmiałe; niekiedy odpływa z niej śluz ciągnący się. Na żołędzi, pręciu i puzdrze tworzą się niekiedy pęcherzyki lub wrzodki.

Po pewnym, nie zawsze tym samym czasie, pojawiają się tak u klaczy jak u ogierów na skórze w rozmaitych miejscach płaskie, twarde, nie-

bolesne obrzmienia, wielkości prawie talara, które powoli lub szybko znikają. W dalszym przebiegu dostrzegać się daje osłabienie zadu zwierząt; spoczywając, przebierają często tylnemi nogami; gdy idą, chwieją się w krzyżu; leżąc podnoszą się z trudnością, lub w chodzeniu chromieją to na jednę to na drugą nogę.

Często następuje porażenie innych części ciała, jednego lub drugiego ucha, przedniej lub tylnej wargi, powieki lub ogona.

Zwierzęta chudną znacznie, pomimo iż nie tracą chęci do jadła; włos staje się szorstki, traci połysk; w końcu pojawiają się obrzmienia wodniste na dolnej części brzucha i na członkach, u ogierów na mosznach i na puzdrze (napletku); wreszcie po długiej chorobie konie giną.

b) Otręt na częściach płciowych u koni stadnych i rogacizny.

Chorobę tę stanowi wysypka zaraźliwa na częściach płciowych koni i bydła rogatego, które rozszerza się przez stanowienie.

U samic pojawiają się mała bąbelki na sromie, pękające i zamieniające się w wrzodki powierzchowne, które w końcu okrywają się cienkim strupem pod którym odbywa się gojenie. Z pochwy odchodzą wydzieliny mniej lub więcej obfite, śluzowate lub ropiaste, rodnica i międzykrocze bywają niekiedy ciastowato opuchnięte.

U samców wysypka pojawia się na rozmaitych miejscach prącia; rozwija się jak u samic; zwyczajnie następuje także ciastowate obrzmienie napletka.

Stan zdrowia ogólny, tak samców jak samic nie bywa zaburzony: choroba przebiega szybko i kończy się wyzdrowieniem w ciągu 3 do 4 tygodni.

7. Parchy u koni i owiec.

Parchy są zaraźliwą chorobą skórną, która pojawia się u koni i owiec (także u kóz) jako choroba stadna.

a) Parchy u koni. W rozmaitych miejscach, zwłaszcza na głowie, szyi, łopatkach, ale także i na innych częściach ciała tworzą się na skórze guzki z początku małe, na których i w okolicy których włosy wypadają, przez co powstają mięsa łyse, łuskami okryte. W skutek nadzwyczajnego świerzbienia konie trą się ustawicznie, kąsają, szczypią się, przez co skóra fałduje się, rozrania i okrywa zwolna grubemi warstwami strupów. Z miejsc pierwotnie zajętych

choroba rozszerza się dalej, tak, że w końcu skóra na całem ciele okryta być może wysypką.

Wszelka wysypka u koni, która sprawia zwierzętom silne świerzbienie, wzniecać powinna podejrzenie parchów.

b) Parchy u owiec. Owce chorujące na parchy okazują przez drapanie się, że doznają silnego świerzbienia, które wzmaga się szczególnie wtedy, gdy się zwierzęta rozgrzały. Dostrzeżenie objawów silnego świerzbienia u kilku sztuk trzody utwierdza już samo przez się podejrzenie parchów i obowiązuje do doniesienia. W tych miejscach skóry, gdzie jest wysypka, znajdują się małe guzki, pęcherzyki i krostki, okrywające się łuskami i strupami, z któremi ochwiana wełna daje się łatwo odejmować. Runo kudłacieje, wełna tu i owdzie zlepia się, miejscami wypada i zostawia łyse miejsca, na których skóra okazuje się zgrubiała i podobna do pergaminu.

Gdy choroba się przeciąga, tworzą się na skórze grube warstwy strupów, które przez tarcie i drapanie zakrwawiają się, podczas gdy łysina rozszerza się coraz bardziej. Jeżeli zwierzęta pozostają bez pomocy, natenczas chudną i giną nakoniec z wycieńczenia.

8. Wścieklizna zwierząt domowych.

Wścieklizna jest chorobą zaraźliwą, rozwijającą się szybko, która pojawia się najczęściej u psów i rozszerza się dalej przez ukąszenie zwierząt wściekłych, mianowicie zaś wściekłych psów.

Objawy wścieklizny są w głównych względach jednakowe u wszystkich zwierząt. W największej liczbie przypadków najistotniejszemi są: niespokojne zachowanie się, szalenie, wielka drażliwość, popęd do kąsania lub kaleczenia przez uderzanie, popychanie itd (wściekłość szalona); w innych przypadkach objawia się przytępienie, osłabienie, porażenie rozmaitych części ciała zwłaszcza zadu; popęd do kąsania bywa wtedy mniej uderzający (wścieklizna spokojna).

a) Wścieklizna u psów. Pierwszym objawem, który postrzedz się daje, jest zmiana w zwykłem zachowaniu się; psy stają się ponure i złe, niespokojne i płochliwe lub ociężałe i zgryźliwe; kryją się często po kątach, z niechęcią tylko okazują panu posłuszeństwo i zdradzają popęd do ucieczki; chęć do jadła zmniejsza się lub całkiem niknie, natomiast objawia się popęd do połykania przedmiotów niejadalnych i niestrawnych, jak drzewa, słomy, piór,

skór itd. i do lizania przedmiotów zimnych, kamieni, kawałków metalowych itd. wody, własnego moczu.

Gdy objawy te, których pokazanie się wznieca już podejrzenie, że u psa rozwijać się zaczyna wścieklizna, potrwały dzień lub dwa, wzmaga się popęd do ucieczki i wałęsania się; objawia się gwałtowna chęć do kąsania, zwłaszcza innych psów, kotów i większych zwierząt domowych; głos staje się chrapliwy; szczekając, pies przeciąga głos krótko rozpoczęty w ton wyższy, wyjący. Objawy te występują napadami; podczas napadu pies traci całkiem przytomność; pomiędzy jednym a drugim napadem psy leżą spokojnie ale hałas, dotknięcie kijem, jaskrawe światło itp. sprowadzić mogą napad wścieklizny. Właściwego wodowstrętu psy wściekłe nie doznają; jadła nie tykają wcale, natomiast wzmaga się w nim chęć do połykania przedmiotów niestrawnych, nawet obrzydliwych.

Psy chudną szybko; postawa ich staje się niemiłą, oczy są mdłe, zapadłe, włos traci połysk i najeża się.

W końcu następuje porażenie i osłabienie zadu i dolnej szczęki, napady stają się coraz krótsze i słabsze i następuje śmierć, najczęściej pomiędzy 5 a 7 dniem choroby.

Objawy te dostrzegać się dają najwyraźniej przy tak zwanej wściekliźnie szalonej.

Gdy jest tak zwana wścieklizna spokojna, popęd do kąsania, wałęsania się, rozdrażnienie i niecierpliwość występują mniej wyraźnie; zwierzęta chore zachowują się raczej cicho, są smutne a objawy osłabienia i porażenia następują wcześniej.

Objawy, wzniecające podejrzenie zarazy, krótko zebrane, są z początku: zmiany w zachowaniu się psów, zmiana chęci do jadła później: popęd do ucieczki i wałęsania się, uderzający popęd do kąsania, zmiana głosu i wzmaganie się tych objawów za każdym napadem.

b) W ś c i e k l i z n a u k o t ó w zachowuje się podobnie jak u psów; uderza szczególnie nadzwyczajna niespokojność zwierząt i gwałtowny popęd do kąsania.

c) W ś c i e k l i z n a u k o n i. Konie, gdy się u nich choroba zaczyna, ogryzają zwyczajnie te części ciała, w które je pokąsało wściekłe zwierzę; zwierzęta stają się niespokojnemi, rozdrażnionemi i płochliwemi; niekiedy objawia się rozdrażnienie popędu płciowego; chęć do jadła niknie, połykanie staje się coraz trudniejszem, głos chrypliwy; powstają drgania, nawet kurcze. Podczas właściwych

napadów wścieklizny, konie biją i kopią, kąsają sprzęty, nawet własne ciało, tak, że skórę oddzierają kawałami lub przynajmniej szczypią się do krwi i w taki sposób porywają się na inne zwierzęta. Oddech ich jest przyspieszony, z pyska cieknie piana i ślina, głos staje się chrypliwym. W dalszym okresie choroby napady stają się coraz krótszemi i słabszemi, zwierzęta szybko opadają z sił, następuje osłabienie a w końcu porażenie zadu. Odtąd koni po większej części leżą i po upływie 4 do 6 dni od zachorowania, giną.

d) Wścieklizna u rogacizny objawia się w głównych względach tak samo jak u koni; zamiast popędu do kąsania, który u nich nie występuje, objawiają natomiast pociąg do rzucania się na przedmioty i zwierzęta i kaleczenia ich rogami.

e) Wścieklizna u owiec i kóz. Zwierzęta te, gdy zaczynają się wściekać, objawiają niespokojność, rozdrażnienie popędu płciowego, świerzbienie skóry, tracą chęć do jadła i do przeżuwania. Podczas napadów wścieklizny czynią niezwykłe skoki, biją nogami, zgrzytają zębami, toczą pianę, bodą; kozy kąsają niekiedy sprzęty. W końcu następuje śmierć wśród objawów porażenia.

f) Wścieklizna u świń. Świnie wściekłe są bardzo dzikie i płochliwe, trą i drapią rany z ukąszenia. Podczas napadów wścieklizny świnia toczy wiele piany z pyska, ma oddech przyspieszony, wzrok groźny, popęd do kąsania gwałtowny. Przed śmiercią następuje porażenie zadu.

9. Księgosusz.

Księgosusz jest chorobą gorączkową w wysokim stopniu zaraźliwą, właściwą rogaciźnie i rozszerzającą się jako pomór, która przechodzi także na owce i kozy, a która wyróżnia się właściwem zboczeniem zapalnem wszystkich błon śluzowych, zwłaszcza też w narzędziach trawienia. Ojczyzną jej są stepy rossyjskie, skąd wyłącznie rozszerza się przez handel w innych krajach.

Gdy zwierzę zarazi się od innego zwierzęcia chorego na księgosusz, pierwsze objawy choroby dostrzegać się dają dopiero w 5 aż do 7 dni potem, rzadko później.

Pierwszemi dostrzegalnemi oznakami, choroby są objawy gorączki; mianowicie zwierzę traci ochotę do jadła, przestaje przeżuwać, skóra jego na rozmaitych częściach ciała drży, ciepłota skóry, zwłaszcza na nogach, uszach i na osadzie rogów rozdziela się nierówno i często zmienia się; warga górna

staje się gorąca, mleka ubywa. Zwierzęta smutnieją, obojętnieją, słabieją; niektóre okazują pewną niespokojność, przestępują z miejsca na miejsce, ryczą i depcą nogami

Błona śluzowa rodnicy i pochwy u krów okazuje się nabrzmiałą, plamistą i pręgowato zaczerwienioną, niekiedy pokryta kropkami krwawemi. Na błonie śluzowej rozmaitych części pyska mocniej zaczerwienionej, zwłaszcza na wargach i na bezzębnym brzegu szczęki górnej pokazują się ciemno-czerwone plamy, które później stają się szaremi lub szaro-żółtemi i zamieniają się w wrzodki powierzchowne, płytkie (tak zwane wygryzy); z pyska cieknie śluz ciągnący się.

Spojówka oczów jest zaczerwieniona, wydzielanie się łez obfitsze, błona śluzowa nosa mocno zaczerwieniona, z nosa odchodzi wyciek z początku rzadki, później śluzowo-ropiasty. Oddech jest z początku miernie przyspieszony a czasami pojawia się krótki kaszel.

Zmiany te wzmagają się w dniach następnych; zwierzęta opadają z sił i okazują się niekiedy bardzo czułemi na ciśnienie wzdłuż grzbietu i lędźwi; oddech staje się silnie przyspieszony, widoczny, połączony z stękaniem; powstaje kaszel krótki, urywany, stłumiony, bolesny. W drugim lub trzecim dniu choroby dostrzegać się dają wyraźne objawy cierpienia jelit; zwierzę przestaje całkiem jeść i przeżuwać, odchody bywają papkowate rzadkie, następnie płynne, niekiedy zmięszane z krwią, zwierzę oddaje je z trudnością (parciem), niekiedy poniewolnie.

Zwierzęta nędznieją szybko; chudną gwałtownie; skóra staje się suchą, włos kołtunieje, traci połysk; oko zapada, jego spojówka blednie, wzrok bywa mdły, smutny. Osłabienie wzmaga się, zwierzęta po większej części leżą z głową podpartą i giną zwyczajnie pomiędzy 4 a 7 dniem od zachorowania.

Krowy cielne ronią zwykle, gdy choroba ich dojdzie wysokiego stopnia. Nadto u niektórych zwierząt rogatych chorych na księgosusz dostrzegać się daje w rozmaitych miejscach skóry wysypka łuskowata, guzkowata lub strupiasta; bardzo często jednak niema jej wcale.

Główne i charakterystyczne znamiona księgosuszu są więc z początku następujące: objawy gorączkowe, zmniejszone lub całkiem wstrzymane dawanie mleka, mniejsza i całkiem znikająca chęć do jadła, nieprzeżuwanie i właściwe zmiany na błonie śluzowej pochwy, pyska i nosa krótki urywany kaszel.

Kto wszystkie te objawy jednocześnie postrzeże u zwierzęcia, domyślać się powinien, że zachorowało na księgosusz i obowiązany jest bądź co bądź uczynić niezwłocznie doniesienie.

W dalszym przebiegu choroby zasługuje na uwagę głównie wzmaganie się wzmiankowanych zmian, obfita, wycieńczająca biegunka i coraz cięższy oddech obok szybkiego opadania z sił.

U owiec i kóz księgosusz przebiega podobnie jak u rogacizny; u owiec jednak z powodu tworzących się w płucach ognisk zapalnych, oddech jest niezmiernie utrudniony.

Co do wymienionego w §. 14 ustawy o księgosuszu obowiązku doniesienia o każdym przypadku, w którym dostrzeżone będą u rogacizny objawy choroby wewnętrznej w ogólności, to obowiązek ten już wtedy nastaje skoro tylko dostrzeżone będą choćby pojedyńczo wzmiankowane wyżej objawy gorączkowe, wstrzymanie mleka, chociaż wymie nie podlega chorobie miejscowej, zniknięcie chęci do jadła i nieprzeżuwanie, jakoteż właściwe zmiany na widzialnej błonie śluzowej lub biegunka.

Załaczka IV.

Kraj

Powiat

Gmina

Świadectwo

dla mięsa z bydła rogatego, wziętego na rzeź z powodu podejrzenia o zarazę płucną, a które po zabiciu okazało się zdrowem, z miejsca zapowietrzonego zarazą płucną: ....

Ilość rogacizny wziętej na rzeź	Posyła się		Miejsce przeznaczenia	Uwaga
	ze stacyi kolei żelaznej	drogą wodną		

Data:

Imieniem komisyi pomorowej:

N. N.,
Weterynarz.

Załączka V.

Powiat

Gmina

Wykaz wartości szacunkowej

zwierząt powybijanych z rozporządzenia c. k. starostwa w celu stwierdzenia zarazy (lub w celu wytępienia nosacizny) dla wynagrodzenia szkody właścicielom bydła z kasy rządowej.

Liczba bieżąca	Nazwisko właściciela bydła	Miejsce	Nr. domu	Opis zwierzęcia	Zabito w celu		Kwota szacunkowa		Z tego odpada doch. z części które mogą być sprzedane §. 38 ust. 5		Uwaga
					stwierdzenia podług § 18	przytłumienia nosacizny jako podejrzane § 29 ustęp 5					
					ustawy o zar. zwierz.		zł.	c.	zł.	c.	

Nr. 29.

Obwieszczenie

c. k. Namiestnictwa z dnia 22 Sierpnia 1880 l. 43099, dotyczące Ustawy o środkach zapobiegających księgosuszowi i tępiących tę zazazę.

Ustawa z dnia 29 lutego 1880,

o środkach zapobiegających księgosuszowi i tępiących tę zarazę.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowię w przedmiocie zapobiegania księgosuszowi i tępienia tej zarazy, co następuje:

Rozdział I.

Środki zapobiegające przywleczeniu księgosuszu do krajów, w których ustawa niniejsza obowiązuje.

§. 1.

Przywóz z okolic zapowietrzonych.

Gdy księgosusz wybuchnie w kraju, graniczącym z krajami, w których ustawa niniejsza obowiązuje, lub zostających z niemi w stosunkach bezpośrednich, wtedy z okolic zapowietrzonych kraju tego sprowadzać nie wolno:

a) rogacizny i innych przeżuwaczów ani żywych ani nieżywych;

b) wszelkich części zwierzęcych z przeżuwaczów pochodzących, odpadków, materyałów surowych, świeżych lub wysuszonych;

Wyjątek stanowią: nabiał, łój wytopiony, tudzież wełna owcza, wyprana lub nawapniona i zapakowana w worach lub w wańtuchach;

c) paszy suchej, słomy i innych rodzajów podściółki, tudzież gnoju;

d) sprzętów stajennych używanych i uprzęży używanej, odzieży noszonej, przeznaczonej na sprzedaż, takiegoż obuwia i szmat.

Siano i słomę, tudzież inne rodzaje podściółki użyte do pakowania, zniszczyć należy w miejscu przeznaczenia towaru zaraz po nadejściu.

Za okolicę zapowietrzoną uważać należy tę, która mieści się w okręgu koła zatoczonego z miejsca zapowietrzonego promieniem 20 kilometrów długości mającym.

§. 2.

Przywóz z okolic nie zapowietrzonych.

Zwierzęta i przedmioty, których przywóz zakazanym został w §fie 1, jeżeli pochodzą z okolic niezapowietrzonych kraju, dotkniętego zarazą, można przywozić i przewozić za zezwoleniem Władzy administracyjnej krajowej tutecznego okręgu administracyjnego ościennego pod następującemi warunkami:

a) transport wchodzić ma tylko w tych miejscach, które osobliwie wyznaczone są do tego, nadto:

b) w miejscu wejścia udowodnić należy świadectwem urzędowem, że zwierzęta wprowadzone pochodzą z okolic niezapowietrzonych i że przechodziły przez okolice nie dotknięte zarazą;

c) weterynarz urzędowy obejrzeć ma te zwierzęta i potwierdzić, że są zdrowe i

d) wprowadzając przedmioty, których przywóz zakazany jest w §fie 1, *b, c, d*, udowodnić należy urzędownie, że nie pochodzą z okolic zapowietrzonych i że nie leżały w miejscach zapowietrzonych.

§. 3.

Zakaz przywozu; zamknięcie granicy.

Jeżeli jednak księgosusz wybuchnie w miejscach, oddalonych od granicy najwięcej o 40 kilometrów lub w ogóle w sposób groźny, Władza administracyjna krajowa tutecznego okręgu administracyjnego ościennego zakazać ma wszelkiego przywozu i przewozu zwierząt i przedmiotów w §. 1 wzmiankowanych przez granicę zagrożoną i zarządzić jej zamknięcie w miarę potrzeby nawet kordonem wojskowym.

§. 4.

Ułatwienie obrotu.

Władza krajowa okręgu administracyjnego ościennego może jednak nawet w przypadkach §. 3go pozwolić na przepuszczanie pod warunkami §. 2go z okolic zapowietrzonych do obszaru, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, przesyłek następujących:

a) przesyłek bydła rzeźnego do takich miejsc, w których są rzeźnie publiczne;

b) przesyłek całkiem suchych skór, kości, rogów, końców rogów i kopyt; solonych i wysuszonych jelit bydlęcych grubych i cienkich,

łoju nietopionego w beczkach i żołądkach, sierści krowiej, szczeciny świniej, wełny owczej i włosów kozich, byle te ostatnie przedmioty zapakowane były w worach lub w wańtuchach.

Przesyłki wzmiankowane pod *a* i *b* przewozić wolno tylko kolejami żelaznemi lub drogami wodnemi i z zachowaniem szczególnych ograniczeń i ostrożności. Rzeźnia do której zmierzają przesyłki wzmiankowane pod *a*), łączyć się powinna bezpośrednio z koleją żelazną lub pr ystanią okrętową.

Ostrożności szczegółowe przepisane będą drogą rozporządzenia.

Przesyłkom przewozowym dozwalać się będzie wstępu pod warunkiem udowodnienia, że rząd kraju, do którego przesyłka jest przeznaczona, nie wzbroni jej przejścia przez granicę.

§. 5.

Odwietrzanie osób.

Gdy granica zostanie zamknięta, osoby, o których wiadomo lub domyślać się należy, że były w miejscach zapowietrzonych lub stykały się ze zwierzętami lub przedmiotami w §fie 1szym pod *a*, *b*, *c*, *d* wzmiankowanemi, nie będą wpuszczane do obszaru, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, dopóki się nie poddadzą odwietrzeniu.

Odwietrzać należy także rzeczy tych osób i wozy, na których przyjechały.

§. 6.

Pograniczny okrąg zarazy.

Gdy zaraza przybliży się na mniej niż 20 kilometrów od granicy, w miejscach okręgów pogranicznych zagrożonych, stosować należy przepisy, wydane dla okręgu zapowietrzonego (§. 27).

W przypadku takim Władze administracyjne powiatowe zarządzić mają oględziny przeżuwaczów, znajdujących się w odpowiednich powiatach pogranicznych, tudzież założenie regestrów bydła, w których zapisywany być ma jego stan zdrowia, jakoteż przybytek i ubytek i regestry te często przeglądać.

§. 7.

Środki przeciwko krajom stale i często zapowietrzonym.

Zakazane jest wprowadzanie i przeprowadzanie rogacizny z krajów, w których księgosusz często się pojawia i z których też przywleczenia tej zarazy osobliwie można się obawiać. Kraje te wskazane będą drogą rozporządzenia.

Co do owiec i kóz Władza administracyjna krajowa pozwolić może wprowadzać je i przeprowadzać pod warunkami §. 2go dopóty, dopóki

niema zarazy w obrębie 80 kilometrów od granicy, lub dopóki się tak nie rozszerzy za granicą, że w ogóle na wprowadzanie ich nie można zezwolić.

Pod temi samemi warunkami pozwolić także można na przywóz i przewóz części zwierzęcych wzmiankowanych w §fie 4tym lit. *b*) i zarządzić nadto odpowiednie ich odwietrzanie, gdy przechodzą przez granicę.

Przerzeczone zwierzęta, jakoteż części zwierzęce przewozić należy do miejsca przeznaczenia o ile tylko to być może koleją żelazną lub drogami wodnemi. Przepisy wydane drogą rozporządzenia wskażą szczegółowe ostrożności w tej mierze zachowywać się mające. Części zwierzęce świeże wyklucza się od przywozu i przewozu.

Przywóz i przewóz wełny wypranej lub nawapnionej, nabiału i łoju wytopionego nie podlega żadnym ograniczeniom.

Do przewozu przedmiotów wzmiankowanych w §. 1 lit. *c*) i *d*) potrzebne jest szczególne pozwolenie Władzy administracyjnej krajowej.

§. 8.

Środki przeciw przemytnictwu.

Dla zapobieżenia przemycaniu rogacizny, granica od strony krajów w §. 7 wzmiankowanych ma być stale jak najściślej strzeżona.

Urządzenie tego strzeżenia granicy przepisane będzie drogą rozporządzenia.

W razie potrzeby użyć należy w tym celu wojska do pomocy

§. 9.

Rejestr bydła (kadaster).

W obszarze, z temi krajami graniczącym, na przestrzeni 30 kilometrów, weterynarze rządowi założyć mają przy pomocy płatnych i przysiężnych rewizorów regestr (kadaster) bydła, znajdującego się w gminach i w obszarach dworskich.

Regestr ten utrzymywać będą rewizorowie pod kontrolą żandarmeryi i nadzorem Władz powiatowych.

W tym okręgu pogranicznym każda sztuka bydła opatrzona być powinna znakiem wypalonym i wyprowadzona być może ze swojej siedziby tylko za paszportem bydlęcym.

Gminy i obszary dworskie obowiązane są dopomagać do wykonania tych środków.

§. 10.

Przewóz bydła kolejami żelaznemi.

W obszarze pogranicznym, w §. 9 wzmiankowanym, zarządom kolejowym wolno przyjmować zwierzęta przeżuwające do przewozu tylko na wyznaczo-

nych do tego stacyach i na podstawie paszportów bydlęcych, sporządzonych podług przepisu.

§. 11.

Przesyłki morskie.

Przepisy, tyczące się obrotu na lądzie, odnoszą się także do przeżuwaczów i części zwierzęcych z nich pochodzących, przywożonych morzem.

Ostrożności szczególne, względem tych przesyłek potrzebne, przepisane będą drogą rozporządzenia.

Rozdział II.

Środki zapobiegające szerzeniu się księgosuszu i tępiące tę zarazę w krajach, w których ustawa niniejsza obowiązuje.

§. 12.

Srodki ogólne.

Ustawa z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 35) zawiera w §§. 4, 8 do 14 postanowienia, mające na celu zapobieganie szerzeniu się księgosuszu mianowicie tyczące się:

a) paszportów bydlęcych dla przeżuwaczy wprowadzonych w handel,

b) dozoru znawców nad targami bydlęcemi, licytacyami i publicznemi wystawami bydła;

c) przepisów zachowywać się mających, gdy zwierzęta przeżuwające przewożone są kolejami żelaznemi lub okrętami;

d) opatrywania stad pędzonych;

e) wykonania oględzin bydła i mięsa;

f) dozoru nad oprawiskami;

g) dopełniania szczególnych obowiązków ze strony tych osób, które mają do czynienia z cudzem bydłem, ścierwem lub świeżemi odpadkami zwierzęcemi.

Co się tyczy obowiązku donoszenia o zachorowaniu lub padaniu bydła, w tej mierze stosowane być mają przepisy §§. 15 i 16 rzeczonej ustawy.

Nadto zachowywać należy przepisy następujące.

§. 13.

Ostrożności względem rogacizny nowo przybyłej i do stajni wejść mającej.

Gdy zagraża wybuch księgosuszu, Władza administracyjna krajowa zarządzić może:

a) aby rogacizny w innem miejscu kupionej a według okoliczności także innych zwierząt domowych nie wprowadzano pomiędzy tu-

tejsze czy to do stajni czy na pastwisko, aż dopiero, gdy w skutek obserwowania ich w miejscu odosobnionem przez czas odpowiedni drogą rozporządzenia wyznaczyć się mający, okaże się niewątpliwie, że stan ich zdrowia nie jest podejrzany.

W przypadku takim, jeżeli jest większa ilość bydła, postarać się należy o osobną obsługę dla bydła nowo-przybyłego;

b) aby rzeźnicy i handlarze bydła nie byli wpuszczani do cudzych stajni.

§. 14.

Obowiązek donoszenia.

Gdy w kraju ogłoszony zostanie urzędownie wybuch księgosuszu (§. 22), natenczas w powiatach administracyjnych zapowietrzonych i w tych, które z niemi graniczą, w każdym przypadku, jak tylko w ogóle dostrzeżone będą na bydlęciu objawy choroby wewnętrznej, uwiadomić należy o tem niezwłocznie przełożonego gminy (obszaru dworskiego) a względnie Władzę administracyjną powiatową.

Przełożony gminy (obszaru dworskiego) obowiązany jest w każdym razie, skoro tylko jakimkolwiek sposobem dowie się o przypadku zachorowania lub padnięcia bydlęcia, wzbudzającym podejrzenie księgosuszu, uwiadomić o tem niezwłocznie Władzę administracyjną powiatową.

We wszystkich interesowanych gminach (obszarach dworskich) ogłosić należy rozciągłość obszaru, obowiązkowi temu podlegającego, z odwołaniem się do przepisów, tyczących się obowiązku uwiadamiania i z wskazaniem skutków zaniedbania.

Obowiązkowi uwiadamiania, przepisami powyższemi rozszerzonemu, podlegają stale okręgi pograniczne, w §. 9 wzmiankowane, a każda inna Władza krajowa, chociażby zachodziła tylko obawa przywleczenia księgosuszu, włożyć go może w sposób podobny albo na cały obszar administracyjny, albo na części tegoż.

§. 15.

Na ody za doniesienia.

Władza administracyjna krajowa ustanowić może nagrody dla osób do donoszenia uprawnionych ale nie obowiązanych, za pierwsze doniesienie o wybuchu księgosuszu w miejscach, w których go dotąd nie było, w kwocie aż do dwustu złotych; za doniesienia o przekroczeniach przepisów, tyczących się księgosuszu, t. j. za zakazane, zaborowi podlegające wprowadzenie rogacizny w kwocie aż do całkowitego czystego dochodu ze sprzedaży bydła zabranego; nakoniec za doniesienia o innych przekroczeniach przepisów niniejszych w kwocie aż do stu złotych.

§. 16.

Środki w razie wybuchu księgosuszu. Środki tymczasowe.

Przełożony gminy (obszaru dworskiego), skoro tylko się dowie o przypadku zachorowania lub padnięcia, wzbudzającym podejrzenie księgosuszu, albo o niewątpliwym przypadku księgosuszu, obowiązany jest tymczasem i zanim komisya pomorowa przybędzie:

a) ogłosić w gminie, co zaszło;

b) uwiadomić o tem gminy sąsiednie i obszary dworskie;

c) kazać zamknąć stajnią lub stanowiska, gdzie przypadek się zdarzył;

d) zabronić wydalenie z miejsca rogacizny, owiec i kóz;

e) zakazać wypędzania na paszę.

§. 17.

Komisya pomorowa.

Gdy Władza administracyjna powiatowa dowie się o przypadku zachorowania lub padnięcia, wzbudzającym podejrzenie księgosuszu, lub o niewątpliwym wybuchu tej choroby, wysłać ma na miejsce urzędnika administracyjnego i urzędowego weterynarza.

Wydelegowany urzędnik administracyjny, weterynarz i przełożony gminy (obszaru dworskiego), stanowią komisyę pomorową.

Komisya ma zbadać, czy się istotnie zdarzył przypadek księgosuszu a jeżeli tak, jakim sposobem się dostał i o ile się rozszerzył.

Wydelegowany urzędnik administracyjny przewodnicząc komisyi pomorowej, zarządzić ma środki, które ustawa i przepis wykonawczy nakazuje i postarać się, aby je wykonano.

§. 18.

Jeżeli niema padliny, na której możnaby stwierdzić księgosusz, komisya pomorowa może kazać zabić bydlę chore, o księgosusz podejrzane, dla zrobienia sekcyi.

Nim to nastąpi, ocenić należy podług przepisu wartość bydlęcia, które ma być zabite.

§. 19.

Zalecanie, sprzedaż, używanie środków zapobiegających i leczniczych jest podczas księgosuszu zakazane. Środki odwietrzające nie zaliczają się do zapobiegających i leczniczych.

§. 20.

Postępowanie a) w razie podejrzenia zarazy.

Jeżeli dochodzenia nie potwierdzą stanowczo, że księgosusz wybuchł, lecz też nie usuwają całkiem podejrzenia, że istnieje, komisya pomorowa utrzymać ma aż do wydania dalszych zarządzeń, środki przepisane w §. 16 i oprócz tego wprowadzić ma w wykonanie następujące środki:

a) Z zachowaniem odpowiednich ostrożności spisać należy wszystko bydło miejscowe, t. j. rogaciznę, owce i kozy i przekonać się naocznie o stanie jego zdrowia.

b) Zabudowania gospodarskie i stanowiska, w których znajdują się zwierzęta podejrzane, lub takie, które stykały się z podejrzanemi, trzymać należy zamknięte z zachowaniem przepisu §. 21 lit. *g*) i postarać się o osobnych dozorców dla tych zwierząt.

c) Jak tylko zwierzę jednego z rzeczonych rodzajów zachoruje lub padnie, donieść o tem należy niezzwłocznie (§§. 12, 14).

Dopóki komisya pomorowa jest w miejscu obecna, tejże należy czynić doniesienia.

d) Zwierząt padłych nie wolno ani zagrzebywać ani w inny sposób usuwać, dopóki rodzaj choroby nie będzie stwierdzony. Dopóki to nie nastąpi, wzbraniać należy przystępu ludziom i zwierzętom.

Według uznania komisyi pomorowej sekcya każdego padłego bydlęcia może być przedsięwzięta.

Zwierzęta padłe lub zabite usunąć należy tak, aby nie były szkodliwe.

e) Rogaciznę ze stajen lub stanowisk nie podejrzanych, zabijać wolno tylko za zezwoleniem komisyi pomorowej i pod dozorem weterynarza.

Co się tyczy zużytkowania mięsa, jakoteż skóry ze zwierzęcia, któ e weterynarz uznał po zabiciu za zdrowe, w tej mierze stosować należy przepisy §. 21 *c* i *d*.

Jeżeli w zwierzęciu zabitem wykryte będą choćby najmniejsze ślady księgosuszu, postąpić z niem należy w myśl §. 21 *b*.

Jeżeliby na targowicach bydła rzeźnego lub w rzeźniach spostrzeżono zwierzęta podejrzane o księgosusz, zarządzić należy odosobnienie tychże stosownie do przepisów ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 35, §. 9).

§. 21.

Jeśli dochodzenia stwierdzą istnienie księgosuszu, wykonać należy w zapowietrzonej zagrodzie (posiadłości, stajni, stanowisku) następujące rozporządzenia: *b)* Gdy księgosusz zostanie stwierdzony.

a) Niezwłocznie powybijać należy pod dozorem komisyi pomorowej wszystko bydło dotknięte zarazą, jakoteż i takie, które z zarażonemi zwierzętami przebywało w jednej stajni lub stanowisku, albo w inny sposób stykało się z niemi bezpośrednio lub pośrednio, mając wspólnych dozorców, wspólne sprzęty do paszy lub poidła itp.

Komisyi pomorowej wolno nadto kazać powybijać rogaciznę znajdującą się w innem stanowisku tej samej zagrody, lub w najbliższem tejże otoczeniu, także w innych zagrodach, jeżeli na słusznej podstawie przypuszcza, że zarażenie było możebne.

b) Zwierzęta rogate dotknięte księgosuszem i w skutek tego padłe lub pozabijane, uczynić należy natychmiast nieszkodliwemi bądź ogniem, bądź środkami chemicznemi, nie odejmując którejkolwiek części, albo też zakopać je dostatecznie głęboko, ponacinawszy skórę na krzyż.

Miejsca, w których się zagrzebuje, a względem których zachować się należy stosownie do przepisów §. 42 ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 35), należy odpowiednio zabezpieczyć od przystępu i tychże dozorować.

c) Mięso ze zwierząt rogatych, pozabijanych w skutek podejrzenia o księgosusz, a które po zabiciu weterynarz uzna za zdrowe, może być albo w miejscu zapowietrzonem spożyte, albo do miejsc, gdzie jest większa konsumcya, wysłane, z zachowaniem odpowiedniej ostrożności, która przepisana będzie drogą rozporządzenia.

d) Skóry rogacizny, pod *c* wzmiankowanej, jeżeli niezwłocznie odwietrzone zostały przez namoczenie w ługu wapiennym, mogą być pod dozorem wywiezione do garbarni w celu wyprawienia ich natychmiast.

e) Jeżeli w stajniach bydlęcych zapowietrzonych, w których wszystkie zwierzęta rogate powybijano dla wytępienia zarazy, znajduje się mała ilość owiec i kóz, należy je pozabijać; dalsze postępowanie z zwierzętami wybitemi, zależy podobnie jak co do rogacizny, od stanu stwierdzonego przez weterynarza przed zabiciem i po temże.

Wielkie stada owiec, umieszczone w stajniach oddzielnych, jednakże z zapowietrzonemi stajniami bydlęcemi w styczności bę-

dących, wolno podzielić, poczem trzeba je na 21 dni zamknąć i obserwować.

Psy, koty, drób i inne drobne zwierzęta domowe trzymać należy w zamknięciu po za obrębem stajni bydła rogatego.

Zwierzęta takie znalezione w stajniach bydlęcych zapowietrzonych lub wolno chodzące, należy pozabijać i zniszczyć.

f) Zagrodę, w której znajdują się lub znajdowały zwierzęta rogate, owce lub kozy dotknięte zarazą, lub które się z zarażonemi stykały, należy obstawić strażą, w razie potrzeby wojskową i opatrzyć napisem „księgosusz".

g) Bez szczególnego pozwolenia komisyi pomorowej, do zagrody zapowietrzonej wpuszczać wolno tylko służbę bezpieczeństwa i osoby sądowe, księży, lekarzy i akuszerki dla wypełnienia obowiązków ich zawodu.

Natomiast bez tego pozwolenia:

aa) nie wolno wynosić z zagrody zapowietrzonej żadnego przedmiotu;

bb) żadnemu mieszkańcowi zagrody nie wolno obcować z innymi mieszkańcami tego samego miejsca, ani zagrody opuścić.

h) Wszystkie osoby, opuszczające zagrodę zapowietrzoną, obowiązane są oczyścić się starannie, przedewszystkiem zaś oczyścić obuwie.

i) Miejsca, w których przebywały zwierzęta chore na księgosusz, jakoteż przedmioty, które z niemi się stykały, tudzież ich odchody, oczyścić należy i odwietrzyć niezwłocznie podług przepisu.

Jeżeli przedmioty takie nie dadzą się odwietrzyć lub nie mają wartości, należy je zniszczyć.

k) Również odzież tych osób, które zajmowały się chorem lub padłem zwierzęciem, jakoteż odwietrzaniem, należy także odwietrzyć, lub, jeśli nie ma wartości, spalić.

Osoby te oczyścić powinny ciało swoje dokładnie.

l) Odwietrzanie odbywać się powinno pod dozorem znawców.

§. 22.

Obwieszczenie o wybuchu zarazy.

Wybuch księgosuszu ogłosić należy w językach krajowych.

Władza administracyjna powiatowa ogłosić go ma w swoim powiecie i uwiadomić o tem sąsiednie powiaty administracyjne a w krajach nadbrzeżnych także morskie Władze zdrowia.

Uwiadomić należy także te gminy, do których zaraza mogła była być zaniesiona; a jeżeli miejsce zapowietrzone oddalone jest od granicy państwa najwięcej 75 kilometrów, uwiadomić należy o wybuchu zarazy także Władzę właściwą sąsiedniego państwa.

Władza administracyjna krajowa zarządzić ma ogłoszenie o wybuchu zarazy w swoim okręgu administracyjnym i uwiadomić o nim także sąsiednie Władze administracyjne krajowe, a jeżeli kraj jest nadbrzeżny, także Władzę morską w Tryeście, jakoteż te okręgi administracyjne, które utrzymują znaczne i bezpośrednie stosunki z okolicami zapowietrzonemi.

Gdy się zdarzą przypadki księgosuszu wzmiankowane w §. 33, uwiadomienie rozesłać należy we wszystkich kierunkach, w których możnaby przypuszczać niebezpieczeństwo zawleczenia zarazy.

Wszelkie uwiadomienia i ogłoszenia o wybuchu księgosuszu uskuteczniać należy natychmiast i Władza administracyjna krajowa donosić ma o nich niezwłocznie ministerstwu spraw wewnętrznych.

§. 23.

Postępowanie w miejscu zapowietrzonem.

Każde miejsce zapowietrzone odznaczyć należy w sposób dla każdego zrozumiały. Oprócz tego, co wyżej jest przepisane, wykonać tu należy następujące zarządzenia:

a) owce i kozy oddalić należy na czas zarazy ze stajen rogacizny;

b) wszystkie zwierzęta domowe z wyjątkiem koni, trzymać należy zamknięte po za obrębem stajen rogacizny a wałęsające się psy i koty pozabijać;

c) osoby, opuszczające miejsce zapowietrzone, poddać się mają przepisom §. 21 lit. *g* i *h*;

d) ze stajen wolnych od zarazy gnój wyrzucać należy codziennie;

e) zabronić targów na bydło i innych, tudzież wszelkiego liczniejszego zbierania się ludzi i zwierząt; również zabronić można mieszkańcom miejsca zapowietrzonego uczestnictwa w takich zgromadzeniach po za obrębem miejsca zapowietrzonego;

f) rogaciznę, owce i kozy o tyle tylko wolno wpuszczać do miejsca zapowietrzonego, o ile bydła takiego potrzeba na żywność;

g) koleją żelazną lub okrętami wolno przewozić rogaciznę, owce, kozy i płody zwierzęce surowe tylko z zachowaniem ostrożności, wykluczających niebezpieczeństwo rozwleczenia;

h) wywóz i przewóz siana, słomy i innych przedmiotów, ułatwiających rozwleczenie zarazy jest zabroniony.

Do pakowania wyrobów przemysłowych wolno używać siana i słomy tylko wtedy, gdy są odwietrzone. Po rozpakowaniu spalić je należy niezwłocznie;

i) w razie większego rozszerzenia się zarazy w pewnem miejscu, miejsce to lub niektóre części jego otoczone być mogą w razie potrzeby kordonem wojskowym i poddane jeszcze ostrzejszym ograniczeniom obrotu;

k) jeżeli zaraza wybuchnie w czasie, gdy roboty polowe są właśnie w toku, zarządzone zamknięcie obwodu przeniesione być może do granicy polowej (zamknięcie pól) a mieszkańcom, których zagrody są jeszcze wolne od zarazy, można pozwolić, aby swemi zaprzęgami wykonywali roboty polowe z zachowaniem potrzebnych ostrożności.

§. 24.

Wykonanie tych środków.

Zarządzenie środków w §. 23 wzmiankowanych, jakoteż postaranie się o ich wykonanie, należy do Władzy administracyjnej powiatowej, a względnie do urzędników, których do tego wydeleguje.

Władza gminna (zwierzchność obszaru dworskiego) miejsca zapowietrzonego jest odpowiedzialna za ścisłe wykonanie zarządzonych środków a Władza administracyjna powiatowa ma nad tem czuwać.

§. 25.

Środki osobne dla większych miejsc

Jeżeli księgosusz wybuchnie w większych miastach lub rozległych miejscowościach tylko w niektórych punktach, komisya pomorowa ograniczyć może w miarę miejscowych stosunków spisanie bydła, jakoteż środki mające na celu zamknięcie i zabezpieczenie, do pojedyńczych części miasta lub wsi, albo do zagrody lub nawet tylko do stajni zapowietrzonej.

§. 26.

Dla zagród odosobnionych

Zagrody odosobnione, to jest najmniej na 500 metrów oddalone od wszelkich innych mieszkań i siedzib, gdy w nich wybuchnie zaraza, uważane być mogą, o ile stosunki miejscowe na to pozwalają, za osobne miejsca zapowietrzone. W przypadku takim zarządzonego zamknięcia ich nie trzeba rozciągać na gminy, do których należą, jeżeli te są wolne od zarazy.

§. 27.

Okręg pomorowy.

Gdy księgosusz panuje w miejscu nie należącem do większych miast, do których odnoszą się przepisy wyjątkowe §. 25, natenczas Władza administracyjna powiatowa, w razie potrzeby w porozumieniu z sąsiedniemi Władzami powiatowemi, oznaczy okrąg (okrąg pomorowy), rozciągający się stosownie do stosunków miejscowych, zwyczajnie nie bliżej niż na 20 kilometrów od miejsca zapowietrzonego, w którymto okręgu obowiązywać mają następujące rozporządzenia:

a) Przełożeni gmin (obszarów dworskich) spisać mają wszystką rogaciznę, owce i kozy, obejrzeć je i utrzymywać ich wykaz; w razie potrzeby poznaczyć należy te zwierzęta cechami wypalonemi.

O wszelkiej zmianie w ilości bydła uwiadamiać należy przełożonego gminy (obszaru dworskiego).

b) Skoro tylko zwierzę jednego tylko z tych rodzajów zachoruje lub padnie, uwiadomić należy o tem niezwłocznie przełożonego gminy (obszaru dworskiego) (§. 14), który doniesie o tem Władzy administracyjnej powiatowej a względnie komisyi pomorowej, jeżeli ta się znajduje w okręgu zapowietrzonym.

c) Padłe zwierzęta okryć należy starannie tam gdzie padły i zostawić je aż do dalszego rozporządzenia, zapobiegając wszelkiemu z niemi zetknięciu.

Komisya pomorowa zarządzić może sekcyą każdego padłego przeżuwacza celem stwierdzenia choroby.

d) Rogaciznę, owce i kozy wprowadzać wolno do okręgu pomorowego i przez tenże przeprowadzać, jakoteż przewozić paszę suchą i słomę tylko za osobnem pozwoleniem Władzy administracyjnej powiatowej.

e) Kolejami żelaznemi i okrętami przewozić wolno takie zwierzęta tylko z zachowaniem ostrożności wskazanych w paragrafie 23, litera *g*.

f) Targi na bydło odbywać wolno w większych miastach okręgu pomorowego tylko za osobnem pozwoleniem Władzy administracyjnej krajowej i tylko pod tym warunkiem, że wszystkie zwierzęta przeżuwające na targ przyprowadzone, odprowadzać można ztamtąd tylko wprost do rzeźni, znajdującej się w tem samem miejscu.

g) Wywóz rogacizny, owiec i kóz, jakoteż wywóz wełny owczej surowej, łoju nietopionego, rogów, racic, paszy suchej, słomy, podściółki i nawozu z okręgu pomorowego jest zabroniony.

h) Tylko wyjątkowo i jeżeli zachodzą okoliczności zasługujące na szczególne względy, Władza administracyjna powiatowa pozwolić może na wyprowadzanie bydła rzeźnego, jakoteż na wywóz paszy suchej i słomy pod odpowiednią kontrolą i za zezwoleniem Władzy administracyjnej powiatowej miejsca, do którego się ma wywieść; jeżeli zaś wywozić się ma do innego kraju, należącego do obszaru, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, za zezwoleniem Władzy krajowej tego ostatniego kraju.

i) Do mięsa, jakoteż do skór z rogacizny, owiec lub kóz, które w obrębie okręgu pomorowego zabito bądź zdrowe bądź podejrzane o zarazę, a które po zabiciu weterynarz uznał za zdrowe, stosowane będą przepisy §fu 21 lit. *c* i *d*.

k) W miejscowościach graniczących z miejscem zapowietrzonem, Władza administracyjna zabronić ma wypędzania bydła na paszę, w razie obawy zarażenia się tegoż.

§. 28.

Okręgi pomorowe wspólne.

Jeżeli jest więcej miejsc zapowietrzonych a leżą blisko siebie, utworzyć należy wspólny okrąg pomorowy i podać o tem do publicznej wiadomości.

§. 29.

Podział obszaru pomorowego na okręgi pomorowe.

Jeżeli księgosusz rozszerzy się na większej przestrzeni kraju, podzielić należy obszar pomorowy na pomniejsze okręgi pomorowe i ustanowić w każdym komisyą pomorową.

W przypadku takim Władza administracyjna krajowa ustanowi komisarza do kierowania tępieniem zarazy na obszarze pomorowym.

§. 30.

Kordon.

Dla przestrzegania ograniczeń obrotu, nastających po utworzeniu okręgów pomorowych, postawić należy w razie potrzeby kordon wojskowy.

§. 31.

Obrót w niezapowietrzonych częściach kraju.

Jeżeli księgosusz istnieje w niewielu pojedyńczych miejscach jednej tylko okolicy pewnego kraju, natenczas obrót w częściach kraju leżących po za obrębem okręgów pomorowych, między sobą i z innemi krajami nie podlega dalszemu ograniczeniu.

Jeżeli księgosusz rozszerzy się w kraju bardziej lub panuje tu i owdzie w rozmaitych miejscach, do kraju tego stosowane być mają odpowiednio w miarę niebezpieczeństwa zawleczenia zarazy, przepisy paragrafów 1 do 5 z uwzględnieniem przepisów §. 21 *c* i *d*, tyczących się przedaży mięsa i skór.

Ogólny zaś zakaz przywozu i zamknięcie granicy (§. 3) od strony kraju zapowietrzonego, zarządzone być może tylko za zezwoleniem ministerstwa spraw wewnętrznych. Jeżeli przywóz z kraju zapowietrzonego ograniczony został do wzmiankowanych w §. 4 transportów bydła rzeźnego i pewnych surowych płodów zwierzęcych, natenczas bydło gospodarskie (do chowu, robocze, dojne lub jałownik) wprowadzać można z okolic niezapowietrzonych kraju dotkniętego zarazą do innego kraju tylko w razie udowodnionej nagłej potrzeby, za zezwoleniem odpowiednich Władz krajowych, pod warunkami, które one ustanowią, a gdy przybędzie na miejsce przeznaczenia, w każdym razie zamknięte być ma dziesięć dni i obserwowane przez weterynarza na koszt właściciela.

§. 32.

Ustanie księgosuszu w miejscowościach i zagrodach.

Księgosusz uznać należy za nieistniejący już w zagrodzie lub w pewnej miejscowości, jeżeli w ciągu 20 dni od czasu, gdy ostatnie bydlę padło w skutek księgosuszu, lub było zabite jako chore na księgosusz, lub jako podejrzane o tę chorobę, nie zdarzył się żaden nowy przypadek tego rodzaju i odwietrzenie dokonane zostało we wszystkich przypadkach podług przepisów rozporządzenia wykonawczego.

Nawet po zupełnem odwietrzeniu zagrody lub miejscowości i po zniesieniu zamknięcia, Władza administracyjna powiatowa zabronić może jeszcze na jakiś czas wprowadzania bydła do stajen, które były zapowietrzone.

Na pastwiskach, na których pasło się bydło chore na księgosusz lub podejrzane o tę zarazę, wolno pasać dopiero po pewnym przeciągu czasu, który Władza wyznaczy.

§. 33.

Środki w razie przypadków księgosuszu podczas przewozu.

Gdy urzędownie stwierdzony będzie księgosusz w stadzie przewożonem na okręcie lub koleją żelazną, zabić należy jak można najprędzej wszystkie zwierzęta z tego stadu tak chore, jak i zdrowe. Do zwierząt zabitych, jakoteż do osób, które zajmowały się zwierzętami choremi i podejrzanemi, zastosować należy przepisy §. 21.

na targach i w rzeźniach.

Gdy stwierdzony zostanie księgosusz na targu bydła rzeźnego lub w rzeźni publicznej, natenczas, jeżeli tamże nie poczyniono dostatecznych stałych zarządzeń, zapobiegających rozwleczeniu zarazy i przenoszeniu się tejże na inne przegony, zabronić należy wyprowadzenia napowrót przeżuwaczów, które się tam znajdują i kazać je zabić.

Zresztą postąpić należy podług przepisów §fu 21.

Rozdział III.

Zaraza u owiec i kóz.

§. 34.

W razie zarazy u owiec i kóz stosować należy odpowiednio te środki, które przepisane są przeciw księgosuszowi.

Rozdział IV.

Wynagrodzenie za zwierzęta zabite i za przedmioty zniszczone policyjnie.

§. 35.

Ocenienie.

Gdy w wykonaniu niniejszych przepisów, rogacizna, owce i kozy, zabite będą z polecenia urzędowego komisyi pomorowej, właściciele za zwierzęta powybijane otrzymają wynagrodzenie równające się pospolitej wartości szacunkowej.

Wartość oznaczona być ma w obecności komisarza administracyjnego bez względu na wybuchłą zarazę podług przepisów §. 39 ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 37).

Za przedmioty zniszczone z polecenia komisyi pomorowej, celem odwietrzenia, właścicielowi ich należy się wynagrodzenie, równające się wartości szacunkowej; wartość tychże oznaczać należy w podobny sposób, jak wartość zwierząt.

Wyłącza się jednak gnój, za który nie daje się wynagrodzenia.

Prawo wynagrodzenia upada:

a) gdy wina przywleczenia księgosuszu cięży na właścicielu zwierząt;

b) gdy zaniedbał ciężącego na nim obowiązku, doniesienia niezwłocznie o zachorowaniu bydła;

c) gdy pomiędzy bydłem, przyprowadzonem z krajów, w których nie obowiązuje ustawa niniejsza, albo z okręgu zapowietrzonego, lub też pomiędzy bydłem pewnej zagrody, w której takie bydło umieszczono, wybuchł księgosusz w ciągu dziesięciu dni po wprowadzeniu.

Nadto nie będzie dawane wynagrodzenie za rogaciznę wprowadzoną, chociażby za urzędowem pozwoleniem (§. 27 *d*), do okręgu pomorowego, jeżeli z polecenia komisyi pomorowej musiano ją powybijać, zanim okrąg pomorowy został zniesiony.

Dochód ze sprzedaży płodów surowych.

Dochód ze sprzedaży płodów zwierzęcych, o ile przepis §fu 21 *c*) i *d*) sprzedawać je pozwala, przepada na rzecz skarbu publicznego, jeżeli właścicielowi należy się wynagrodzenie za zwierzęta powybijane; we wszystkich innych przypadkach sprzedaje się, o ile to jest dozwolone, na niebezpieczeństwo i na rachunek właściciela i do Rządu nie można rościć sobie z tego powodu żadnych pretensyj.

§. 36.

O wynagrodzeniu orzeka się podług §fu 40 ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 37).

Rozdział V.

Pokrycie kosztów powstałych w skutek zarządzeń przeciw księgosuszowi.

§. 37.

Skarb państwa pokrywa wydatki:

Ze skarbu państwa.

a) na pilnowanie lub zamknięcie granicy od strony państw sąsiednich i od strony krajów korony węgierskiej, z wyjątkiem dodatków do należytości za kwaterunek i podwody do transportów woj-

skowych, płaconych stosownie do istniejących urządzeń z funduszów krajowych.

b) na zaprowadzenie komisyj do oglądania bydła na tejże granicy, jakoteż na granicach pomiędzy krajami reprezentowanemi w Radzie państwa;

c) na nagrody za doniesienie o wybuchu zarazy lub o przekroczeniach przepisów, tyczących się księgosuszu;

d) na wynagrodzenie właścicieli, należące się tymże w myśl §. 35 i w ogóle za wybijanie zwierząt;

e) na czynności komisyj wydelegowanych przez Władze administracyjne, mianowicie też celem spisywania i kontroli nad regestrami bydła w okręgach pogranicznych (§§. 6, 9);

f) na rewizorów (§. 9).

Z funduszów krajowych. Koszta postawienia kordonu na granicach pomiędzy krajami reprezentowanemi w Radzie państwa jakoteż koszta zamknięcia w głębi kraju ponosi kraj, a mianowicie w pierwszym przypadku ten kraj, dla ochrony którego kordon postawiono.

przez gminy. Obowiązek pokrywania wydatków na miejscowe środki ostrożności, jakoteż na wywożenie i usuwanie padliny w sposób nieszkodliwy, tudzież na miejsca do zakopywania (§ 21 *b*) cięży na gminach a względnie na obszarach dworskich ze związku gminnego wyłączonych.

przez właściciela. Koszta odwietrzania dziedzińców i stajen cięża na właścicielu.

Za oględziny weterynarskie w stacyach kolei żelaznych i statków, w których bydło wsadza się i wysadza, pobierać można od obowiązanych do opłacenia przewozu, taksy odpowiednie za zezwoleniem Władzy krajowej.

Rozdział VI.

Przepisy tyczące się kar.

§. 38.

Do wykroczeń przeciwko przepisom ustawy niniejszej, mianowicie zaś we względzie zaniedbania przepisanych uwiadomień (§§. 12, 14, 20 lit. *c*), 27 lit. *a*) i *b*), stosowane będą przepisy §§. 44. 45, 47, 48, 49 i 50 ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 37) o środkach zapobiegających chorobom zwierzęcym zaraźliwym i o tępieniu tychże, z uwzględnieniem większego niebezpieczeństwa, wynikającego z przekroczenia przepisów o księgosuszu.

§. 39.

Zwierzęta i płody zwierzęce, które przeprowadzono przez granicę państwa lub kraju, przełamując zakaz wprowadzania i przeprowadzania, jakoteż omijając wyznaczone stacye wejścia, lub przerywając postawiony kordon, uznać ma Władza karna za przepadłe.

Bydlę rogate, napotkane w okręgu pogranicznym w §. 9 wzmiankowanym a nie zapisane w regestrze bydła lub nie opatrzone znakiem wypalonym, który drogą rozporządzenia będzie przepisany, lub przepisanym paszportem bydlęcym nie uprawnione, uznany być ma także za przepadłe.

Bydlę takie przepaść ma także, gdy pochodzi z obszaru pogranicznego a napotkane będzie po za obrębem tegoż.

Zresztą stosowane będą przepisy §fu 46go ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 35).

Rozdział VII.

Przepisy przechodnie.

§. 40.

Bezwarunkowy zakaz wprowadzania rogacizny, wyrzeczony w §. 7 ustawy niniejszej zaczyna obowiązywać w całej osnowie w krajach w pierwszym ustępie tego paragrafu wzmiankowanych, dopiero od dnia 1 stycznia 1882 i od tego terminu zwinięte być mają kwarantanny na granicy rossyjskiej i rumuńskiej istniejące.

Aż do tego terminu wolno wprowadzać rogaciznę do Galicyi i Bukowiny na potrzebę tych krajów.

Również aż do tego terminu wolno wprowadzać bydło rzeźne d miejsc wielkiej konsumcyi w krajach austryackich.

Pod tym względem wydają się przepisy następujące:

1. Zwierzęta przeżuwające wprowadzać wolno tylko przez zakłady kwarantannowe.

2. Zwierzęta przeżuwające wpuszczane będą do zakładów kwarantannowych tylko pod warunkiem, że będzie udowodnione, jako pochodzą z okolic niezapowietrzonych i że były prowadzone przez okolice wolne od zarazy.

3. Gdy w odpowiednim kraju zagranicznym panuje silniejsza zaraza, albo gdy panuje bliżej niż 80 kilometrów od granicy, natenczas dla wprowadzanych z zagranicy przeżuwaczów zamknąć należy na czas niebezpie-

czeństwa zakłady kwarantannowe bezpośrednio zagrożone, a jeżeli zaraza bardzo się rozszerzy, wszystkie zakłady kontumacyjne bez względu na odległość.

4. Należy również zawsze zamknąć zakład kwarantannowy i nie przyjmować do niego przeżuwaczów, gdy pomiędzy wprowadzonemi do niego zwierzętami wybuchnie księgosusz.

5. Rogaciznę wprowadzoną w celach gospodarskich poddać należy kwarantannie 15dniowej, rzeźne 10dniowej.

6. W razie wybuchu księgosuszu powybijać należy wszystkie zwierzęta stada zarażonego, wprowadzone do zakładu kwarantanny.

Skarb państwa nie będzie płacił wynagrodzenia za zwierzęta powybijane.

Do mięsa i skór zwierząt, które po zabiciu okażą się zdrowemi, stosowane będą przepisy §fu 25go lit. *c* i *d*.

7. Bydło wypuszczone z zakładu kwarantannowego po upływie czasu obserwacyi, opatrzyć należy osobną cechą wypaloną i paszportem bydlęcym (kwarantannowym).

8. Bydło rzeźne wpuszczać wolno tylko do takich zakładów kwarantannowych, które znajdują się w pobliżu kolei żelaznej, zkąd przewiezione być mogą bez przeładowania do miejsc konsumcyi posiadających rzeźnie publiczne, w których dowiezione zwierzęta kwarantannowe mają być pomieszczone i zabite. Wypędzanie tychże zwierząt ze stanowiska, które łączyć się powinno bezpośrednio z rzeźnią, nie jest dozwolone.

Zakłady kwarantannowe, przez które i miejsca konsumcyi, do których bydło rzeźne wprowadzać można, wyznaczy ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem rolnictwa.

9. Drogą rozporządzenia przepisane będą szczególne ostrożności, które zachowywać potrzeba, gdy rogacizna, wypuszczona z zakładów kwarantannowych wprowadzona być ma do zagród gospodarskich i wołowni w Galicyi i Bukowinie.

10. Bydło takie wprowadzać wolno za granicę kraju lub na targi bydlęce krajowe dopiero po upływie 60 dni od wypuszczenia z zakładu kwarantannowego.

Bydło rogate z Galicyi i Bukowiny przewozić wolno do innych krajów tylko koleją żelazną w wagonach oplombowanych i celem wykonania środka tego granica między Galicyą a Szląskiem ma być jak najściślej strzeżona.

11. Owce i kozy nie objęte zakazem wprowadzania wyrzeczonym w §fie 7, wypuszczać należy z zakładu kwarantannowego po 12godzinnej

obserwacyi, jeżeli przez ten czas okażą się wolnemi od zarazy, w przeciwnym razie postąpić z niemi należy jak z rogacizną zarażoną (ustęp 6).

12. Do części zwierzęcych, pochodzących z przeżuwaczów, jakoteż do przedmiotów wzmiankowanych w §. 1 lit. *c* i *d*, stosowane być mają przepisy §. 7 nawet podczas okresu przechodniego.

Części zwierzęce, które mają być poddane odwietrzeniu, wprowadzać wolno tylko przez zakłady kwarantannowe.

13. Siedziby tych zakładów kwarantannowych, przez które wolno będzie wprowadzać zwierzęta przeżuwające, oznaczy ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem rolnictwa.

Koszta z tem połączone ciężą na skarbie państwa.

14. Zwierzęta, które prowadzono wbrew rozporządzeniu ustępu 10, jakoteż zwierzęta i przedmioty, z któremi ominięto zakłady kontumacyjne lub zakaz wprowadzania, uznać należy stosownie do przepisu §fu 59go za przepadłe.

Rozdział VIII.

Przepisy końcowe.

§. 41.

Gdy ustawa niniejsza zacznie obowiązywać, ustawy z dnia 29 czerwca 1868 Nr. 118 i z dnia 2 maja 1873 Dz. ust. p. Nr. 90, jakoteż należące do nich rozporządzenia wykonawcze utracą moc obowiązującą.

§. 42.

Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, handlu i rolnictwa.

Wiedeń, dnia 29 lutego 1880 r.

Franciszek Józef r. w.

Taaffe r. w. **Stremayr** r. w. **Korb** r. w. **Falkenhayn** r. w.

Nr. 30.

Rozporządzenie ministerstw spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, rolnictwa i handlu z dnia 12 kwietnia 1880,

zawierające przepisy wykonawcze do ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. państw. Nr. 37) o środkach zapobiegających księgosuszowi i tępiących tę zarazę.

We względzie wykonania ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 37) o środkach zapobiegających księgosuszowi i tępiących tę zarazę, rozporządza się co następuje:

Do §fu 1go.

Gdy Władze administracyjne krajowe dowiedzą się o wybuchu księgosuszu w krajach nie leżących w obszarze, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, lecz z nim graniczących, lub z któremi utrzymywane są stosunki obrotowe tego rodzaju, iż obawiać się można przywleczenia zarodków zarazy do kraju, zarządzić powinny samodzielnie i niezwłocznie na zasadzie ustawy i niniejszego przepisu wykonawczego środki, mające na celu zapobieżenie przywleczeniu tej zarazy, celem zaś wykonania zarządzonych ograniczeń obrotu, przesłać odpowiednie uwiadomienia interesowanym Władzom skarbowym i zarządom kolejowym.

O ile chodziłoby o obrót morski, potrzebne ograniczenia obrotu zarządzić ma Władza morska w porozumieniu z Władzą administracyjną krajową.

O zaprowadzonych ograniczeniach obrotu donieść należy niezwłocznie ministerstwu spraw wewnętrznych i ministerstwu handlu.

Władze administracyjne powiatowe, najbliższe granic obszaru, dla którego ustawa ta została wydana, obowiązane są baczyć na to, aby jak najrychlej otrzymywały niezawodną wiadomość o pojawieniu się księgosuszu w kraju ościennym; otrzymane zaś doniesienia udzielać powinny niezwłocznie Władzy krajowej.

Gdy zajdzie przypadek wzmiankowany w paragrafie 6 ustawy, wydać mają natychmiast we własnym zakresie działania odpowiednie rozporządzenia.

Do ustępu 1. Do nabiału zaliczać należy mleko.

Do ustępu 2. Siano, słomę i inne rodzaje podściółki użyte na opakowanie, zniszczyć należy w miejscu ostatecznego przeznaczenia towaru, t. j. w warsztacie, fabryce, magazynie itd. pod dozorem policyjnym.

Komora, która towar do wchodu ekspedyuje, zanotować powinna taki rodzaj opakowania w dokumencie cłowym (deklaracyi, kwicie na cło, legitymacyi) i uwiadomić o tem Władzę owego miejsca, do którego posyłka idzie, ażeby dopilnowała zniszczenia opakowania.

Do §fu 2go.

Do lit. *a*). Wyznaczenie miejsc wchodu należy do Władzy administracyjnej krajowej, dla granicy morskiej zaś wyznaczać je ma Władza morska w porozumieniu z administracyą krajową. Przytem dopuszczać należy głównie używania kolei żelaznych i dróg wodnych, wyłączać zaś ile możności lądowe.

Do lit. *b*). Ażeby stosownie do §fu 2go lit. *b*) udowodnić, że zwierzęta pochodzą z okolic niezapowietrzonych, złożyć należy paszport bydlęcy lub szczególne świadectwo urzędowe, potwierdzające, jako księgosusz nie panuje ani w samem tem miejscu, z którego zwierzęta pochodzą, ani w jego okręgu zatoczonym promieniem o 20 kilometrach.

Stosownie do wielkości niebezpieczeństwa zarządzić nadto można, aby składano dowód urzędowy, że zwierzęta wprowadzić się mające, stały przez pewną ilość dni, którą stosownie do okoliczności wyznaczyć należy, w miejscu wolnem od zarazy.

Do lit. *d*). Przedmioty, w ustępie tym wzmiankowane, opatrzone być powinny urzędowemi świadectwami pochodzenia, które co się tyczy stwierdzenia, iż nie pochodzą z okolic zapowietrzonych, udawadniać mają okoliczność wzmiankowaną w §. 2, lit. *b*).

Pod względem wysyłania weterynarzy urzędowych do wyznaczonych miejsc wchodu, jakoteż ich obowiązków, stosować należy przepisy rozporządzenia wykonawczego do §. 5go powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych*).

---

*) Ustawa o zapobieganiu chorobom zwierzęcym zaraźliwym i tępieniu tychże z d. 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 35).

Do §fu 3go.

Pas graniczny, na który rozciąga się zakaz wprowadzania i przeprowadzania, tudzież zamknięcie granicy podać należy do wiadomości.

Zarządzając zamknięcie granicy, wyznaczyć należy w miarę potrzeby miejsca wchodu dla dozwolonego obrotu.

Zamknięcie granicy zarządzić należy tem rychlej, gdy stosunki z krajem zapowietrzonym są ożywione, lub gdy środki tamże użyte nie zapobiegają dostatecznie przywleczeniu księgosuszu.

Dozorców, użytych do pilnowania granicy i stacyj wchodowych oświecić należy, jakie są ich obowiązki służbowe.

Do §. 4.

Do lit. *a*). Oprócz ostrożności, przepisanych w paragrafie 10 powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych, tudzież w rozporządzeniu wykonawczem do tejże ustawy, zachowywać należy względem transportów, wzmiankowanych w paragrafie czwartym niniejszej ustawy, następujące ostrożności.

1. Weterynarz ustanowiony w stacyi wchodowej uwiadomić ma telegraficznie Władze miejsca przeznaczenia o odejściu transportu bydła rzeźnego.

2. Władza miejsca przeznaczenia czuwać ma nad tem, aby od chwili przybycia zwierząt aż do ich zabicia, jakoteż podczas ich zabijania, wystrzegano się wszystkiego, przez co choroba, gdyby była, mogłaby się udzielić. Zwierzęta takie zabijane być powinny pod dozorem weterynarza.

3. Osoby, które transportom takim towarzyszą i które zajmowały się ich wsadzaniem lub wysadzaniem na kolejach żelaznych i na okrętach, poddać się mają odwietrzeniu.

4. W razie stwierdzenia księgosuszu w transporcie bydła rzeźnego postąpić należy podług §. 33go, ustępu 1go.

Do lit. *b*). 1. W miejscach wchodu weterynarz urzędowy sprawdzić ma, czy stan płodów surowych odpowiada przepisom ustawy; jeżeli im zaś nie odpowiada, lub jeżeli stan, choćby tylko niektórych sztuk, jest nie całkiem odpowiedni, całej posyłki przyjmować nie należy.

Przepis ten zachowywać trzeba nawet wtedy, gdy nadchodzą do przewozu płody surowe zwierzęce wzmiankowanych rodzajów, na przywiezienie których zezwolił rząd tego kraju, do ktorego transport jest przeznaczony.

2. Gdy potrzeba przeładować i odwieźć z miejsc wyładowania, nie wolno używać zaprzęgów bydlęcych i zachować należy wszelkie ostrożności, które Władza jeszcze przepisze.

Do §fu 5go.

W każdem z ogłoszonych miejsc wchodu urządzić należy odpowiedni budynek do odwietrzania osób w §. 5 wzmiankowanych, które przybyły z zagranicy drogą lądową, jakoteż ich rzeczy i wozów.

Budynek ten zaopatrzyć należy we wszystkie środki i przybory do odwietrzania potrzebne i ustanowić tamże osobnego dozorcę, którego zaznajomić należy z użyciem tych środków.

Co się tyczy postępowania przy odwietrzaniu, w tej mierze stosowane być mają przepisy §. 21, lit. *h*), *i*) i *k*).

Do §fu 6go.

Do ustępu 2. We względzie zakładania regestru bydła, postępować należy podług przepisu wykonawczego do §. 6go powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych.

We względzie donoszenia o przypadkach zachorowania i padnięcia, obowiązują przepisy §§. 12, 14 i 27 *b*) ustawy o księgosuszu.

Do §fu 7go.

Zakaz wyrzeczony w §. 7 odnosi się na teraz do Rossyi i Rumunii pod warunkami przepisów przechodnich, podanych w §. 40.

Do §. 9.

Obszar pograniczny, wzmiankowany w §. 9, oznaczyć powinna Władza administracyjna krajowa. Czyniąc to, mieć należy ile możności na względzie granice naturalne, jak góry, rzeki itp.

Gminy (obszary dworskie), któreby po części wchodziły w obszar pograniczny 30-kilometrowy, wciągnąć do niego należy całe.

W obrębie obszaru granicznego tworzyć należy okręgi rewizyjne w taki sposób, aby zwyczajnie więcej gmin należało do jednego okręgu rewizyjnego i aby każdy okrąg rewizyjny leżał tylko w jednym powiecie administracyjnym.

Rewizorami mianować należy osoby godne zaufania, w okręgu rewizyjnym stale zamieszkałe i zdatne do sprawowania służby.

Rewizorów bydła mianuje odwołalnie Władza administracyjna krajowa; przysięgę na sumienne wypełnianie obowiązków składać oni mają przed Władzą administracyjną powiatową.

Do ustanowienia ilości rewizorów i ich płac, potrzebne jest pozwolenie Ministra spraw wewnętrznych.

Rewizorów nie czyniących zadość wymaganiom służbowym, usuwać ma ze służby Władza administracyjna krajowa.

W obrębie obszaru pogranicznego paszporty bydlęce dla rogacizny wydawać mają rewizorowie.

Te paszporty bydlęce (zeszyty sznurowe) różnić się powinny od paszportów bydlęcych, wydawanych po za obrębem obszaru pogranicznego, odmienną barwą papieru.

Urządzenie i utrzymywanie regestru, tudzież w ogólności sprawozdanie czynności rewizorów, przepisane będzie osobną instrukcyą.

Właścicieli bydła zobowiązać należy osobnemi obwieszczeniami, aby rewizora bydła uwiadamiali o każdym przybytku i ubytku w ilości rogacizny, jakoteż o wszelkiej zamierzonej trwałej zmianie stanowiska bydła.

Władza administracyjna krajowa postanowi, czy uwiadomienie to przesyłane być ma wprost, czyli też za pośrednictwem przełożonego gminy (obszaru dworskiego).

Znak wypalony powinien mieć kształt ułamka z liczbą rzymską u góry a arabską u dołu.

Liczba rzymska wyraża powiat administracyjny i w tym celu powiaty administracyjne, leżące wzdłuż granicy, oznaczyć należy liczbami bieżącemi.

Liczba arabska zaś wyraża okrąg rewizora, przeto oznaczyć należy liczbami bieżącemi okręgi rewizyjne każdego powiatu administracyjnego.

Znaki wypalać należy na lewym zadzie i na tej części zwierzęcia nie wolno umieszczać żadnych innych cech i znaków, służących do celów prywatnych.

Do §fu 10go.

Stacye kolei żelaznych, na których ładowanie zwierząt przeżuwających może się odbywać, oznaczy Władza krajowa w porozumieniu z inspekcyą naczelną kolei austryackich.

Do §fu 11go.

Ustawa niniejsza nie zmienia sposobu postępowania, któremu, stosownie do przepisów sanitarnych morskich, podlegają w kwarantannach morskich

płody surowe zwierzęce, jakoteż zwierzęta, dla zapobieżenia przywleczeniu pomoru wschodniego (dżumy) i żółtej gorączki.

Do §fu 13go *a)*.

Czas, w ciągu którego zwierzęta nowo kupione mają być trzymane na osobności i obserwowane celem przekonania się o stanie ich zdrowia, wynosić ma w ogólności 10 dni; atoli Władza administracyjna krajowa przedłużyć może ten okres, gdyby okoliczności tego wymagały.

Do §fu 16go.

Objaśnienie, jakie objawy wzniecają podejrzenie księgosuszu, podaje przepis wykonawczy do powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych w Dodatku III.

Czuwać trzeba pilnie, aby zachowywano przepisy podane pod *c*), *d*), *e*).

Wzbronienie pędzenia na pastwisko, pociąga zawsze za sobą także zakaz pojenia bydła w miejscach wspólnie używanych.

Do §fu 17go.

We względzie wydelegowania weterynarza postępować należy podług §. 2, ustępu 2 powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych.

Komisya pomorowa na okrętach morskich składać się ma z urzędnika służby zdrowia morskiej, z weterynarza i z przełożonego gminy.

Przedstawianie wyniku czynności urzędowej, dokonanej przez komisyą pomorową, przepisane jest osobną instrukcyą (Przepis wykonawczy do §fu 18go powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych).

Do §fu 20go.

Do lit. *a*). Spisywanie bydła i badanie jego zdrowia odbywać się powinno z jak największą ostrożnością i ścisłością. Jeżeli w miejscu, w którem urzęduje komisya pomorowa, mieszka weterynarz lub lekarz, jemu poruczyć można spisanie bydła w tych zagrodach, które uważane były dotąd za wolne od zarazy, podczas gdy weterynarz, będący członkiem komisyi pomorowej, wziąć powinien na siebie badanie zwierząt w stajniach wskazanych jako zapowietrzone.

Ale jeżeli tylko tym ostatnim weterynarzem można rozporządzać i tenże, zanim przystąpił do spisania bydła miejscowego, stykał się z choremi zwierzętami, powinien odwietrzyć się wprzód starannie i jeżeli może, zmienić

odzież. Następnie udać się ma najprzód do tych zagród, które dotąd uznawano za niezapowietrzone i spisać dokładnie ilość rogacizny, owiec i kóz, tamże będących. W tym celu weterynarz może albo udać się do stajen i tam obserwować zwierzęta, jednakże nie dotykając się ich, albo kazać je w tym celu wyprowadzać na dziedziniec.

Jeżeli wtedy ta lub owa sztuka rogacizny okaże się podejrzaną o księgosusz, nie trzeba tym czasem wdawać się w ścisłe jej badanie, lecz najpierw zanotować tylko dom i dopiero po spisaniu reszty bydła zająć się należy ścisłem zbadaniem zwierząt, znajdujących się w domach zanotowanych.

Następnie spisuje się bydło w stajniach wskazanych jako zapowietrzone.

Spisywaniu bydła towarzyszyć powinien zawsze członek reprezentacyi gminnej, który również zachowywać ma powyższe ostrożności.

Też same ostrożności zachowywać mają także osoby urzędowe, uczestniczące w czynnościach komisyi, gdy wchodzą do zagród niezapowietrzonych.

Do lit. *c*). Komisya pomorowa stwierdzić ma naturę choroby i stosownie do stanu rzecy zarządzić dalsze kroki na zasadzie przepisów ustawy.

Do lit *d*). Zwierzęta padłe należy zostawić tam, gdzie zdechły i starannie je osłonić, dopóki komisya pomorowa o nich nie postanowi.

Środków przytoczonych pod *b*), *c*), *d*), *e*) przestrzegać należy dopóty, dopóki albo podejrzenie księgosuszu całkiem nie zniknie albo natura panującej zarazy nie zostanie stwierdzona, w którym to ostatnim przypadku zarządzić należy środki przeciw tej chorobie przepisane.

Atoli uchylenie środków przytoczonych pod *c*) nie zmienia w niczem obowiązku donoszenia, przepisanego powszechną ustawą o zarazach zwierzęcych, tudzież §§. 12 i 14 ustawy o księgosuszu.

Władza powiatowa donosić powinna Władzy administracyjnej krajowej nawet o przypadkach samego podejrzenia.

Do §fu 21go.

Do lit. *a*). Przed wybiciem bydła chorego na księgosusz i tego, które się stykało ze zwierzętami zarazą tą dotkniętemi (tak zwanego podejrzanego), zarządzić należy ocenienie jego wartości podług §. 35 ustawy niniejszej a względnie podług §. 38 powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych.

Do lit. *b*). Padlinę z bydła na księgosusz zdechłego lub z powodu tejże zarazy wybitego, przerabiać wolno, celem uchylenia jej szkodliwości, sposobem termicznym lub chemicznym tylko wtedy, gdy w samemże miejscu zapowietrzonem lub w jego najbliższej okolicy znajduje się zakład fabryczny

do celu takiego urządzony i pod umiejętnym dozorem zostający, gdy padlina może tam być wozami całkiem zamkniętemi przewożona i natychmiast przerabiana.

Jeżeli tych warunków nie dostaje, należy ścierwo spalić lub zakopać.

Osoby użyte do ładowania, przewożenia i przerabiania padliny, oczyszczać się powinny starannie a odzież swoję poddawać odwietrzeniu [lit. *h*) i *k*)].

Do zakopywania padliny wybierać należy miejsca z rzadka lub wcale nie zabudowane, położone jak najdalej od dróg i zagród i do których bydło w zwykłych okolicznościach nie dostaje się. Doły do zagrzebywania kopać należy tak głęboko, aby warstwa ziemi, przykrywająca padlinę, miała najmniej 2 metry grubości.

Jeżeli niebezpieczeństwo rozszerzenia zarazy do innych zagród nie pozwala prowadzić żywych zwierząt, za chore na zarazę uznanych do grzebowiska, zabić je należy w ich własnej zagrodzie i przewieść do grzebowiska, równie jak zwłoki bydląt, które padły na księgosusz a to wozami, sanicami (włocami), saniami itp. w taki sposób, aby ich części nie dotykały ziemi.

Podczas transportu bydła dotkniętego księgosuszem albo padliny, przestrzegać należy, ażeby bydło i osoby nie powołane, nie znajdowały się na drodze.

Wszelkie części, które podczas transportu odejdą z tych zwierząt lub z padliny, zebrać należy razem z górną warstwą ziemi zanieczyszczonej i wrzucić do dołu na ścierwo.

Do ładowania i przewożenia padliny na ścierwisko do zakopywania itd. posługiwać się należy, o ile to być może, osobami z zagrody zapowietrzonej, w każdym zaś razie ludźmi z miejsca zapowietrzonego, nie posiadającymi bydła.

Do wywożenia ścierwa nie należy nigdy używać rogacizny, lecz koni lub innych zwierząt pociągowych albo ludzi, o ile to jest możebne, z zagrody zapowietrzonej.

Padlinę wrzucić należy do dołu, nie odejmując jakiejkolwiek części składowej, ze skórą popsutą przez kilkakrotne nacięcia na krzyż i przykryć warstwą wapna niegaszonego, lub, jeśli go niema, posypać popiołem albo polać mazią lub gnojówką. Następnie, wrzuciwszy do dołu wszelkie odpadki, krew, zanieczyszczoną ziemię itp., zasypać go należy ziemią przy wykopywaniu wydobytą, ubić mocno powierzchnię, założyć ją tarniną lub większemi kamieniami, albo zasadzić roślinami rosnącemi szybko i puszczającemi głęboko korzenie, otoczyć rowami lub płotami z tarcic lub żerdzi,

oznaczyć jako ścierwisko tablicą i wyznaczyć osobnego dozorcę do pilnowania. póki zaraza nie będzie uznana za wytępioną.

Do lit. *c*). Bydło uznane za podejrzane o zarażenie się, ale pozornie jeszcze zdrowe, jeżeli można liczyć na to, że mięso z niego zostanie rozsprzedane w samemże miejscu zapowietrzonem, lub w miejscach, gdzie jest większa konsumcya, może być zabijane sposobem zarobkowym, a to w pierwszym razie za zezwoleniem komisyi pomorowej, w drugim zaś, o ile komisya pomorowa nie ma do tego upoważnienia od Władzy administracyjnej powiatowej, za zezwoleniem tej ostatniej.

Pozwolenie na rzeź takiego bydła podejrzanego nie powinno jednak przeszkadzać szybkiemu usunięciu tegoż.

Komisya pomorowa a względnie Władza administracyjna powiatowa obowiązana jest rozważyć, czy danie na rzeź bydła podejrzanego, ze względu na konsumcyą mięsa w miejscu zapowietrzonem i na możność pozbycia mięsa tamże, może być dozwolone, lub czy przesyłając mięso na sprzedaż do miejsc większej konsumcyi, oczekiwać można, iż ostatecznie prawdopodobny dochód z sprzedaży przyniesie w gotówce znacznie więcej, niż wynoszą koszta zabicia i sprawi nia zwierząt, naładowania i przewozu mięsa aż do miejsca przeznaczenia, tudzież odwietrzenia zabudowań rzeźnickich, jakoteż środków przewozu i opakowania.

Nadto wziąć należy na uwagę także i to, że pomiędzy rogacizną, która ma być dana na rzeź, znajdą się prawdopodobnie jeszcze zwierzęta, które po zabiciu okażą się choremi i które przeto wypadnie usunąć.

Jeżeli się okaże, iż sprzedaż mięsa z takiej rogacizny podejrzanej nie może być z jakiejkolwiek przyczyny dozwolona lub byłaby niekorzystna, zwierzęta takie powybijać należy i uczynić nieszkodliwemi podług lit. *b*) tego paragrafu, nie ściągając skóry i nie odejmując żadnej innej części.

Natomiast, jeżeliby sprzedaż mięsa i skór z rogacizny, która po zabiciu okaże się zdrową, miała być dozwolona, zachować należy przepisy następujące:

1. W miejscach zapowietrzonych, w których znajdują się rzeźnie publiczne, rogacizna podejrzana o zarażenie się, ale okazująca się jeszcze całkiem zdrową, popędzona być może do takiej rzeźni z zachowaniem odpowiednich ostrożności i tamże zabita pod dozorem weterynarza.

2. W miejscach zapowietrzonych, w których niema tego warunku, przedewszystkiem wyszukać należy lokalu, którego możnaby z łatwością doglądać, a w którymby zabijano rogaciznę taką sposobem zarobkowym.

Budynek ten stać powinien w miejscu ustronnem, nie daleko od grzebowiska.

Do zabijania i sprawiania zwierząt, przyjmować należy w miarę potrzeby czeladników rzeźniczych.

Rzeź zarobkowa odbywać się powinna pod dozorem weterynarza, należącego do komisyi pomorowej, który po zabiciu zbadać ma jak najdokładniej wszystkie części wewnętrzne zwierząt zabitych.

3. Wolno sprzedawać w rzeźni i wywozić na sprzedaż do miejsc większej konsumcyi mięso tylko z tych zwierząt, w których po zabiciu nie znajdą się ani najmniejsze oznaki księgosuszu; w przeciwnym razie postąpić należy z zabitemi zwierzętami podług lit. *b*).

Oprócz mięsa i skór odwietrzonych (lit. *d*), nie wolno sprzedawać żadnych części bydła, które po zabiciu okaże się zdrowem, przeto usunąć je należy sposobem nieszkodliwym.

4. Nie wolno ani sprzedawać mięsa w miejscu zapowietrzonem ani go wysłać, dopóki nie będzie całkiem wystudzone.

5. We względzie wysyłania na sprzedaż do miejsc większej konsumcyi mięsa z bydła, które po zabiciu okaże się zdrowem, obowiązują w szczególności następujące przepisy:

a) Pozwolenie na wysłanie mięsa dać należy tylko wtedy, gdy nie można sprzedać mięsa w miejscu zapowietrzonem i gdy zachodzą okoliczności przewidziane poniżej w ustępach *b*), *c*), *d*);

b) przed wysłaniem mięsa postarać się należy najkrótszą drogą o pozwolenie Władzy miejscowej miejsca konsumcyi, do którego się ma wysłać;

c) jeżeli mięso wiezione być ma drogami lądowemi, odległość miejsca rzezi od miejsca konsumcyi wynosić powinna nie więcej nad 30 kilometrów;

d) do miejsc odleglejszych przewozić wolno mięso tylko kolejami żelaznemi lub drogą wodną.

Jeżeli niema stacyi kolei żelaznej w pobliżu miejsca zapowietrzonego, wolno wieźć mięso na wozach do stacyi oddalonej najwięcej o 15 kilometrów;

e) posyłki mięsa, wiezione na wozach, powinny być owinięte i wieźć je wolno tylko zaprzęgami końskiemi, wprost i bez zatrzymywania się, przyczem unikać należy ile możności osad i pastwisk bydlęcych;

f) wagony kolei żelaznych, służące do przewożenia mięsa, jeżeli nie są wyłącznie do tego celu urządzone, powinny być oplombowane; drogą wodną wieźć należy wprost i bez przestanków;

g) posyłki mięsa wieźć należy pod eskortą policyjną aż do miejsca przeznaczenia,

h) komisya pomorowa uwiadomić ma niezwłocznie, jeżeli można drogą telegraficzną, Władzę miejscową miejsca przeznaczenia, o odejściu transportu mięsa z miejsca zapowietrzonego, o ilości zwierząt, z których mięso wysłano, i o prawdopodobnym czasie nadejścia posyłki, a zarazem prosić ją o postaranie się, aby mięso sprzedane zostało jak najkorzystniej i o odesłanie pieniędzy za toż mięso do właściwej Władzy powiatowej.

Władza miejscowa miejsca przeznaczenia dołożyć ma starania, aby użyty wóz i opakowanie odwietrzono;

Załączka I. *i)* komisya pomorowa wydać ma osobie wiozącej posyłkę świadectwo podług wzoru podanego w załączce I, w dwóch egzemplarzach; jeden egzemplarz odda przewódzca przedsiębiorstwu przewozowemu z drugiem zaś zgłosić się ma po przybyciu do miejsca konsumcyi do Władzy miejscowej;

k) władza miejscowa miejsca konsumcyi zarządzić ma co do sposobu sprzedaży nadesłanego mięsa środki, jakie uzna za potrzebne pod względem policyi lekarskiej i weterynarskiej.

Jeżeli danie na rzeź nakazuje się z urzędu, Władza administracyjna powiatowa obowiązana jest postarać się, aby mięso z bydła, które po zabiciu okaże się zdrowem, sprzedane zostało, o ile ustawa i istniejące rozporządzenia na to pozwalają, jak można najkorzystniej. Dążyć należy ile możności do tego aby mięso przeznaczone na sprzedaż w miejscach większej konsumcyi nabywali w samemże miejscu rzezi przedsiębiorcy, którym po udzieleniu im pozwolenia urzędowego i pod warunkiem ścisłego zachowania przepisów powyższych co do wysyłania takiego mięsa, zostawia się dalsze niem rozrządzenie.

Jeżeli skarb państwa płaci wynagrodzenie za zwierzęta tak zwane podejrzane i zabite, pieniądze za mięso sprzedane dostają się skarbowi, w przeciwnym razie właścicielowi zwierząt danych na rzeź.

Jeżeli właściciel chce wysłać do miejsc większej konsumcyi mięso z przeżuwaczów, danych na rzeź stosownie do §. 20, lit. *e)* i §. 27 lit. *i)*, to potrzebne jest do tego pozwolenie Władzy administracyjnej powiatowej, i do posyłek takich wydać należy świadectwo podług wzoru powyższego. Wpływanie na sprzedaż takiego mięsa nie jest rzeczą Władzy administracyjnej.

Do lit. *d)*. Skórę z bydła podejrzanego o zarażenie się wolno ściągać i poddawać odwietrzeniu tylko wtedy, gdy dozwolone zostało danie zwierząt na rzeź dla sprzedania mięsa; w innym razie usunąć je należy w spo-

sób nieszkodliwy razem z padliną zwierząt podejrzanych. Skóry z bydła, które zabito i które po zabiciu okazało się zdrowem, odwietrzają się przez namoczenie ich w ługu wapiennym gryzącym (1 część wapna gryzącego na 60 do 80 części wody), w którym leżeć mają przez 24 godzin. Następnie trzeba je wysuszyć i schować; zaś wywieźć z miejsca wolno je dopiero wtedy, gdy będzie uznane, że zaraza się skończyła.

Jeżeli w miejscu zapowietrzonem mieszka garbarz, wolno oddawać mu skóry celem namoczenia ich natychmiast w dębiance. Weterynarz czuwać ma nad wykonaniem tego przepisu.

Skóry, pochodzące z miejsca zapowietrzonego, odwietrzone przez namoczenie ich w ługu wapiennym, wywożone być mogą do garbarni w celu natychmiastowego przerobienia tylko wozami i końmi pod eskortą policyjną. Wozy do ich przewożenia powinny być całkiem zamknięte, albo też skóry owinięte być powinny całkiem osłoną nasyconą ługiem wapiennym lub rozczynem kwasu karbolowego.

Przewódzca policyjny oddać ma transport w garbarni wskazanej. Właściciel lub kierownik garbarni potwierdzić ma w liście przewodnym, że skóry jak należy odebrał i zarządzić niezwłoczne ich obrobienie.

O nadejściu takiego transportu uwiadomić należy wcześnie Władzę miejscową miejsca przeznaczenia, iżby dopilnowała rychłego przerobienia.

We względzie odstępowania takich transportów przedsiębiorcom w samemże miejscu zapowietrzonem i komu pieniądze za skóry dostać się mają, obowiązują te same przepisy, które tyczą się mięsa.

Do lit. *e*). (Ustęp 2.) Wielkie stada owiec, podejrzane o zarażenie się, podzielić należy na kilka mniejszych stadek (oddziałów), każde z nich umieścić oddzielnie i dać każdemu osobnego dozorcę. Jeżeli zaraza pojawi się w jednym z oddziałów, choćby tylko u jednej sztuki, powybijać należy wszystkie zwierzęta tego oddziału.

Dalsze postępowanie ze zwierzętami powybijanemi zależy, tak jak u bydła rogatego, od tego, co weterynarz znajdzie przed zabiciem tychże i po zabiciu.

Szczególną baczność mieć należy na tępienie szczurów w zagrodzie zapowietrzonej i w jej okolicy.

Do lit. *f*). Napis: „Księgosusz“ wywiesić należy na tablicy do domu przytwierdzonej.

Stróżów, wyznaczonych do odosobnienia zagrody zapowietrzonej, oświecić należy dokładnie, jakie na nich ciężą obowiązki.

Do lit. *h*). W każdem miejscu zapowietrzonem wyszukać należy przynajmniej jeden budynek, któryby dał się użyć na lokal do odwietrzania i wyłącznie do tego celu służył, tudzież wyznaczyć osobnego dozorcę, którego

wyuczyć trzeba sposobów odwietrzania. Tamże zachowywać należy środki do odwietrzania.

Odwietrzanie ludzi polega na myciu twarzy, rąk wodą mydlaną, oczyszczeniu obuwia, a w razie potrzeby, na nakadzeniu zwierzchniej odzieży parą chlorową albo parą kwasu siarkowego.

Do lit. *i*). Oczyszczanie i odwietrzanie odbywać się ma w ogólności podług przepisów rozporządzenia wykonawczego do paragrafu 20, ustęp 7 powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych. Nadto zachowywać należy przepisy następujące:

Odwietrzeniu podlegają:

1. Stajnie zapowietrzone i całe ich urządzenie wewnętrzne. Odwietrzenie stajni zarządzić należy o ile można niezwłocznie po wyprowadzeniu bydła. Gdyby to było niemożebne, polać należy tymczasem gnój znajdujący się w stajni płynem odwietrzającym (mlekiem wapiennem, roztworem chlorku wapna, witryolu żelaznego albo kwasu karbolowego). W stajni zostawić należy wszelkie sprzęty i wszystko, czego do obsługi zwierząt używano, lub rzeczy te napowrót do niej odnieść, pozamykać wszelkie otwory i stajnią mocno chlorem wykadzić a następnie zamknąć i urzędownie opieczętować drzwi, których otwierać nie wolno, póki się nie odbędzie właściwe odwietrzanie.

Czyszczenie i odwietrzanie stajni zacząć się ma od wyrzucenia z niej gnoju, pozostałej paszy i podściółki. Wszystko to spalić należy lub zakopać głęboko w odpowiedniem miejscu, do którego przez następne trzy miesiące bydłu zbliżać się nie wolno.

Podobnie jak stajnie odwietrzyć należy także przechody do nich prowadzące.

W podobny sposób oczyścić i odwietrzyć należy także lokale, w których zabijano rogaciznę podejrzaną i to tem dokładniej, jeżeli pomiędzy zwierzętami danemi na rzeź, stwierdzony został księgosusz

2. Gnój na gnojowiskach. Jeżeli go nie jest wiele, odwietrzyć go należy tak jak gnój stajenny.

Jeżeli jest w większej ilości, w takim razie tę część, którą wyrzucono na gnojowisko w przeciągu trzech tygodni przed stwierdzeniem zarazy, zakopać należy lub spalić.

Toż samo uczynić należy z gnojem, który po wybuchu księgosuszu pomieszany został z gnojówką.

Resztę gnoju można odwietrzyć, a następnie należy ile możności najrychlej wywieźć końmi i zaorać. Jeżeli tego uczynić nie można, trzymać należy wywieziony gnój w kupach na polu dopóty, dopóki nie da się to wykonać.

Zanim się to stanie i jeszcze przez cztery tygodnie potem nie wolno puszczać bydła na takie pole.

Jeżeli gnoju wyrzuconego na gnojowisko w przeciągu ostatnich trzech tygodni przed wybuchem zarazy, nie można odróżnić od reszty gnoju, który się tam znajduje, zakopać należy wszystek.

Gnój wywozić należy w taki sam sposób, jak padlinę, (lit. *b* tego paragrafu). Miejsca, w których go zakopano, zabezpieczyć należy tak, jak ścierwiska i tak samo ich pilnować.

Gnojówkę, zbierającą się w gnojnicach odwietrzyć należy za pomocą wapna lub chlorku wapna albo kwasu siarkowego i spuścić do dołów dostatecznie głębokich.

Dno i ściany dołów na gnój i gnojówkę odwietrzyć należy w podobny sposób, jak podłogę stajni zapowietrzonych.

3. Pasza sucha i podściółka, która leżała w takiem miejscu, iż mogła zachwycić zarodki zarazy. Jeżeli materyałów takich jest nie wiele, spalić je należy albo zakopać jak gnój. Z większych zapasów oddzielić należy od innych części te warstwy, które podejrzywać można, iż przyjęły w siebie zarodki zarazy, i spalić albo zakopać. Resztę dawać można bydłu dopiero po dłuższem przewietrzeniu.

4. Sprzęty i przedmioty używane do obsługi, do zabijania i rzezi rogacizny chorej i o zarażenie podejrzanej, jakoteż sprzęty przewozowe, któremi wywożono zwierzęta padłe lub dobite, ich mięso i skóry, tudzież nawóz, podściółkę, paszę suchą itd.

Przedmioty te wymyć należy starannie ukropem lub ługiem, a następnie posmarować płynem odwietrzającym i trzymać przez dłuższy czas na powietrzu. Sprzęty drewniane, nader zużyte lub w ogóle bez wartości należy spalić, żelazne zaś wypalić.

5. Zwierzęta użyte do wywożenia padliny, nawozu i innych istót zaraźliwych.

Po użyciu należy je starannie wymyć i wyczesać, najstaranniej zaś oczyścić im trzeba kopyta.

6. Pastwiska, na które chodziły zwierzęta dotknięte księgosuszem. Oczyścić je należy starannie z odchodów, z któremi postąpić trzeba tak, jak z gnojem ze stajen zapowietrzonych, bydło zaś wolno na nie wpuszczać dopiero wtedy, gdy będzie ogłoszone, że zaraza ustała i po otrzymaniu pozwolenia od Władzy administracyjnej powiatowej.

Roboty, mające na celu odwietrzanie, rozpocząć należy jak tylko można i wykonywać je trzeba jak najprędzej, używać zaś do nich wolno tylko osób z zagrody, którą się odwietrza, albo z innych zagród zapowietrzonych, lub

też ludzi, nie posiadających wcale bydła. Dopóki te roboty trwają, nie wolno im stykać się z innymi mieszkańcami osady.

Do lit. *k*). Odzienie osób wzmiankowanych, do których w każdym razie zaliczają się rzeźnicy, którzy zabijali rogaciznę podejrzaną, jeżeli można je prać, moczyć należy w ługu gorącym przez 12—24 godzin, potem wyprać, mydląc obficie i wysuszyć na powietrzu; jeżeli zaś nie można go prać, wystawić je należy na działanie suchego gorąca albo pary chloru lub kwasu siarkawego przez 24 godzin a potem odpowiednio wywietrzyć.

Obuwie i rzeczy skórzane trzeba starannie oczyścić, wymyć, potem tłuszczem napuścić i dobrze wywietrzyć.

Do §fu 22go.

Gdy księgosusz pojawi się na okrętach morskich. Władza morska sanitarna I instancyi uwiadomić ma natychmiast Władzę administracyjną powiatową i sąsiednie Władze morskie sanitarne, tudzież donieść o tem Władzy morskiej.

Władza morska uwiadomić ma o tem inne, podlegające jej urzędy morskie sanitarne, tudzież Władze administracyjne krajowe w Tryeście i Zadarze.

Władza administracyjna krajowa ogłaszać ma co tydzień w gazecie krajowej, jaki jest stan księgosuszu w jej okręgu administracyjnym i nadto donosić o tem wszystkim Władzom administracyjnym powiatowym jej podlegającym.

Do §fu 23go.

Gdy księgosusz stwierdzony będzie choćby tylko w jednej zagrodzie pewnej osady, osadę tę, z zastrzeżeniem przepisów podanych w paragrafach 25 i 26, uznać należy za zapowietrzoną i zastosować do niej oprócz środków przytoczonych w paragrafach 16, 20 i 21, także środki podane w paragrafie 23.

W miejscach, gdzie się do osady zapowietrzonej wchodzi i z niej wychodzi, umieścić należy tablice z napisem „Księgosusz“.

Do doglądania i wykonania zarządzonych środków, mających na celu zamknięcie osady, użyć należy dozorców pewnych, wybierając ich z pomiędzy mieszkańców osady, nie posiadających bydła, lub w razie potrzeby, z wojska.

Strażników oświecić należy dokładnie, jakie są ich obowiązki i kontrolować w sprawowaniu służby.

Do lit. *f*). Bydło, przyprowadzone do miejsca zapowietrzonego na zasób żywności, zabić należy jak najrychlej, czego Władza miejscowa dopilnować powinna.

Do lit. *g*). Gdyby w miejscu zapowietrzonem była stacya kolei żelaznej, mieszkańcom miejsca tego wzbronić należy wstępu na stacyą, wyjąwszy przypadki nieodzownej konieczności; a dopóki trwa zaraza, ładowanie wyładowywanie przeżuwa :ów, z wyjątkiem przypadku przewidzianego pod lit. *f*), jest bezwzględnie zakazane.

Podobnie postępować należy z bydłem przewożonem na okrętach.

Do lit. *h*). Przepisane odwietrzanie siana i słomy, użytej do opakowania wyrobów przemysłowych, polega na przewietrzeniu a następnie skropieniu tych materyałów rozczynem karbolowym. Władza zaś miejscowa ma tego dojrzeć.

Władzę miejscową miejsca przeznaczenia uwiadomić należy o odejściu posyłki, aby dopilnowała spalenia materyałów, służących do opakowania.

Do lit. *k*). Gdy się ma zaprowadzić zamknięcie granicy pól (łanów.) zastosować należy przepisy, podane w rozporządzeniu wykonawczem do paragrafu 20go, ustęp *f*) powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych.

Gdy księgosusz wybuchnie na okręcie morskim, wywiesić na nim należy chorągiew kwarantannową.

Do §fu 24go.

Dopóki w pewnem miejscu trwa księgosusz, weterynarz urzędowy udawać się tam powinien co ośm dni, jeżeli stosunki nie wymagają, aby pozostał w miejscu zapowietrzonem, lub aby częściej je zwiedzał.

Nadto w ciągu tego okresu zająć się niekiedy powinien obejrzeniem bydła.

Do §fu 25go.

W większych miastach lub miasteczkach wtedy tylko ograniczyć wolno środki, mające na celu zamknięcie i zabezpieczenie, do zagród, a względnie stajen zapowietrzonych, gdy mieszkańcy nie trudnią się właściwą hodowlą bydła i rogaciznę trzymają głównie jako bydło użytkowe. W przypadkach jednak takich postarać się należy, aby dla jak najrychlejszego wytępienia zarazy powybijano spiesznie wszystko bydło w stajniach zapowietrzonych, aby lokale zapowietrzone jak najściślej zamknięto i natychmiast odwietrzono.

Do §fu 27go.

Miejscowości znajdujące się w okręgu zapowietrzonym, wcielić należy do niego z całym ich obszarem.

Ustanowienie okręgu zapowietrzonego i jego rozciągłość należy ogłosić i o tem zawiadomić Władzę krajową.

Do lit. *a*). Gdy się przepisuje szczególny znak do wypalania na przeżuwaczach, trzymanych w okręgu zapowietrzonym, podać należy do wiadomości tak znak w tym celu obrany, jakoteż i drugi, który wypalony być ma na zwierzętach po zniesieniu okręgu zapowietrzonego.

Do lit. *f*). W innych miejscach okręgu zapowietrzonego, nie tych, które w ustępie *f*) są wzmiankowane, targi na bydło są bezwarunkowo zakazane.

Władza miejscowa targu dopilnować ma, aby zwierzęta przeżuwające na targ przyprowadzone, pędzono wprost do rzeźni i aby je tam rzeczywiście zabito.

Do lit. *h*). Jeżeli bydło rzeźne, pasza sucha i słoma, na wyprowadzenie których z okręgu zapowietrzonego do innego okręgu administracyjnego Władza pozwoliła, przechodzić mają przez kraj pomiędzy niemi leżący, a w którym ustawa niniejsza obowiązuje, postarać się należy o pozwolenie także i Władzy administracyjnej tego ostatniego kraju.

Do §fu 31go.

Do ustępu 3go. Dla uzyskania pozwolenia na wprowadzenie bydła użytkowego z okolic niezapowietrzonych kraju zapowietrzonego do innego kraju, postarać się należy także o pozwolenie tych Władz krajowych, przez których okrąg bydło stosownie do okoliczności ma być prowadzone. Bydło takie posyłać wolno tylką koleją żelazną lub drogą wodną. O przybyciu takiego bydła do miejsca, w którem ma stanąć, uwiadomić należy wcześnie Władzę administracyjną powiatową tego miejsca, iżby zarządziła przepisane ostrożności.

Do §fu 32go.

Gdy w zagrodzie zapowietrzonej pewnego miejsca zapowietrzonego wszystkie zwierzęta przeżuwające padną lub zostaną powybijane i środki odwietrzające będą w zupełności wykonane, można uchylić zamknięcie takiej zagrody (§. 21).

Orzeczenie, iż księgosusz ustał w zagrodzie odosobnionej (§. 26), lub w pewnej miejscowości, poprzedzić mają za każdym razem ostateczne oględziny rogacizny, owiec i kóz. Jeżeli wtedy wszystkie te zwierzęta okażą się niepodejrzanemi i jeżeli będą zachodziły okoliczności przewidziane w §. 32, Władza administracyjna powiatowa orzec ma, iż zaraza ustała, uchylić według okoliczności całkiem albo częściowo środki, który miały na celu zamknięcie okręgu pomorowego, ogłosić, iż zaraza ustała i donieść o tem Władzy krajowej.

Do §fu 33go.

Gdy nakazane będzie powybijanie przeżuwaczy, znajdujących się na targu bydła rzeźnego lub w rzeźni publicznej, nakaz ten spełnić należy w odpowiednim lokalu pod okiem weterynarza i w czasie jak najkrótszym.

Jeżeli między bydłem przewożonem na okręcie morskim znajdzie się sztuka podejrzana o księgosusz, Władza morska sanitarna powinna okręt odosobnić, zarządzić urzędowe sprawdzenie i. jeżeli istnieje szpital morski, odesłać tam okręt, aby z nim postąpiono według przepisu.

Jeżeli zajdzie konieczność wysadzenia zwierząt w innem miejscu na ląd, uwiadomić o tem należy Władzę administracyjną powiatową ze względu na potrzebną czynność urzędową.

Do §fu 35go.

Co się tyczy oszacowania i stwierdzenia wyników oszacowania, trzymać się należy §. 38 powszechnej ustawy o zarazach bydlęcych i odnośnego przepisu wykonawczego.

Wykazy szacunkowe sporządzać należy podług załączek II i III. Załączka IIga i III.

Do §fu 39go.

Gdyby zachodził przypadek przekroczenia zakazu wprowadzania przez granicę państwa lub kraju albo ominięcia wyznaczonych stacyj wchodowych, albo którykolwiek inny, w paragrafie 39 przewidziany, w którym nie można orzec stanowczo, iż stan zwierząt nie wznieca najmniejszej obawy, Władza administracyjna zastosować ma przepis wykonawczy do §fu 46 powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych.

Podług tego przepisu wykonawczego postąpić także należy z surowemi wytworami zwierzęcemi suchemi. Świeże wytwory zwierzęce surowe, pochodzące z miejsc lub okręgów zapowietrzonych, należy zniszczyć.

Zresztą zarządzić należy co potrzeba, stósownie do jakości przypadku w myśl przepisów zasadniczych, podanych w ostatnim ustępie §. 46 przerzeczonej ustawy.

Do §fu 40go.

Ustęp 1. We względzie wpuszczania zwierząt i wytworów zwierzęcych surowych, tudzież postępowania z niemi, zakłady kwarantannowe trzymać się mają przepisów, które dla nich istnieją, o ile przepisów tych nie zmienia teraźniejsza ustawa o księgosuszu i niniejszy przepis wykonawczy.

Rogaciznę wypuścić wolno z zakładów kwarantannowych tylko w celu postąpienia z nią według ustawy, a przeto bydło rzeźne wysyłać wolno tylko do wyznaczonych miejsc większej konsumcyi, inną zaś rogaciznę tylko do miejsc leżących w Galicyi lub na Bukowinie.

Do ustępu 3 i 4. Wyjąwszy przypadki wzmiankowane w ustępie 4. zamknięcie zakładów kwarantannowych zarządzać ma Władza administracyjna krajowa. O każdem zamknięciu zakładu kwarantannowego ogłosić należy w gazecie urzędowej, tudzież plakatami, przybitemi na odpowiedniej komorze i odpowiednim zakładzie kwarantannowym, i donieść o tem ministerstwu spraw wewnętrznych.

Gdyby księgosusz wybuchł w zakładzie kwarantannowym, dyrekcya zakładu zarządzić ma niezwłocznie jego zamknięcie i za pośrednictwem Władzy powiatowej donieść o tem Władzy administracyjnej krajowej.

Do ustępu 6. Zwierzęta chore trzeba powybijać, z padliną ich postąpić należy podług §. 21, lit. *b*).

Zwierzęta wydające się zdrowemi zabić należy sposobem rzemieślniczym w odpowiednim lokalu zakładu kwarantannowego, z mięsem zaś i ze skórami postąpić według 3 części ustępu 6.

Do ustępu 7. Paszporty kwarantannowe dla przeżuwaczów wydawać należy w sposób dotychczasowy.

Pod względem wypalania cechy postępować należy jak dotychczas.

Do ustępu 8. Bydło rzeźne, wypuszczone z zakładów kwarantannowych, nie leżących tuż przy kolei żelaznej, pędzić należy aż do najbliższej stacyi kolei żelaznej, gdzie ma być wsadzone do wagonu, drogami szczegółowo wskazanemi, pod dozorem, nie dopuszczając, aby się mięszało z krajowem.

W miejscach, którym wolno nabywać bydło kwarantannowe na zabicie, zapobiedz należy za pomocą odpowiednich środków, aby popędzenie dalej, zabronione przy końcu części pierwszej ustępu 8go było niemożebne.

Miejsca konsumcyi, do których bydło rzeźne wprowadzane być może, oznajmione będą zakładom kwarantannowym.

Do ustępu 9. Bydło przeznaczone do Galicyi lub na Bukowinę do celów gospodarczych, przewozić należy na miejsce przeznaczenia ile możności kolejami żelaznemi lub drogą wodną.

O ile to jest niemożebne, transporty takie prowadzić należy w sposób wzmiankowany w ustępie 8.

Bydła takiego nie wolno wprowadzać pomiędzy krajowe przed upływem dni 10 od jego przybycia na miejsce przeznaczenia (§. 13 ustawy o księgosuszu.

Do ustępu 10, część 1. Właściciele bydła obowiązani są złożyć paszporty kwarantannowe, gdy chcą uzyskać inny paszport bydlęcy krajowy dla swego bydła.

W nowym paszporcie zapisać należy z odwołaniem się do paszportu kwarantannowego dzień wyjścia bydła z zakładu kwarantannowego.

Jeżeli wydać przyjdzie nowy paszport bydlęcy tylko dla części bydła wymienionego w paszporcie kwarantannowym, ubytek zanotować należy w paszporcie kontumacyjnym, który ma być zwrócony właścicielowi bydła.

Jeżeli wydane zostały nowe paszporty bydlęce już dla wszystkich sztuk bydła, wymienionych w paszporcie kontumacyjnym, odebrać należy ten paszport kontumacyjny i dołączyć do zeszytu sznurowego paszportów bydlęcych.

Nowych paszportów bydlęcych do wprowadzania takiego bydła z kraju lub poprowadzenia go na targi krajowe nie wolno wydawać przed upływem 60 dni po wypuszczeniu z zakładu kwarantannowego.

Do ustępu 11. Owce i kozy należy karmić w ciągu 12-godzinnej obserwacyi.

Do ustępu 12. Skóry, kości, rogi, końce rogów i racice, jeżeli przedmioty te są całkiem suche, tudzież jelita bydlęce grube i cienkie nasolone i suche, łój nie topiony w beczkach, nakoniec sierć krowia, szczecina świńska, wełna owcza i włosy kozie zapakowane w worach lub wańtuchach, wprowadzane być mogą bez pośrednictwa zakładów kwarantannowych, dopóki ministerstwo spraw wewnętrznych nie wyda rozporządzenia przepisującego, aby do krajów, w których ustawa ta obowiązuje, wpuszczane były pod warunkiem odwietrzania.

Łój nietopiony w żołądkach wpuszczać wolno tylko za pośrednictwem zakładów kwarantannowych, gdzie opakowanie (żołądek) odwietrzyć należy za pomocą obmycia 10-procentowym rozczynem chlorku wapna lub 6-proc. rozczynem karbolowym.

Przedmioty przerzeczone, gdyby pod względem jakości swojej lub pod względem opakowania nie odpowiadały przepisom ustawy niniejszej, zwrócić należy od granicy.

Nastąpić to ma zwłaszcza wtedy, gdyby z suchemi częściami zwierzęcemi pomięszane były świeże.

Przywóz i przewóz części zwierzęcych świeżych jest bezwzględnie zakazany.

Taaffe r. w. **Stremayr** r. w. **Korb** r. w. **Falkenhayn** r. w.

Załącznik I.

Kraj

Powiat

Gmina

Potwierdzenie

tyczące się mięsa przeznaczonego do a pochodzącego z przeżuwaczów zabitych w miejscowości księgosuszem dotkniętej z w okręgu zapowietrzonym

Ilość zabitych zwierząt			Posyła się			Ze strony policyi towarzyszy posyłce do miejsca przeznaczenia	Potwierdzenie jako zwierzęta zabite okazały się zdrowemi
rogacizny	owiec	kóz	końmi	koleją żelazną	drogą wodną		

Komisya pomorowa w . . . .

dnia 188

Komisarz administracyjny. Weterynarz

Załącznik II.

Powiat

Gmina

W y k a z   w a r t o ś c i

zwierząt powybijanych z polecenia komisyi pomorowej w celu stwierdzenia i wytępienia księgosuszu, mający posłużyć do wynagrodzenia właścicieli bydła z kasy rządowej.

Liczba porządkowa	Nazwisko właściciela bydła	Miejsce	Nr. domu	Wymienienie zwierząt	Powybijano w celu			Kwota szacunkowa		Z tego strąca się dochód z sprzedaży mięsa i skór §. 35 u. o k.		Uwaga
					stwierdzenia podług §. 18	usunięcia						
						jako chore na zarazę podług §. 21, lit. a)	jako podejrzane o zarazę podług §. 21, lit. a)					
					ustawy o księgosuszu			złr.	ct.	złr.	ct.	

Załączka III.

Powiat

Gmina

Wykaz wartości

przedmiotów, z polecenia komisyi pomorowej w celu wykonania odwietrzenia zniszczonych, za które skarb państwa płaci wynagrodzenie. (§. 35 u. o k.)

Liczba bieżąca	Nazwisko właściciela	Miejsce	Nr. domu	Opis przedmiotu zniszczonego	Wartość szacunkowa		Uwaga
					zł.	ct.	

Nr. 31.

Ogłoszenie

c. k. Namiestnictwa z dnia 19 Lipca 1880 l. 36663, dotyczące instrukcyi dla oglądaczy zwierząt odżuwających przeznaczonych do ładowania i wyładowywania na stacyach kolejowych.

Instrukcya

dla oglądaczy zwierząt odżuwających przeznaczonych do ładowania i wyładowywania na stacyach kolejowych według postanowień ustawy z dnia 29 Lutego 1880 i rozporządzenia Ministerstwa z 12 Kwietnia 1880 (Dzien. ust. P. 35 i 36.)

§. 1.

Oglądacze zwierząt odżuwających, których c. k. Namiestnictwo mianuje dla każdej stacyi kolejowej przeznaczonej do ładowania i wyładowywania bydła, podlegają organom władz powiatowych i krajowych i mają zastosowywać się do niniejszej instrukcyi.

§. 2.

Oglądacz ma prawo i obowiązek wykonywać oględziny odżuwaczy tylko na przeznaczonej mu stacyi kolejowej.

§. 3.

Oglądane mają być odżuwacze: t. j. bydło, owce i kozy, mające być ładowane lub wyładowywane. Zwierzęta pojedyńcze opatrzone przepisanym paszportem nie muszą być oglądane i ich przyjęcie do transportu jakoteż wyładowanie (wydawanie) może nastąpić na każdej stacyi.

§. 4.

Oglądacz winien przedewszystkiem przekonać się czy paszporty bydlęce są w porządku t. j.:

czy je wystawił w odpowiednich wzorach przełożony gminy (obszaru dworskiego) lub rewizor bydła, jeżeli bydło pochodzi z okręgu pogranicznego;

czy takowe mają jeszcze 10-dniową ważność a względnie, czy ważność tychże na dalsze 10 dni została przedłużona przez organa do tego upoważnione;

czy na paszportach podczas pędu zwierząt od 5 do 5 dni potwierdził weterynarz dobry stan zdrowia tychże;

czy ilość sztuk bydła do ładowania lub wyładowania przeznaczona odpowiada ilości w paszporcie wymienionej, a czy w razie odsprzedaży lub zmiany w liczbie, powód tejże jakoteż miejsce, w którem się to stało, są podane w paszporcie przez upoważnioną do tego osobę i czy zwierzęta do oglądania przeznaczone posiadają osobne znaki (Merkmale) w paszporcie wymienione, w ogóle czy zwierzęta oglądane w rzeczywistości są te same, dla których paszport wystawiono i czy między temi nie znajduje się przemycane bydło.

§. 5.

Oprócz odżuwaczy mogą być także wprowadzane zwierzęta domowe, (tj. nierogacizna, konie, osły i muły) z Rossyi lub z Królestwa polskiego do Galicyi tylko na podstawie urzędowych paszportów przez naprzód oznaczone miejsca wchodu.

W tych paszportach ma być podana ilość sztuk zwierząt, bliższe ich oznaczenie, tudzież znaki szczególne sztuk, jakoteż potwierdzenie, że zwierzęta były zdrowe, gdy odchodziły i że pochodzą z miejsca, w którem ani też w jego okolicy, w chwili, gdy zwierzęta odchodziły, nie panowała choroba mogąca się udzielić zwierzętom tego rodzaju.

§. 6.

Zwierzęta bez paszportów, albo takie, których paszporta okazują niedokładność lub braki co do ilości sztuk i oznak, nie mogą być przypuszczone do transportu. O tem uwiadamia oglądacz, załączając paszporta, przełożonego gminy, który ma zarządzić ponownie oględziny weterynarskie na koszt właściciela i tylko w tym razie, gdy się takowe okażą zdrowemi i ze względu na pochodzenie nie podejrzanemi, przypuścić je można do dalszego wolnego obrotu, wydając dla nich nowy paszport bydlęcy, w którym należy zapisać to co zaszło. W razie przeciwnym zastosować się należy według §. 12 tej instrukcyi.

§. 7.

Oglądacz bydła ma każdą sztukę stada z osobna co do jej stanu zdrowia zbadać i to na tarle stacyi kolejowej w czasie karmienia bydła.

§. 8.

Tenże ma zarządzić, ażeby bydło przewożone nie stykało się i nie mieszało z innemi zwierzętami tego samego rodzaju w miejscach ładowania i wyładowywania takowego i podczas oględzin.

§. 9.

W razie zachorowania lub padnięcia sztuki bydła, w skutek niewątpliwie zewnętrznego wpływu, ma oglądacz to uwidocznić na odpowiednim paszporcie.

§. 10.

Oglądacz może stada zwierzęce przypuścić do ładowania tylko wtedy, gdy nie zachodzi żadna przeszkoda pod względem paszportów bydlęcych, ani pod względem stanu zdrowia i ma w tym przypadku napisać w paszporcie bydlęcym „nie znaleziono przeszkody“ z dołożeniem liczby protokołu oględzin, daty i podpisu swego.

§. 11.

Podział transportowego stada bydła objętego jednym paszportem na więcej części nastąpić może tylko na podstawie sprawdzonego przez oglądacza stanu zdrowia wszystkich sztuk i dopiero, gdy tenże wszystkie zwierzęta uzna za zdrowe i niepodejrzane, ma przełożony gminy odebrać dawny paszport dla każdej części i wydać nowe paszporty w których odwołać się ma do dawnego paszportu, przyłączając jego liczbę, miejsce wydania i datę.

§. 12.

Jeżeli oglądacz między zwierzętami transportowanego stada spostrzeże chore sztuki, na których sprawdzoną być może niewątpliwie choroba zaraźliwa albo wypowiedziane tylko podejrzenie takowej, wtedy ma zatrzymać paszport i uwiadomić bezzwłocznie odpowiednie c. k. Starostwo telegraficznie celem pozyskania tegoż pośrednictwa. Komisya pomorowa wydelegowana przez władzę polityczną, rozstrzyga czy dalszy przewóz transportu do miejsca przeznaczenia ma być całkiem lub częściowo wstrzymany; jeżeli zostanie uznane, że cały transport lub jego część można puścić w dalszą drogę, ma uwiadomić telegraficznie władzę miejsca przeznaczenia o tem, co zaszło i co z oględzin się okazało, celem zarządzenia odpowiednich środków policyjno-weterynarskich.

§. 13.

O podejrzeniu zarazy lub o sprawdzonym przypadku choroby zaraźliwej ma oglądacz uwiadomić również bezzwłocznie przełożonego gminy (obszaru dworskiego), który zarządzi, aby transport nim komisya pomorowa przybędzie, pozostał pod dozorem na miejscu odosobnionem i za miejscowością położonem.

Aż do przybycia przełożonego gminy (obszaru dworskiego) albo tegoż zastępcy, któremu wręczone być mają zabrane paszporta, ma się oglądacz postarać, by nie nastąpiło zetknięcie lub zmięszanie chorych albo podejrzanych sztuk z innemi stadami transportowanemi, lub z bydłem miejscowem.

§. 14.

Przed wprowadzeniem bydła do wagonów kolejowych ma się oglądacz przekonać, czy takowe są oczyszczone według postanowień ustawy z 29go lipca 1879 D. ust. p. l. 108.

§. 15.

Przy badaniu zwierząt odżuwających, mających być wyładowanemi na odpowiedniej stacyi, ma oglądacz zastósować się do tych samych postanowień, i odpędu bydła tylko na ten czas dozwolić, jeżeli znajdzie paszporty w porządku a bydło zdrowe.

Wyładowanie zwierząt jest dozwolone li tylko w miejscu przeznaczenia, z wyjątkiem przypadków koniecznych.

§. 16.

Oglądacz ma prowadzić protokół z odbytej rewizyi wszystkich na stacyi kolejowej ładowanych i wyładowanych odżuwaczy w zeszytach przez c. k. Starostwo mu udzielonych, takowy opatrzyć liczbą bieżącą i wszystkie rubryki protokołu przed podpisaniem paszportu wypełnić.

Protokół oględzin ma oglądacz u siebie zachować; jest on odpowiedzialny za każdą niedokładność w prowadzeniu tegoż i nie wolno mu z udzielonego zeszytu żadną kartkę wyjąć.

Tenże winien takowy każdego czasu na żądanie organów władzy politycznej okazać i po ukończeniu roku przedłożyć c. k. Starostwu.

§. 17.

Oglądacz ma oprócz tego obowiązek dozorować, aby rampy wpędu i wypędu bydła i tarła na stacyach kolejowych czysto były utrzymywane, a

w razie sprawdzenia księgosuszu zarządzić na miejscu natychmiastową desinfekcyą odpowiednich wagonów.

§. 18.

Oglądacz będzie pobierać:

1. Jako taksę za oglądanie:

a) trzód bydła do 10 sztuk 1 zł., za każdą dalszą sztukę po 10 ct. wa.

b) trzód owiec i kóz do 50 sztuk 1 zł., za każdą dalszą sztukę od 50 do 1000 pół centa a nad 1000 ćwierć centa.

2. Jako zwrot kosztów za jednorazową podróż z pomieszkania do dworca, bezwzględzie czy takową przedsięwzięto dla zbadania zwierząt jednego lub więcej właścicieli, jeżeli odległość wynosi do 2 kilometrów 20 centów (we Lwowie i Krakowie taksę fiakra), powyżej 2 kilometrów przynależne milowe.

Kwotę przynależną za badanie zwierząt uskutecznione w przeciągu miesiąca wypłaci oglądaczowi kasa stacyi kolejowej dnia pierwszego każdego miesiąca za kwitem ostemplowanym, w którym tenże ma podać oprócz kwoty, dzień dokonanych oględzin, liczbę bieżącą protokołu i ilość zrewidowanych sztuk zwierząt.

Nr. 32.

Ogłoszenie

c. k. Namiestnictwa z dnia 19go Lipca 1880 l. 36663, dotyczące instrukcyi dla oglądaczy mięsa mającego być transportowanem koleją żelazną.

Instrukcya

dla oglądaczy mięsa mającego być transportowanem koleją żelazną.

§. 1.

Mięso wołowe, cielęce, owcze i kozie, przeznaczone do transportu koleją, może być ładowane i wyładowywane tylko na stacyach przeznaczonych do ładowania i wyładowania odżuwaczy i musi być przed ładowaniem i wyładowaniem oglądane przez znawców, którzy na tych stacyach są mianowani jako oglądacze bydła i którzy przy oglądaniu mięsa mają zastosowywać się do ninniejszej instrukcyi.

§. 2.

Do ładowania może tylko to mięso być przypuszczone:

a) które jest zaopatrzone certyfikatem według załączonego wzoru ./· wystawionym przez przełożonego gminy (obszaru dworskiego) miejscowości zabicia bydła, a potwierdzającym dokonanie oględzin zwierzęcia i mięsa, i którego ilość sztuk zgadza się z ilością podaną w certyfikacie;

b) które pochodzi od zwierząt zabitych w miesiącach czerwcu, lipcu, sierpniu i wrześniu najpóźniej przed 24, w innych zaś miesiącach przed 36 godzinami; i

c) które oglądacz uzna za świeże i do transportu zdatne.

§. 3.

Mięso przywiezione do stacyi kolejowej bez certyfikatu, jednakowoż uznane przez oglądacza jako świeże i do spożycia zdolne, może być przypuszczone do sprzedaży na miejscu.

§. 4.

Mięso, które po upływie czasu podanego w ustępie 2 przybyło do stacyi kolejowej, może być albo użyte na miejscu, albo jeżeli da się utrzymać dłuższy czas w stanie świeżym, przewiezionem do innego miejsca spożycia (Consumort) położonego w pobliżu stacyi nadania. Oglądacz oznaczy na certyfikacie to miejsce.

§. 5.

Mięso zaś, które oglądacz uzna jako niezdolne do spożycia, ma być od dalszego transportu wykluczone bezwględnie, czy jest zaopatrzone certyfikatem przepisanym i czy zostało przywiezione w czasie wyżej podanym lub nie. Na certyfikacie należącym do tego mięsa zamieszcza oglądacz uwagę: „do spożycia niezdolne, ma być zniszczone“ i przesyła takowe bezzwłocznie do przełożonego gminy, który zarządzi odpowiednie środki w celu zniszczenia mięsa.

§. 6.

Oglądacz może tylko to mięso do transportu przypuścić, które jest zupełnie czyste i nie zanieczyszczone mechanicznie; które posiada wszystkie cechy mięsa świeżego i ze zdrowych zwierząt pochodzącego.

Tenże musi przeto baczyć, by mięso przywożono do stacyi kolejowej z dalszych miejscowości na wozach krytych albo tak opakowane, iż zanieczyszczenie kurzem, muchami i t. d. jest niemożebne; ma każdą sztukę oglądnąć i oznaczyć, czy takowa nie pochodzi ze zwierząt padłych albo chorych i czy jest całkiem świeża i do spożycia zdolna.

§. 7.

Z okręgów pomorowych może mięso być przypuszczone do transportu tylko na podstawie certyfikatu wystawionego na przepisanych formularzach przez komisyę pomorową.

Mięso przywiézione z tego okręgu bez odpowiedniego certyfikatu, ma być oddane przełożonemu gminy, który takowy uznaje za przepadłe i o tem donosi c. k. Starostwu.

§. 8.

Przy wyładowywaniu ma oglądacz również mięso badać co do jego zdolności spożywczej według 5 i 6 ustępu tejże instrukcyi.

§. 9.

Oglądacz ma prowadzić protokół z odbytej rewizyi mięsa na stacyi kolejowej ładowanego i wyładowanego w zeszytach przez c. k. Starostwo mu udzielonych, takowy opatrzyć liczbą bieżącą i wszystkie ubryki protokołu przed podpisaniem certyfikatu wypełnić.

Na certyfikacie mięsa ma być liczba bieżąca protokołu uwidocznioną.

Protokół oględzin ma oglądacz u siebie zachować, jest odpowiedzialny za każdą niedokładność w prowadzeniu tegoż i nie wolno mu z udzielonego zeszytu żadną kartkę wyjąć. Tenże winien takowy każdego czasu na żądanie organów władzy politycznej okazać i po ukończeniu roku przedłożyć c. k. Starostwu.

§. 10.

Oglądacz będzie pobierać:

1. Jako taksę za zbadanie mięsa od 1—10 sztuk (tj. ćwiartek, połówek lub całych) 1 zł. w. a.:

   za każdą dalszą sztukę aż do 50 po 10 centów, a powyżej 50 po 5 ct.

2. Jako zwrot kosztów za jednorazową podróż z mieszkania do dworca, (bezwzględnie, czy takową przedsięwzięto dla zbadania mięsa jednego lub kilku właścicieli) jeżeli odległość wynosi do 2 kilometrów 20 centów, (we Lwowie i Krakowie taksa fiakra) powyżej 2 kilometrów przynależne milowe.

Kwotę przynależną za zbadanie mięsa uskutecznionego w przeciągu miesiąca wypłaci oglądaczowi kasa odpowiedniej stacyi kolejowej dnia 1 każdego miesiąca za kwitem ostemplowanym, w którym tenże oprócz kwoty poda dzień dokonanych oględzin, liczbę bieżącą protokołu i ilość zrewidowanych sztuk mięsa.

Powiat: ____________ Gmina: ____________

Potwierdzenie

ogłądania mięsa przeznaczonego do transportu koleją.

Rok	Dzień i godzina zabicia	Nazwisko właściciela zwierzęcia	Rodzaj zwierzęcia	czy całe czy też w częściach	Potwierdzenie oglądacza bydła	Potwierdzenie naczelnika gminy
						pieczęć gminna Podpis

Potwierdzenie oglądacza bydła na stacyi kolejowej w . . . . . .
i tegoż podpis: